U N I V E R Z I T A O B R A N Y

Fakulta ekonomiky a managementu

Katedra celoživotního vzdělávání

S - 10261

POUŽITÍ OZBROJENÝCH SIL V OPERACÍCH

S T U D I J N Í T E X T

Kolektiv autorů

B R N O 2 0 1 1

Studijní text ***Použití ozbrojených sil v operacích*** je určen pro potřeby studentů studijního programu *Ekonomika a management,* studijních oborů *Vojenský management*, *Ekonomika obrany státu* a *Bezpečnostní management* ve všech studijních modulech především magisterského studia. Jsou plně využitelná i pro potřeby výuky příslušníků kurzů celoživotního vzdělávání a studentů doktorského studijního programu *Vojenský management*.

Skripta nenahrazují vnitřní předpis v působnosti Ministerstva obrany, standard Severoatlantické aliance, ani platný učební fond Univerzity obrany. Svým obsahem a zaměřením jsou původním studijním materiálem v dané oblasti.

Kolektiv autorů:

Celková redakce – doc. Ing. Milan Kubeša, CSc.

1. kapitola – Ing. Ján Spišák
2. kapitola – Ing. Ján Spišák, doc. Ing. Milan Kubeša, CSc.
3. kapitola – Ing. Ladislav Koláček
4. kapitola – Ing. Jiří Hanus, CSc., pplk. Ing. David Čep
5. kapitola – Ing. Pavel Zona. Ph.D.

Recenzenti:

Ing. Miroslav Jurenka, Ph.D. – K106, FEM

Ing. Oldřich Socha – Velitelství výcviku- Vojenská akademie

Vydání skript bylo projednáno na zasedání Katedry celoživotního vzdělávání, K-111 dne 12. října 2011. Neprošla jazykovou úpravou na Vydavatelské skupině Univerzity obrany.

© Milan Kubeša, Ján Spišák, Ladislav Koláček, Jiří Hanus, David Čep, Pavel Zona, 2011

ISBN 978–80–7231–821–6

OBSAH

ÚVOD 6

1 OPERAČNÍ UMĚNÍ 8

1.1 Charakteristika operačního umění 8

1.2 Úrovně války 11

1.3 Koncepce operace 15

1.3.1 Operační geometrie 16

1.3.2 Operační myšlenky 17

1.4 Operační myšlení 22

1.5 Operační koncepty 31

1.6 Závěr 35

2 VOJENSKÉ OPERACE 38

2.1 Komplexní přístup k operacím 38

2.2 Faktory a úvahy v mnohonárodních společných operacích 39

2.2.1 Základní přístup k operacím 42

2.2.2 Povaha vedení operací 43

2.2.3 Principy vedení operací 44

2.3 Typologie vojenských operací 47

2.3.1 Bojové operace 49

2.3.2 Stabilizační operace 49

2.3.3 Operace na podporu míru 50

2.3.4 Vojenské mírové nasazení 50

2.4 Aspekty vojenských operací 51

2.4.1 Operační prostředí 51

2.4.2 Společné funkce 54

2.4.3 Fáze operací 59

2.5 Prostředí vedení vojenských operací 63

2.5.1 Operační a taktický rámec 63

2.5.2 Operační geometrie – popis prostorů, ve kterých jsou operace vedeny 67

2.6 Operace Armády České republiky – všeobecné zásady 68

3 PŘÍPRAVA A VEDENÍ VOJENSKÝCH OPERACÍ 70

3.1 Plánování operace, příprava, vedení a ukončení operace 71

3.1.1 Proces operačního plánování 71

3.1.2 Příprava sil 75

3.1.3 Budování logistické podpory a HNS 76

3.1.4 Rozvinutí nebo posílení sil v prostoru operace, provedení operace 76

3.1.5 Vedení operace 77

3.1.6 Stabilizace a ukončení operace, přechod k další činnosti 78

3.1.7 Stažení sil (přeskupení sil) 78

3.1.8 Analýza operace, vyhodnocení doktríny a zkušeností (Lessons Learned), revize doktríny .. 79

3.2 Velení a řízení v operacích 80

3.2.1 Velení a řízení 80

3.2.2 Úrovně a typy velení a řízení 81

3.2.3 Systém velení a řízení 83

3.2.4 Orgány velení a řízení 84

3.2.5 Procesy velení 86

3.2.6 Prostředky velení 87

4 PODPORA A ZABEZPEČENÍ OPERACÍ 89

4.1 Logistická podpora operací 90

4.1.1 Zásady logistické podpory operací 91

4.1.2 Úkoly logistické podpory v jednotlivých fázích operace 93

4.1.3 Formy mnohonárodní logistické podpory 94

4.2 Zabezpečení a podpora činnosti vojsk v operacích 96

4.2.1 Personální zabezpečení 96

4.2.2 Geografické zabezpečení 97

4.2.3 Hydrometeorologické zabezpečení 97

4.2.4 Chemické zabezpečení 98

4.2.5 Finanční zabezpečení 98

4.2.6 Zdravotnické zabezpečení 99

4.2.7 Komunikační a informační zabezpečení 99

4.2.8 Zpravodajská podpora a zabezpečení 99

4.2.9 Ženijní zabezpečení a ženijní podpora 100

4.2.10 Policejní ochrana 101

5 PŘÍKLADY A ZKUŠENOSTI Z VEDENÍ SOUDOBÝCH OPERACÍ 103

5.1 Období let 1991 - 1999 103

5.1.1 Pouštní bouře 104

5.1.2 UNPROFOR - země bývalé Jugoslávie (1992-1995) 105

5.1.3 IFOR a SFOR – Bosna a Hercegovina, Chorvatsko (1996-2004) 106

5.2 Období let 1999 – 2011 109

5.2.1 KFOR – Kosovo (1999-2011) 109

5.2.2 ENDURING FREEDOM Irák (2002-2003) 111

5.2.3 Válka v Afghánistánu 115

5.3 Závěr 119

6 ZÁVĚR 121

SEZNAM POUŽÍVANÝCH ZKRATEK 122

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK 125

ÚVOD

Studijní text navazuje na skripta ***Základy vojenských operací***, které jsou určeny především pro studenty bakalářského studia všech studijních programů na Univerzitě obrany. Skripta ***Použití ozbrojených sil v operacích*** rozvíjejí teorii vojenského umění, především její rozhodující část - teorii a praxi operačního umění, do větší hloubky. Opírají se nejen o v současnosti platné doktríny AČR a Bílou knihu o obraně, ale i o poslední verze doktrín NATO - AJP-01(D), AJP-3(B) a další.

Ve studijním textu je položen důraz na objasnění podstaty operačního umění, operačního myšlení a jeho aplikaci do praxe přípravy a vedení vojenských operací. Cílem studijního textu je dosáhnout správného pochopení pojmu ***operační umění*** v intencích soudobého moderního strategického a operačního myšlení. Mnohými veliteli a štábními pracovníky Armády České republiky (AČR) je operační umění vnímáno jako ta část vojenského umění, která se váže jen na práci velitelů a štábních pracovníků na operačních stupních velení. Skripta mají za cíl objasnit čtenářům i podstatu operačního myšlení, zvláště obsah a smysl operačních konceptů, které jsou jádrem operačního myšlení velitelů a plánovačů vojenských operací. Skripta mají ambici navést studující k přesvědčení, že operační umění není jen teorií popisující jednotlivé druhy operací a množinu principů jejich vedení, ale že jde především o operační úvahy v mysli velitele a jeho štábu k jejich prosazení do obsahu operačních plánů a jejich realizaci v rámci vedení vojenských operací. Kromě úvodu, závěru a dalších formálních součástí, jsou členěny do pěti kapitol.

V první kapitole je v pěti oddílech podána základní charakteristika operačního umění, jsou objasněny úrovně války a vztah mezi nimi. Pojednává o podstatě koncepcí operace a seznamuje čtenáře se základy operačního myšlení a rozhodujícími operačními koncepty.

Druhá kapitola v šesti oddílech objasňuje princip komplexního přístupu k operacím a základní principy vedení operací. Zabývá se typologií vojenských operací a aspekty, které na ně působí. Rozebírá společné funkce, fáze a prostředí vedení vojenských operací. V závěrečné části kapitoly jsou popsány všeobecné zásady vedení operací vojsky Armády České republiky.

Třetí kapitola ve dvou oddílech pojednává o přípravě a vedení vojenských operací na úrovni společných sil. Je zde stručně popsán celý postup přípravy, vedení a ukončení operace na úrovni společných sil. Cílem je, aby se čtenář seznámil s tímto procesem a pochopil jeho složitost a souvislosti jeho jednotlivých fází. Druhá část kapitoly má za cíl seznámit čtenáře se základními pojmy z oblasti velení a řízení v operacích.

Čtvrtá kapitola předkládá čtenářům ve dvou oddílech zásady podpory, resp. logistické podpory a zabezpečení (personálního, geografického, hydrometeorologického, chemického,

finančního, zdravotnického, veterinárního, komunikačního, informačního, zpravodajského a ženijního).

V páté kapitole jsou ve dvou oddílech uvedeny příklady a popsány zkušenosti z přípravy a vedení soudobých ozbrojených konfliktů. V první části jde o operace poslední dekády minulého století (spojenecká operace k osvobození Kuvajtu – „Pouštní bouře“ a balkánské operace UNPROFOR, IFOR a SFOR), v druhé části jsou uvedeny zkušenosti z konfliktů od přelomu století po současnost (KFOR, ENDURING FREEDOM a válce v Afghánistánu).

1 OPERAČNÍ UMĚNÍ

Operační umění představuje tvořivý aspekt přípravy a vedení vojenských operací, je vyjádřením zasvěcené vize velitele napříč všech úrovní války. Koncepce operace je pomyslným přemostěním mezi strategickým konečným stavem a provedením taktických úkolů. Operační koncepty pomáhají veliteli uspořádat a zdokonalit jeho záměr operace a poskytnout rámec pro popsání, jak by měla probíhat.

Základním úkolem velitele je pochopit souvislosti přípravy a vedení vojenských operací, porozumět filozofii a principům vedení boje. Velitel, který chápe tyto souvislosti a dokáže jim porozumět, vizualizovat a vysvětlit je, lépe se vyrovnává s komplexností operací (vojenských i nevojenských) ve složitém operačním prostředí. Přestože žádná specifická úroveň velení se nezabývá výhradně operačním uměním, jeho uplatnění je vlastní zejména operační, případně strategické úrovni. Svou specifičnost, užitečnost a platnost má ovšem i na taktické úrovni. Některé úvahy, o nichž velitel musí přemýšlet a nejsou vždy jednoznačně „viditelné“ v doktrinálních publikacích, jsou popsány dále.

> *„K čemu musí státník a vojevůdce ve svém usuzování dospět především, co má největší dosah a rozhoduje nejvíce, je, aby v tomto ohledu správně pochopil válku, do které se pouští, aby ji nepovažoval za něco ani z ní nechtěl udělat něco, čím co do povahy poměrů nemůže být. To je tedy první, nejobsáhlejší ze všech strategických otázek.“*
>
> *Carl Von Clausewitz*

1.1 Charakteristika operačního umění

Operačním uměním se rozumí *použití sil za účelem dosažení strategických a/nebo operačních cílů prostřednictvím plánování (koncepce), organizace, integrace a provádění strategií, vojenských akcí, hlavních operací a bitev.*[1] Operační umění ve své podstatě určuje kdy, kde a za jakým účelem povedou ozbrojené síly operace.

Operační umění, skrz kombinaci úsudku a pracovního úsilí, umění a vědy, analýzy a intuice, přenáší strategické zadání do úspěchů na bojišti a tak transformuje strategickou vizi do provedení taktických činností. Jeho prostřednictvím jsou, v součinnosti s dalšími (vládními,

1 AAP-6, s. 306

nevládními a jinými) organizacemi, připravovány a řízeny vojenská tažení a operace, za účelem dosažení požadovaného výsledku (konečného stavu).

Operační umění zdůrazňuje jedinečnost vzájemného logického seskupení a integrace požadovaného konečného stavu (cílů), způsobů a prostředků použitých k jeho dosažení, napříč jednotlivých úrovní války. To je uskutečňováno kombinací znalostí, vědomostí a schopností velitele a zkušeností štábu, který řídí proces tvorby koncepce operace (operačního plánu). Operační umění je založeno na detailním porozumění situace - politické dynamiky, hrozeb, prostředí, strategických záměrů apod.

Operační umění zahrnuje řadu myšlenek a faktorů, které musí odrážet více než pouze znalost doktrín a předpisů a její mechanické převedení do operačního plánu. Mělo by být aplikováno s hlubokým pochopením vztahů všech faktorů, ovlivňujících plánování a vedení operací (tažení). Operační umění zahrnuje tvůrčí použití koncepčních nástrojů plánování (operace), tzv. operačních konceptů. Usiluje o zajištění toho, aby velitel efektivně používal síly, prostor, čas a informace při tvorbě koncepce operace (tažení). Koncepce pak poskytuje rámec, který pomáhá veliteli uspořádat jeho myšlenky a pochopit podmínky nutné pro úspěch.

Ačkoli vojenské umění prostupuje všemi úrovněmi, pro operační umění je charakteristické, že jeho aplikace se vztahuje zejména k operační úrovni. Při představě jak bude vojenské tažení nebo operace probíhat, operační velitel stanovuje podmínky, které zajistí splnění požadavků nadřízené autority a následně dosažení konečného stavu. K tomu vytváří a realizuje plán operace, který komplementárně podporuje aktivity ostatních mocenských nástrojů. Základ tohoto plánu je tvořen koncepcí operace – odrazem znalostí a zkušeností velitele, jeho intelektu, intuice, představivosti, tvořivosti i zdravé drzosti. Důležitým úkolem velitele je osvojit si operační myšlení, organizaci, principy, taktiku a postupy vlastních sil, jež jsou nutné k provedení plánovaných vojenských aktivit. Zároveň by si měl být vědom a měl by rozpoznat, že i jeho protivník bude praktikovat určitou formu operačního umění.

Základy operačního umění je nutno pochopit i veliteli na taktické úrovni, protože poskytují nezbytný zdroj inspirace a informací potřebných pro záměr jejich činnosti. Operační umění a jeho operační (plánovací) koncepty, poskytují užitečný rámec pro porozumění všeho, co vstupuje do plánování a provádění vojenských činností na taktické úrovni.

Správnou aplikací operačního umění mohou velitelé vytvořit vhodné podmínky, jimiž definují strategický konečný stav. Jednotlivé akce a interakce napříč všemi úrovněmi války tyto podmínky ovlivňují. Operační umění pomáhá porozumět komplexnosti operačního prostředí, což umožňuje zvolit nejúčelnější a nejúčinnější metody k ovlivnění podmínek v různých doménách (času, prostoru a síly). Operační umění překlenuje kontinuitu strategického rozhodování s konkrétními taktickými činnostmi. Přemostění této kontinuity vyžaduje tvořivého ducha, vizionářství spojené s hlubokými znalostmi, vědomostmi a zkušenostmi.

Bez operačního umění by se taktické činnosti staly pouze sérií neprovázaných akcí, kde kritériem úspěchu by mohla být pouze míra vzájemného vyčerpání sil protivníků.

Aplikací operačního umění operační velitel (velitel společných sil) vizualizuje, popisuje a řídí všechny podstatné aspekty operace (tažení). To je obzvláště patrné v případě přeměny širokých strategických (politických) zájmů do jasně definovaného a dosažitelného konečného stavu. Na základě komplexní analýzy operačního prostředí, velitel určuje těžiště protivníka, kolem nějž buduje celkový rámec operace.

Velitelé jednotlivých komponentů (v NATO vnímání jako taktičtí velitelé) nejsou přímo odpovědni za definování vojenského konečného stavu, to je odpovědností velitele společných sil. Nicméně, jejich účast v počátečních fázích plánování tažení je nezbytná. Při plánování tažení tito velitelé formulují aktivity na operační úrovni války, což má zásadní vliv na koncepci nadřízeného velitele z důvodu komplexnosti situace, možného rizika, doby trvání nasazení a významu jejich vojsk v celkové sestavě. Zvláštní význam má v tomto případě zejména pozemní prvek společných sil, jenž je přímo a trvale v interakci s populací v prostoru operace. Proto zejména velitelé pozemních sil musí integrovat většinu schopností svých sil se schopnostmi ostatních aktérů. Tím, že podřízení velitelé (velitelé sil) objasní svou vizi v rámci společného úsilí, ujistí nadřízeného o důkladném pochopení schopností a limitů svých sil. Naopak, prostřednictvím koncepce nadřízeného mohou podřízení jasně pochopit celkový obraz vývoje situace a své místo v něm. Taková spolupráce formuje základ pro úspěšné vedení samostatných i společných operací, snižuje možné tenze a zajišťuje, že strategický konečný stav zůstává propojen s operačními schopnostmi sil.

Správná aplikace operačního umění vyžaduje důkladné porozumění operačního prostředí na všech úrovních. Rovněž vyžaduje kreativitu a schopnost představit si změny operačního prostředí za hranice fyzického boje a předjímat, co může nastat „až poté“. Operační velitelé musí předvídat, jaké nové vojenské i nevojenské podmínky mohou nastat v operačním prostředí. Zahrnuje to rovněž jejich představu o možnostech souběžného či postupného použití vojenských sil a využití jejich schopností k dosažení operačního nebo strategického konečného stavu. Tento proces vyžaduje schopnost velitelů rozeznat podmínky nutné pro úspěch dříve, než do akce budou zasazeny vojenské síly.

Balancování mezi doménami času, prostoru a síly, vzhledem k daným podmínkám, je na operační úrovni značně složité a je do značné míry otázkou představivosti a dovednosti. Oproti taktické úrovni je zde situace mnohem komplexnější. Dominují zde nevojenské aspekty, kdy nehmatatelné, těžko kvantifikovatelné prvky jsou mnohem viditelnější. Čím je rámec strategického konečného stavu obsáhlejší, tím je situace, jíž jsou operační velitelé nuceni čelit, nejistější a složitější.

Z hlediska vyváženosti vlivů času, prostoru a sil se k vytvoření podmínek pro úspěch operace posuzuje:

Čas-prostor – ve vztahu k relativní rychlosti, se kterou mohou síly prozkoumávat, obsazovat, zajišťovat nebo kontrolovat stanovené prostory.

Čas-síly – ve vztahu k relativní pohotovosti a dostupnosti sil a logistické podpory v čase, včetně důsledků týkajících se pohotovosti a rovněž vývoje schopností v čase.

Prostor-síly – ve vztahu k relativní schopnosti kontrolovat nebo ovládnout významné operační prostory, soustředění a rozptýlení sil v prostoru společných operací, včetně důsledků rozšíření, dislokace a odhalení a rovněž schopnosti vzdát se prostoru z důvodu vyhnutí se rozhodujícímu střetnutí.

Čas-prostor-síly – ve vztahu k relativní schopnosti naplánovat síly pro určený prostor a relativní rychlosti, se kterou mohou být vybudovány rozhodující schopnosti sil.

Podle Clausewitze je vojenský konflikt zásadně lidským úsilím, charakteristický násilím, nejistotou, šancí a frikcí. Všechny operace jsou neodmyslitelně svázány s lidskou dimenzí a nemohou být popsány jednoduchým vzorcem či seznamem. Operační umění proto pomáhá velitelům integrovat rozdílné schopnosti, včetně těch, jež se k této dimenzi vztahují. To je zejména důležité, když je nutné do operace zapojit i ostatní nástroje státní moci. Operační umění je tvořivým hnacím motorem, jenž pohání schopnosti, dovednosti a iniciativu velitelů k využití šance a dosažení rozhodujících výsledků.

1.2 Úrovně války

Vojenské umění rozeznává tři, ne striktně oddělené hierarchické úrovně válek, na kterých jsou plánovány a vedeny vojenské aktivity. Jsou jimi vojensko-strategická, operační a taktická úroveň (viz obrázek 1). Rozlišování jednotlivých úrovní války je užitečné zejména pro zarámování aktivit vedených vojenskými silami v prostoru operace a k vytvoření struktury sil pro vojenské aktivity z hlediska času, prostoru a účelu. Jednotlivé úrovně umožňují politickým představitelům a vojenským velitelům určit vhodné metody k promyšlenému načasování a uspořádání operací, přidělení a použití nezbytných zdrojů a provedení specifických úkolů pro každou úroveň. Každá úroveň je charakteristická předpokládaným výsledkem (cíle, podmínky) ale ne velikostí konkrétních sil, které jej mají dosáhnout.

Úrovně války definují a objasňují vztah mezi (vojenskou) strategií, operačním uměním a taktickými činnostmi. Úrovně nemají jasně vymezené hranice či limity, ovšem z hlediska odpovědnosti a plánování spolu vzájemně souvisí, vyjadřují společné myšlenky a přístupy k řešení vzniklého problému. Současně však jednoznačně odlišují úrovně velení z hlediska specifických odpovědností a aktivit prováděných na nich. Mezi úrovněmi války a jednotlivými stupni velení existují přirozené odlišnosti, pocházející z odlišné perspektivy, požadavků a omezení vztahujících se k velení na těchto úrovních. Rovněž existují značné rozdíly z hlediska plánování, přípravy a vedení jednotlivých aktivit. Velitel na operační úrovni

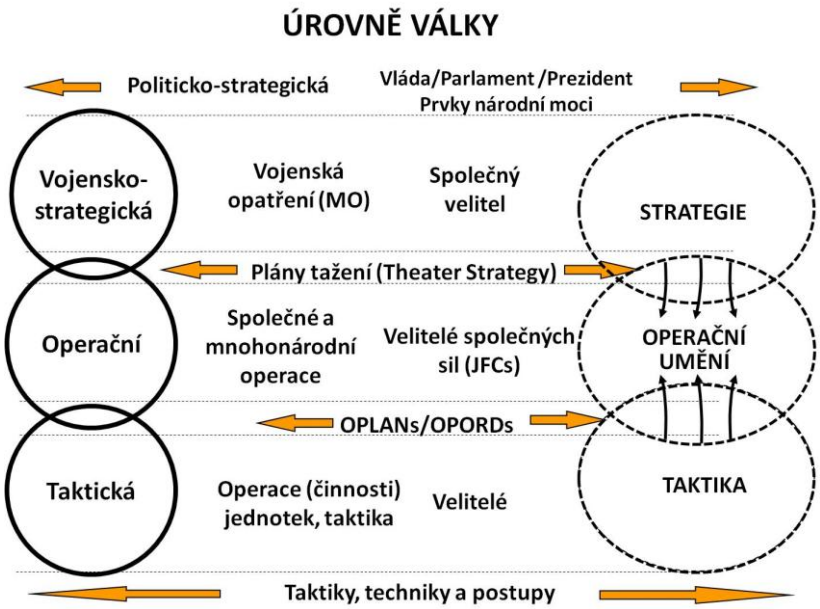

Obrázek 1 - Úrovně války a jejich vzájemný vztah

zdroj: vlastní

zpravidla řídí aktivity vojenských i ostatních spolupracujících organizací ve vymezeném prostoru válčiště, zatímco velitelé na taktické úrovni se zaměřují hlavně na použití sil v daném prostoru operace. Rozlišení mezi vojensko-strategickou, operační a taktickou úrovní války (operace) může být v některých případech nejednoznačné. Je tomu tak proto, že i v případě, kdy vojenská jednotka má pouze malou taktickou hodnotu, její použití může mít strategicko-politický kontext v zemi, která ji poskytuje. I malý taktický incident může být pokládán za politicky citlivý (jeho provedení by bylo pod přísným dohledem strategické úrovně) nebo dokonce nepřijatelný. Hlavním dělícím znakem úrovní je, že strategický velitel stanovuje cíle, přiděluje zdroje a ukládá nutná omezení. Velitel na operační úrovni plánuje a řídí aktivity přidělených sil za účelem dosažení stanovených cílů vojenského tažení (operace). Na taktické úrovni velitelé používají jednotky na podporu dosažení operačních cílů.

V některých případech se objevují tvrzení o stírání hranic mezi jednotlivými úrovněmi války, kdy dochází k tzv. kompresi těchto úrovní, jako následek rozvoje pokročilých technologií a jejích dopadů. Toto tvrzení je zásadním nepochopením jednotlivých úrovní, z hlediska jejich účelu. Souvislosti těchto úrovní nelze chápat ani v přísné hierarchii, ani je nelze otrocky používat v stále se vyvíjejícím a měnícím operačním prostředí.

Z národní (strategické) perspektivy se pro dosažení politických cílů a strategických (národních) zájmů uvažuje o použití všech nástrojů a zdrojů státní moci. Tato úroveň je oblastí zájmu vlády (parlamentu) daného státu. V rámci Aliance (NATO) se zde jedná o použití zdrojů, sil a prostředků Aliance k naplnění strategických cílů, určených Radou NATO (NAC - North Atlantic Council). Operace společných sil Aliance jsou plánovány na vojensko-strategické úrovni, řízeny a vedeny jsou na operační a taktické úrovni. Jednotlivé aktivity (vojenské i nevojenské), definovány jako vojensko-strategické, operační nebo taktické, jsou založeny na jejich plánovaném účinku nebo na jejich přispění k naplnění stanovených cílů.

Na vojensko-strategické úrovni jsou ozbrojené síly zasazovány a používány v mezích zastřešujícího politického rámce. Za účelem dosažení strategických cílů státu, aliance, koalice), jsou vojenské aktivity často kombinovány s nevojenskými iniciativami ostatních nástrojů státní moci – diplomatickými, ekonomickými, rovněž jako s úsilím jiných národních i mezinárodních, vládních i nevládních organizací.

Operační úroveň je *„taková úroveň války, na které se plánují, vedou a zabezpečují tažení*[2] *a operace*[3] *vysoké intenzity ke splnění strategických cílů na válčišti nebo v operačních prostorech“*[4]. Operační úroveň spojuje taktické použití sil se státními (národními), vojensko-strategickými cíli. Bez tohoto spojení je málo pravděpodobné, že taktické činnosti povedou k dosažení operačního konečného stavu. Zaměření na operační úrovni spočívá v plánování a vedení operací, kdy se využívají nástroje operačního umění. Na operační úrovni a v rámci určeného prostoru společných operací (JOA – Joint Operations Area) se ozbrojené síly používají v souladu se strategií tažení. To zpravidla znamená vedení udržitelných, souběžných a/nebo postupných činností vyčleněných sil a použití přidělených zdrojů, k zajištění úspěchu tažení (operace). Tyto aktivity jsou zpravidla v odpovědnosti velitele společných sil (JFC – Joint Force Commander) v prostoru, kde vojenské aktivity probíhají.

---

2 Tažení (vojenské tažení) - souhrn vojenských opatření, plánovaných a prováděných za účelem dosažení strategického cíle v daném čase a na daném území, která obvykle zahrnují námořní, pozemní a vzdušné síly (AAP – 6).

3 Operace - vojenská činnost nebo provedení vojenského strategického, taktického, výcvikového, administrativního úkolu nebo poskytnutí pomoci, proces vedení boje, včetně přesunů, zásobování, útoku, obrany a manévru, které jsou nezbytné pro dosažení cílů jakékoli bitvy nebo kampaně (AAP-6).

4 AAP – 6, s. 63

Hlavní operace již nejsou záležitostí čistě vojenských sil, obvykle jsou vedeny v součinnosti s jinými nástroji státní moci. Aktivity na operační úrovni zpravidla zahrnují širší dimenzi času a prostoru než taktické činnosti. Operační velitelé musí proto pochopit veškeré souvislosti a komplexnosti operačního prostředí, vidět za hranice probíhající situace a zvažovat následky svého přístupu a aktivit podřízených velitelů. Operační velitelé se musí rovněž snažit vytvářet co nejvhodnější podmínky pro podřízené velitele, aby tito co nejlépe přispěli k dosažení operačních cílů.

Na taktické úrovni se uskupení, jednotky nebo jednotlivci používají k plnění vojenských úkolů a dosažení vojenských cílů. Vojenské jednotky mohou působit v národním nebo společném uskupení samostatně nebo v součinnosti s ostatními vojenskými i nevojenskými organizacemi. Taktika představuje dovedné použití sil a prostředků jednotlivých druhů vojsk a služeb, jejich integrace přispívá ke splnění cílů a vytváří předpoklady pro dosažení úspěchu na operační a strategické úrovni. Na této úrovni zpravidla nejčastěji dochází k přímému kontaktu s protivníkem a k vedení celé škály bojových i nebojových činností. Ve společných operacích taktická úroveň zahrnuje úroveň jednotlivých prvků (CC – Component Command), některé aktivity se ovšem mohou překrývat s operační úrovní. Zatímco činnosti na operační úrovni jsou záležitostí týdnů i měsíců, na taktické úrovni jsou otázkou dnů, hodin nebo i minut.

Úrovně válek vymezují určitý rámec, kterým lze logicky odůvodnit a kategorizovat vojenské aktivity. Z hlediska řízení operací a dosahovaných účinků napomáhají v ujasnění vzájemného vztahu (viz obrázek 2).

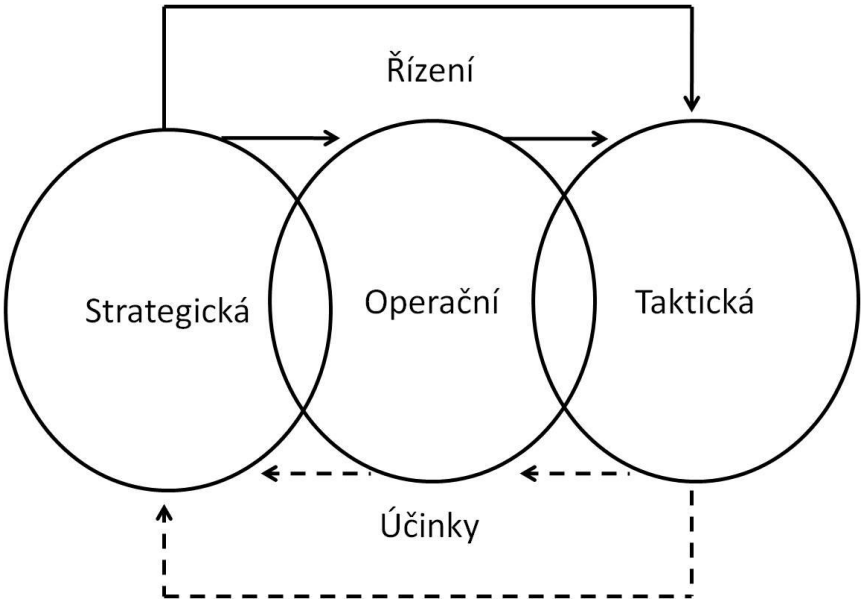

Obrázek 2 - Vztah úrovní války z hlediska řízení a dosahování účinků

zdroj: vlastní

1.3 Koncepce operace

Koncepce operace představuje formulaci základní myšlenky vedení operace, jaké vojenské podmínky musí být vytvořeny v operačním prostoru k dosažení strategických cílů, jak mají být uspořádány činnosti v čase a prostoru k dosažení těchto podmínek a jaké vojenské schopnosti a zdroje mohou být využity k jejich vytvoření.

Tvorba koncepce operace (operational design) je základem operačního plánování. Je založena na hodnocení situace a analýze úkolu a je součástí záměru velitele. Koncepce operace se zpracovává s využitím operačních konceptů a dalších nástrojů operačního umění. Uplatňuje se při zpracovávání záměru operace (Concept of Operations – CONOPS) a podrobných plánovacích dokumentů.

Koncepce operace slouží k zarámování vzniklého operačního problému, tvorbě a rozvoji operačních myšlenek velitele (jeho vize jak vidí průběh operace) a k zajištění detailních a proveditelných plánů. Protože situace na bojišti se neustále mění, koncepce operace by měla být průběžným a pokračujícím procesem, s ohledem na vzájemné akce, reakce a nevyhnutelné důsledky Clausewitzovi „chance and friction“ (šance a tření). V rámci tohoto procesu je potřeba nejdříve vzniklý problém definovat a poté zahájit jeho řešení. Když se krize objeví, velitelé potřebují pojmout myšlenky, které definují vzniklé problémy a následně, v součinnosti s ostatními aktéry, vytvořit funkční a komplexní přístup pro její řešení.

Tvorba koncepce operace je závislá na zodpovězení několika základních otázek:

- co má vykonat (dosáhnout) vojenská síla (ends)?
- jaké vojenské podmínky (když jsou nastoleny), budou představovat dosažení konečného stavu (ends)?
- jak by měly být činností v čase a prostoru uspořádány, aby vedly ke splnění vojenských podmínek (ways)? Je málo pravděpodobné, že by strategický cíl byl dosažen jedinou operací, proto je potřebné zvažovat postupné i souběžné činnosti.
- jaké vojenské zdroje jsou vyžadovány a jak by měly být použity v rámci stanovených omezení k udržení pořadí plánovaných činností (means)?
- jaká jsou rizika spojená s pořadím těchto činností, jaká je míra jejich přijatelnosti a jak mohou být zmírněna.

Tato integrace podmínek konečného stavu (ends), způsobů použití vojsk (ways), prostředků (means), možných rizik s předvídavou kombinací operačních faktorů a prvků v celém spektru operací, napříč úrovněmi války, tvoří základní rámec koncepce operace. Velitel by si měl být vědom, že i když nasazení jeho vojsk v operaci tvoří pouze dílčí část celkového tažení, je nezbytné, aby jeho „bojový příspěvek“ byl v celkovém kontextu co nejhodnotnější. Nemělo by to být ovšem na úkor zásadního přetvoření původní koncepce operace nebo dokonce taktických činností.

1.3.1 Operační geometrie

Poté, co je identifikováno těžiště, rozhodující body/podmínky a určeny operační směry, měl by být použitý *geografický aspekt koncepce operace* k analyzování „**geometrie**“ operačního prostoru (prostoru společných operací). Analýza by zejména měla zvažovat „**operační dosah**“ ozbrojených sil, založený na dosahu, ve kterém mohou jednotlivé síly ještě s rozvahou působit nebo udržovat účinnou operaci. To následně objasní požadavky k plánování a přípravě prostorů pro předsunuté základny, výdejní místa, sklady a jiné místa vstupu do prostorů, jako i potřebu rozdělit odpovědnosti pro velení a řízení v rámci operačního prostoru mezi jednotlivými prvky sil (viz obrázek 3).

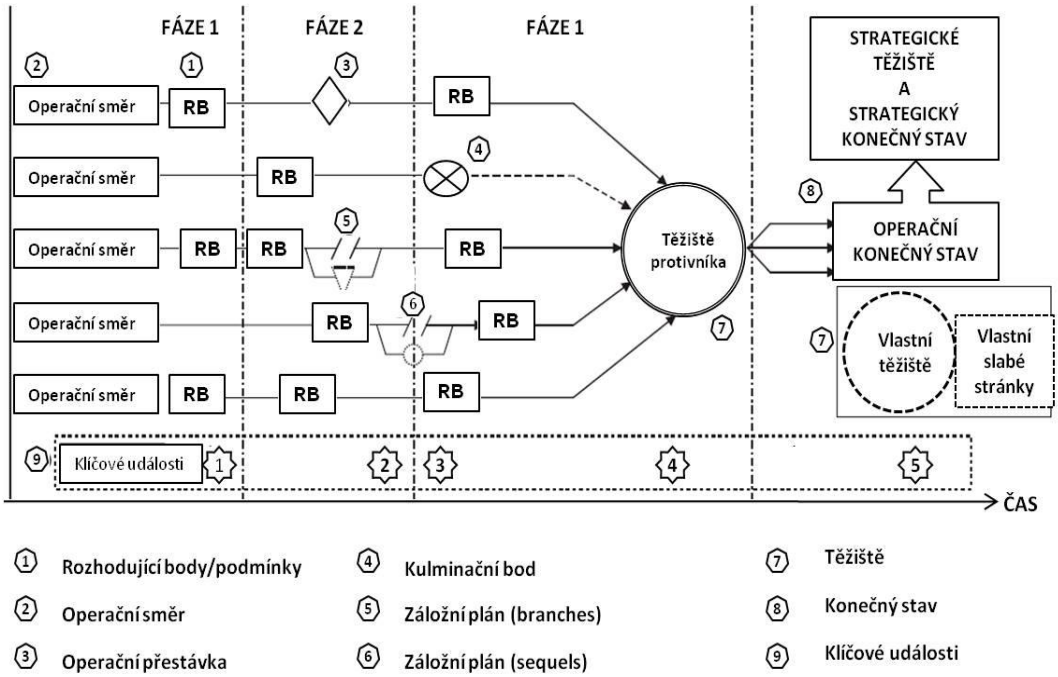

Obrázek 3 – Grafické znázornění operačních konceptů v koncepci operace

zdroj: vlastní

Aplikace operačního umění vyžaduje správné pochopení a tvořivé použití četných operačních konceptů a nástrojů. Tyto jsou užitečné při analýze strategických a operačních faktorů, pochopení operačních požadavků, přičemž zajišťují logický vztah a rovnováhu mezi cíli, způsoby a prostředky. Operační koncepty umožňují veliteli představit si, jak operace bude (může) probíhat. Koncepty poskytují rámec pro myšlení na operační úrovni velení a jako takové jsou užitečné a použitelné při řešení jakýchkoliv vojenských konfliktů. V širším pojetí slouží třem účelům:

- k zaměření úsilí v procesu operačního plánování;
- v plánu operace, nařízeních a rozkazech pomáhají popsat, co musí být dosaženo a jak jednotlivé aktivity vzájemně souvisí;
- přispívají ke sledování průběhu operace.

Při tvorbě koncepce operace se velitel opírá o dvě skupiny nezávislých, ale těsně souvisejících konceptů (prvků). První představuje skupina tzv. *operačních myšlenek*, které tvoří *analýza těžiště, bod zvratu tažení* (operace) a *rozhodující akt* (akce, činnost). Druhá skupina je skupinou *operačních konceptů*, na jejichž tvořivém použití je koncepce operace založena. V průběhu plánování se obě skupiny konceptů vzájemně překrývají.

1.3.2 Operační myšlenky

Operační umění vyžaduje aplikaci kreativních a inovačních myšlenek k nalezení komplexního řešení operačních problémů. Výstupy operačních myšlenek a úvah jsou zdrojem pro zámysl velitele a pro následný záměr operace. Představují základ plánu operace (tažení) a jsou dále upřesňovány v průběhu procesu jeho tvorby. Jako takové jsou doménou osobnosti velitele. Existují tří úzce související operační koncepty, které jsou užitečné při formulaci operačních myšlenek. Jsou jimi analýza těžiště (Centre of Gravity – COG), bod zvratu tažení (Campaign Fulcrum) a rozhodující činnost (Decisive Act). Podstatou operačního umění je předem stanovit co bude rozhodující nejen pro způsobení porážky protivníka, která může být pouze jedním z cílů operace, ale jak přispět resp. dosáhnout konečného stavu. Určení rozhodujícího aktu (činnosti) vychází z analýzy těžiště protivníka.

a) Analýza těžiště

Koncept těžiště má původ v Napoleonském systému vedení bitev. Clausewitz, když objasňoval, co způsobuje porážku protivníka, předpokládal, že těžiště je „střed (zdroj) veškeré síly a pohybu, na kterém všechno závisí … bod, na který by měla být soustředěna všechna naše energie“[5]. Analýza těžiště je systematický proces určení těžišť v návaznosti na jejich rozhodující schopnosti, požadavky a zranitelnosti. Je málo pravděpodobné, že by samotné vojenské síly způsobily eliminaci strategického těžiště protivníka, protože zpravidla existuje silná vazba mezi těžištěm na strategické úrovni a (vojenským) těžištěm na operační úrovni. Strategie Aliance by měla využívat veškeré dostupné prostředky a činnosti všech nástrojů moci a zaměřit je na překonání odporu protivníka a jeho strategického těžiště. Je reálné, že na strategické úrovni může být těžiště částečně fyzické povahy, spíše to však bude určitá morální entita související s vůdcem, vládnoucí elitou nebo vedením státu, případně odhodlaným obyvatelstvem, které bude představovat morální sílu protivníka klást odpor k dosažení konečného stavu. Pro tento případ bude nutné takový morální odpor překonat, neutralizovat, nebo naopak získat jeho přízeň na vlastní stranu. Na operační úrovni bude těžištěm zpravidla něco hmotného a skutečného, co může být fakticky napadeno (ozbrojené síly jako takové nebo jejich významná, rozhodující část). Důležité je nalézt ty prvky a spojení v celém systému protivníka, na nichž závisí jeho existence. Vedle určení

5 CLAUSEWITZ „O Válce“ s. 546 – 547

těžiště protivníka a způsobů jeho eliminace, by měl velitel vyhodnotit také své vlastní těžiště, aby jej mohl chránit.

Správná aplikace konceptu těžiště je, mimo stanovení cíle, tou nejkritičtější částí plánovacího procesu. Jak cíl, tak odpovídající těžiště musí být správně stanoveny. Čím vyšší úroveň řízení boje, tím důležitější je správně určit těžiště jak protivníka, tak vlastní. Žádný spolehlivý plán velké operace či tažení nemůže být vypracován bez soustředění veškerého úsilí na ochranu vlastních těžišť a zničení, umlčení nebo získání těžišť protivníka.

Určení těžiště protivníka vyžaduje hlubokou znalost jeho pravděpodobných cílů a záměrů, podrobnou znalost jeho schopností, fyzických a psychických předností, silných i slabých stránek, používaných prostředků a způsobů vedení boje. Je nutné si uvědomit, že předpokládaný protivník bude zpravidla vždy jednat v souladu s jeho vlastními zájmy a hodnotami, které se budou pravděpodobně výrazně lišit od hodnot západního světa. Vize konečného stavu z pohledu protivníka bude značně v rozporu se zájmy, hodnotami a ideály západní kultury. Důsledky výrazných rozdílů v cílech, prostředcích a způsobech vedení aktivit protivníka jsou a mnohem častěji budou příčinou vedení asymetrických až hybridních operací, nebo také vojenských operací s výraznými prvky asymetrie. Jestliže je plánovač nebo operátor v procesu tvorby koncepce operace zapojen do analýzy a identifikace těžiště protivníka, musí znát, jak lze koncept těžiště aplikovat i v operacích, kde protivník častokrát disponuje značnými finančními prostředky, sofistikovanými zbraněmi, moderními prostředky komunikace a používá svérázné taktické postupy. Použití konceptu těžiště vyžaduje, aby plánovač znal co možná nejvíc dostupných informací o svém protivníkovi a dokázal je využít ve svůj prospěch.

Diskuzí kolem metodiky určování těžiště se vojenští odborníci zabývají již řadu let. Polovina devadesátých let minulého století přinesla v tomto úsilí nový pohled, kdy byl rozpracován funkční model pro systémový přístup k určení těžiště neboli tzv. „*koncept rozhodujících faktorů*“.[6] V současné době je tento model již obecně akceptován a doktrinálně přijat v řadě národních i aliančních doktrinálních publikacích. Vydání publikace ozbrojených sil USA Joint Publication (JP) 5-00.1, která jako první tento koncept doktrinálně přijala, představovalo důležitý krok v jeho aplikaci pro určení těžiště, definování jeho „rozhodujících schopností, rozhodujících požadavků a rozhodujících zranitelnosti“ a vyjádření vzájemného vztahu těchto pojmů. Koncept rozhodujících faktorů, koncept Center of Gravity – Critical Capabilities – Critical Requirements – Critical Vulnerabilities (CG – CC – CR – CV), představuje základní

6 Jeho autorem je Dr. Joe Strange, který jej popsal v publikaci „Centers of Gravity & Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language“.

kámen v systémovém přístupu v identifikaci a působení na strategická a operační těžiště protivníka. Jednotlivé prvky konceptu jsou definovány následovně:

- Center of Gravity – těžiště – je zde definováno jako základní zdroj morální, nebo fyzické síly, moci a odporu;
- Critical Capabilities – rozhodující schopnosti – základní schopnosti (možnosti), které umožňují těžišti jako takovému fungovat v kontextu daného scénáře, situace, nebo mise;
- Critical Requirements – rozhodující požadavky – takové podmínky, zdroje a prostředky, které jsou nutné a nezbytné pro udržení (operativnost) rozhodujících schopností;
- Critical Vulnerabilities – rozhodující zranitelnosti – rozhodující požadavky, nebo jejich dílčí komponenty, které jsou nedostatečné, nebo náchylné k neutralizaci, izolaci nebo napadení;
- podrobná analýza těchto komponentů těžiště pomáhá odhalit jejich vztah, propojenost, závislost a další souvislosti, které jsou pro plánovače důležité.

Pro lepší vizualizaci vzájemného vztahu tohoto systému lze koncept rozhodujících faktorů zobrazit v podobě struktury starověkého řeckého chrámu (viz obrázek 4). Jeho střecha zde představuje těžiště, podporující sloupy vyjadřují rozhodující schopnosti (Critical Capabilities), jež jsou tvořeny systémem jednotlivých stavebních kamenů – rozhodujících požadavků (Critical Requirements).

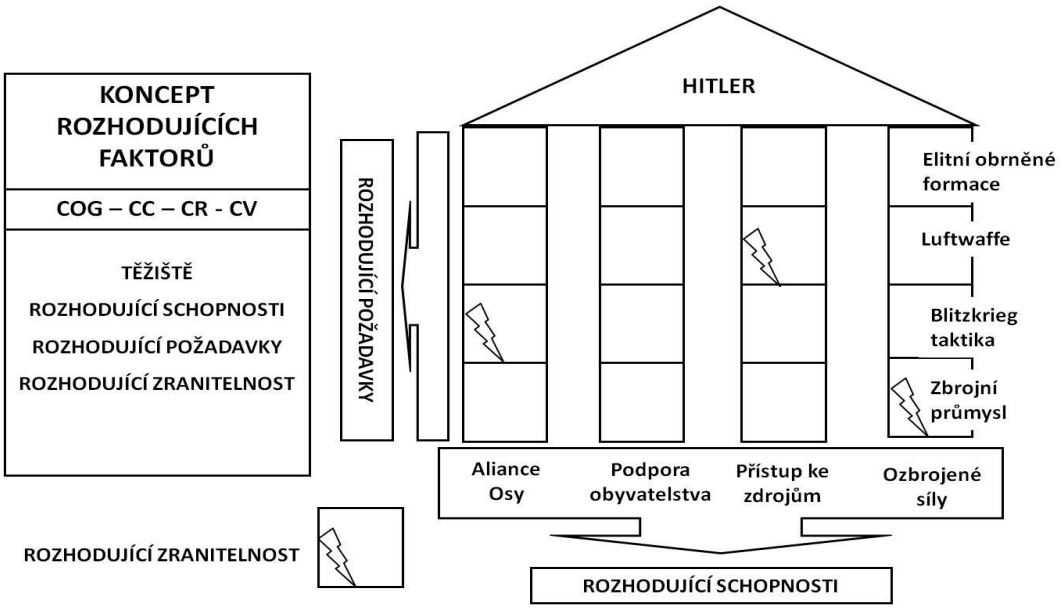

Obrázek 4 – Příklad modelu těžiště

zdroj: vlastní

Použitím historického příkladu Hitlerovského Německa na počátku 2. světové války, lze na takovémto chrámu objasnit souvislosti konceptu těžiště. Těžištěm je v tomto případě osoba

vůdce, Adolfa Hitlera, který v Německu sehrával rozhodující roli. Za podepírající rozhodující schopnosti, které tomuto těžišti umožnily v daném období fungovat, jsou označeny: Vůle lidu, aliance Osy, přístup ke strategickým zdrojům a ozbrojené síly Německa. Ozbrojené síly byly významnou ***rozhodující schopností****, základním sub-komponentem nutným pro udržení (operativnost) dalších uvedených schopností i těžiště jako takového. V roce 1940 byly elitní obrněné formace, Luftwaffe, zbrojní průmysl Německa a taktika bleskové války nepostradatelnými prvky a tedy* ***rozhodujícími požadavky****, nezbytnými pro udržení rozhodujících schopností. Podle tohoto příkladu nelze jednoznačně říct, že úspěšný útok pouze na jednotlivou rozhodující schopnost by způsobil kolaps těžiště a tím jeho zničení. Kdyby tomu tak bylo, určení těžiště bylo pravděpodobně špatné (nebyl by to býval Hitler). Je rovněž nepravděpodobné, že těžiště, jako* ***střed veškeré síly a pohybu, na kterém všechno závisí*** *a teda „****zdroj moci****“, by bylo zranitelné vůči útoku proti jeho jednomu samotnému komponentu.*

b) Bod zvratu tažení

V určitém období operace (tažení) může dojít k tomu, že jedna strana začne ztrácet a druhá vítězit. Dochází k obratu ve vývoji situace a k nezvratné ztrátě doposud držené iniciativy. I když je velmi obtížné předpovědět bod zvratu přesně, operační velitel se musí o to pokoušet. Zvrat může být zapříčiněn například vyšší než plánovanou spotřebou rozhodujících a nenahraditelných zdrojů, řadou operačních neúspěchů, vstupem dalších aktéru, případně i změnami politické situace. Velitelé mají usilovat o dosažení strategických cílů a naplnění konečného stavu ještě předtím, než nastane nebezpečí dosažení bodu zvratu (kulminace) a průběžně plánují a vyhodnocují opatření k jeho zamezení. Všichni příslušníci štábu musí usilovat o udržení úzké součinnost v rámci štábu i součinnosti s aktéry ostatních, nevojenských organizací do operace zapojených, aby při plánování využili anebo v opačném případě oddálili (minimalizovali) důsledky bodu zvratu tažení.

c) Rozhodující akt (činnost)

Rozhodující akt je operační koncept úzce související s bodem zvratu tažení. Podle Clausewitze představuje myšlenku jediné rozhodující bitvy: „… jak můžeme získat výhodu převahy ve fyzické síle nebo materiálu v rozhodujícím bodě”. Je důležité nalézt, stanovit moment nebo určitý sled událostí v operaci, který bude pro dosažení úspěchu rozhodující a který bude znamenat definitivní ztrátu iniciativy protivníka. Rozhodující akt je takový, který, jestliže je úspěšný, by měl nevyhnutelně vést k úspěchu mise. Rozhodující akt je v plánu ten, který velitel zvolí za nejdůležitější pro dosažení úspěchu v operaci. Volba tohoto aktu a úkoly požadované na jeho podporu, definují jedinečnost plánu. Jestliže velitel zjistí, že vybral víc než jeden rozhodující akt, měl by buď zlepšit analýzu, nebo seskupit úkoly, které považuje za rozhodující do jednoho.

V některých činnostech může být možný pouze jediný rozhodující akt, například fyzické zničení nepřátelského uskupení formace. Rozhodující akt může být dosažen dvěma způsoby:

Zasazení

Rozhodující zasazení, někdy uváděno jako nasazení, (sil, prostředků, zdrojů, účinků) je takové, které podle představy velitele znamená významný příspěvek pro dosažení operačních nebo taktických cílů, například provedení rozhodujícího úderu (za účelem porážky protivníka). Toto vyžaduje získání iniciativy a udržení tempa. Okolnosti, ovšem, ne vždy tento požadavek dovolují. V některých situacích může být větších úspěchů dosaženo postupným a opakovaným rozhodováním a jednáním, při použití nepřímých přístupů (za účelem ovlivnění), spíše než rozhodnými akcemi. Tak může být dosaženo ovlivnění chování protivníka v dlouhodobém horizontu, spíše než jednorázové snížení jeho schopností.

Využití

Využití (informací, iniciativy, převahy, zdrojů, bojové síly, účinků, překvapení, ochrany, samotné může být rozhodující. Vytěžení maxima příležitostí, ať již vytvořených úspěšným zasazením nebo vzniklých na základě šance, spočívá na schopnosti nejen poznat je předem, ale také v schopnosti generovat prostředky pro jejich využití. Rozpoznat, kdy se iniciativa na operační a taktické úrovní ztrácí, může být zvláště obtížné. Pro velitele je příliš snadné se domnívat, že iniciativa je v jeho vlastních rukou, až do momentu, kdy její nepřítomnost začíná být citelná. Proto je důležité, aby rozpoznal, kdy toto využití bude rozhodující, spíše než aby rozhodl o okamžitém zasazení sil.

Využití lze dosáhnout například rozbitím soudržnosti a vůle protivníka. Bude to pravděpodobně místní a dočasné a bude dosažitelné zejména na taktické úrovni. Schopný protivník se přesto bude snažit vzpamatovat a hledat cesty, jak znovu získat iniciativu. Proto by mělo být využito k rozšíření a prohloubení vzniklých účinků. Využití může být plánované nebo příležitostné. Plánované využití je tvořeno úmyslně předem, kdy je očekávaný úspěch a může například vyžadovat čerstvé, druhosledové síly. Příležitostné využití je způsob dosažení místního úspěchu. Mělo by být provedeno s dostupnými prostředky a mělo by být zahájeno co nejdříve, když je příležitost rozpoznána. Využití vyžaduje filozofii decentralizovaného velení, správné pochopení a silné průzkumné síly. Nezbytné je rovněž využití mobilních a flexibilní záloh nebo druhých sledů, které mohou být rychle nasazeny a tím využít příležitosti, která nastala.

1.4 Operační myšlení

"Válka není věc náhody. Aby byla provedena správně, je nezbytný velký díl znalostí, studia a přemýšlení."

FRIDRICH II. VELIKÝ, 1747

Operační myšlení tvoří významný aspekt rozhodování velitelů na strategické a operační úrovni velení. Napomáhá transformaci zadání strategické směrnice do souboru integrovaných vojenských akcí – operací, prováděných k dosažení strategických cílů. Podstatným je stanovit, jak by operace měla být uspořádána v rámci celkové koncepce. Ta představuje formulaci základní myšlenky vedení operace, jaké vojenské podmínky musí být vytvořeny k dosažení strategických cílů, jak mají být uspořádány činnosti v čase a prostoru k dosažení těchto podmínek a jaké vojenské schopnosti a zdroje mohou být využity k jejich vytvoření. Kapitola pojednává o aplikaci operačního myšlení vzhledem k tvorbě koncepce operace, nabízí pohled na možný obsah, postupy a obecné zásady činnosti členů týmu odpovědných za její tvorbu a realizaci.

Operační myšlení je jednou z hlavních podmínek pro správné používání vojenských a nevojenských prostředků k prosazení moci velitelem a pro dosažení strategických a operačních cílů. Velitelova schopnost myslet "operačně" je výsledkem vlivů mnoha faktorů. Praktické operační myšlení je základem operační vize velitele: schopnosti myslet za realitu existujících události, správně předvídat akce a reakce protivníka, dělat rychle správná rozhodnutí a energicky plnit plány a rozkazy. Nedostatek operačního myšlení povede nejen ke ztrátám v boji, ale může také osudově ohrozit šance na rozhodující a rychlé vítězství.

Velitelé musí plně pochopit hluboký, dynamický vztah mezi třemi složkami umění války, pochopit rozdíly mezi jednotlivými úrovněmi velení, a poznat, jak rozhodnutí a akce na jedné úrovni ovlivňují úrovně další. Navíc musí správně hodnotit a posuzovat charakteristické rysy operačního prostředí, ve kterém tažení nebo operace probíhá. Musí být schopni správně posoudit všechny aspekty situace na válčišti a poté musí být schopni synchronizovat použití všech dostupných vojenských a nevojenských prostředků k dosažení stanovených cílů.

Operační myšlení není vrozené. Aby velitelé získali široký přehled, znalosti, vědomosti a zkušenosti, budou muset vynaložit mnoho úsilí a důsledně se připravovat po většinu doby své kariéry. Pro mnoho důstojníků je seznámení se s operační perspektivou poměrně vzácnou příležitosti Z tohoto důvodu, nepřímé zkušenosti, vzdělání a odborná příprava zůstávají nejdůležitějším prostředkem pro získání operačního myšlení. Čím je příprava různorodější a komplexnější, tím více příležitostí nabídne velitelům získat potřebnou perspektivu, potřebnou na operační a strategické úrovni. Navíc, je nutno mít na vědomí, že k získání nepřímých zkušeností je studium vojenské historie nenahraditelné.

Rozhodování v modelu OODA LOOP. Způsob řešení vzniklých konfliktů a krizí ukazuje, že vojenská síla, pokud působení ostatních mocenských nástrojů je nedostatečné, je nejrozhodnějším, nejrychlejším a nejúčinnějším prvkem naplňování strategických politických a vojenských cílů a (i když ne vždy) nastolování podmínek nutných k dosažení požadovaného konečného stavu. Je zřejmé, že požadavek zvládání budoucích krizí bude nadále trvalý, tak jak se budou objevovat a prohlubovat další, komplexnější světové problémy. Čím se tyto problémy budou stávat komplexnějšími, tím rozmanitějších a flexibilnějších schopností ozbrojených sil bude potřeba.

Proces operačního plánování je důležitým prostředkem pro komplexní řešení těchto problémů. Je zaměřen na dosažení politického konečného stavu a strategických cílů, stanovených politicko-vojenskými orgány NATO, uskutečňovaných v rámci politických omezení a limitovaných zdrojů vyčleněných těmito orgány. Operačním plánováním se převádí zadání strategické směrnice do souboru integrovaných vojenských akcí (operací) prováděných společně s dalšími mezinárodními vládními a nevládními organizacemi k dosažení strategických cílů v rámci přijatelných rizik. Podstatným je stanovit, jak by operace měla být uspořádána v rámci celkové koncepce operace.

Tvorba koncepce operace je proces, který velitelům pomáhá vyvinout řešení složitých problémů. V rámci tohoto procesu je potřeba nejdříve vzniklý problém definovat a poté zahájit jeho řešení. Když se krize objeví, velitelé potřebují pojmout myšlenky, které definují vzniklé problémy a následně, v součinnosti s ostatními aktéry, vytvořit funkční a komplexní přístup pro její řešení. Koncepce operace je o schopnosti porozumět, definovat a vizualizovat problém, který potřebuje řešení a o schopnosti zhodnotit dané možnosti a předjímat pravděpodobné výsledky (úspěchy a neúspěchy) a jejich dopady a přijmout odpovídající rozhodnutí. Nejedná se o nic jiného, než umně využít proces rozhodování, jež lze snadno vyjádřit na základě tzv. Boydovy smyčky. Plukovník letectva USA John Boyd vyvinul v osmdesátých letech dvacátého století způsob, jakým se člověk (skupina) rozhoduje. Tento model, známý pod názvem tzv. „OODA LOOP“ je použitelný nejen ve vojenství, ale i v jiných oblastech (viz obrázek 5).

První O (dále O_1) v názvu znamená OBSERVE – pozorovat. Jedná se o dobu, kdy vnímáme, co se vlastně děje. Na to navazuje další O – ORIENT (dále O_2), orientace. Hodnocené a posuzované (pozorované) je zasazené do kontextu a je vnímán jeho význam. D znamená DECIDE – tedy rozhodování. V této fázi je výběr reakce na danou situaci. Konečně A – ACT, značí konání. V této fázi se uskutečňuje rozhodnutí. Z hlediska měnících se cílů (podmínek a stavů) se ovšem snadno můžeme dostat do situace, kdy dříve, než dospějeme k rozhodnutí (D), objeví se nový podnět, který nás nutí opakovaně pozorovat (O_1) a znovu se zorientovat (O_2). Místo toho, aby proces rozhodování prošel celou smyčkou OODA, tak jsme „zaseknuti“ v první polovině a jsme nuceni se pohybovat pouze mezi O_1 a O_2. V tom případě má soupeř výhodu, dokáže s námi manipulovat a znemožňuje nám přijímat adekvátní

rozhodnutí a jednat. Z hlediska rozhodování přitom jde pochopitelně o pravý opak a donutit protivníka aby jednal výše uvedeným způsobem.

Krize často představují problém, na který zpočátku není snadné najít vhodnou odpověď. Některé výzvy jsou tak komplexní, že na ně neexistuje správná nebo špatná odpověď, existuje pouze lepší nebo horši řešení. Čeho lze dosáhnout, je vytvoření přijatelných nebo nepřijatelných poměrů směrem k zájmům zainteresovaných stran. Vznikající moderní doktríny se snaží poukázat na řešení takových problémů. Vývoj doktrín reaguje na nové podmínky bezpečnostního prostředí a zobecněné zkušenosti ze způsobů použití sil a nabízí vhodné metody pro řešení složitých problémů. Tvůrci doktrín požadují komplexní přístup k definování a zarámování problému, jehož výsledkem má být rovněž jeho komplexní řešení.

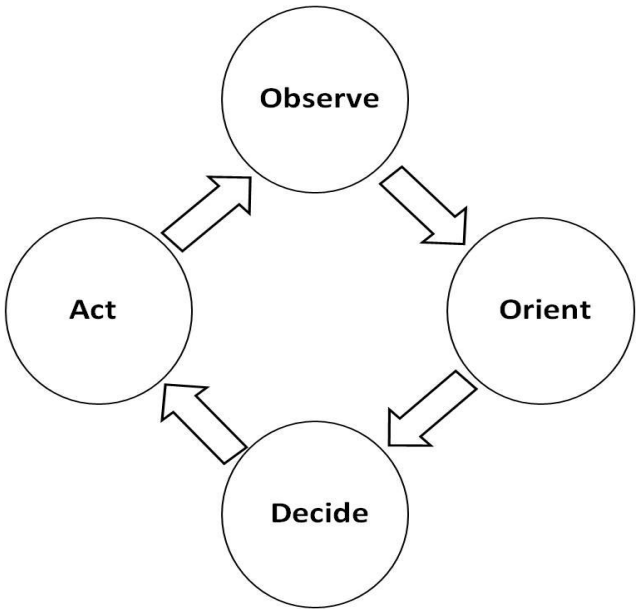

Obrázek 5 – Zobrazení smyčky OODA

zdroj: vlastní

Pozn. Další část nepopisuje proces operačního plánování, ani jeho jednotlivé části. Pojednává spíše o aplikaci operačního myšlení vzhledem k tvorbě koncepce operace, přičemž nabízí pohled na možný obsah, postupy a obecné zásady činnosti členů týmu odpovědných za tvorbu koncepce a její realizaci. Ty se mohou lišit podle úrovně velení, znalostí a zkušeností, charakteru a cílů operace apod.

Definování významu. Pro správné chápání významu používaných výrazů, je třeba tyto objasnit. Ne vždy je zcela zřejmé, co který výraz znamená, pokud je používán odtrženě od celkového kontextu. Koncepce operace jako proces i jako dokument, zahrnuje v sobě řadu doktrinálních pojmů a výrazů.

Při tvorbě koncepce operace se používá řada nástrojů, operačních konceptů, jejichž počet může být různý podle úrovně války, cílů a charakteru operace a stanoveného konečného stavu.

Výraz „**komplexní**“ v této souvislosti vyjadřuje zapojení všech prvků (nástrojů) státní moci v operaci – vojenských i nevojenských, potřebných pro dosažení požadovaného konečného stavu.

Konečný stav představuje politickou a/nebo vojenskou situaci, jíž má být dosaženo na konci operace, která svědčí o tom, že cíl operace byl splněn. Na jeho dosažení se podílejí jak vojenští, tak civilní aktéři operace.

Členové týmu tvorby koncepce operace (dále členové týmu) jsou příslušníci ozbrojených sil a osoby z jiných rezortů, jejich účast v týmu je otázkou plného, nebo částečného (dočasného) pracovního zapojení.

Operační směry představují obecné funkční oblasti společnosti nebo státu, rozdělené do odlišných částí, jež slouží členům týmu porozumět operačnímu prostředí a vhodně zaměřit jejich nezbytné úsilí k řešení problémů. V rámci tvorby koncepce operace se obecně uvažuje o šesti logických (vojenských i nevojenských) operačních směrech.

Požadavky tvorby koncepce operace předpokládají i správné chápání a používání důležitých operačních pojmů. Srozumitelnost, čistotu a obsahovou podstatu používaných výrazů zajišťují doktrinální alianční nebo národní terminologické publikace.

Ústřední myšlenka. Operace jsou často zdlouhavým, chaotickým hazardem, jejichž zdroj problémů a zaměření musí být neustále přehodnocovány. Operace se ustavičně vyvíjejí, tak jak se vyvíjí zapojení aktérů. Je zřejmé, že operace není vedena jen ve vojenském vakuu. Zahrnuje kombinaci aktivit vojenských prvků s jinými, nevojenskými vládními a nevládními aktéry (prvky) státní moci k dosažení konečného stavu. Podle Clausewitze je *válka pokračováním politiky jinými prostředky,* proto je nezbytné využít všech prvků státní moci a společným úsilím vytvořit a provést **komplexní řešení komplexních problémů**. Komplexní řešení problému postihuje jeho všechny zjevné aspekty. Tvorba koncepce operace pomáhá operačnímu veliteli toto komplexní řešení vytvořit.

Studium problému. Dříve, než se vojáci a civilní aktéři pokusí řešit problémy dané oblasti, státu či regionu, je třeba hledat skutečný problém a jeho kořeny. Proces tvorby koncepce operace umožňuje členům týmu studovat problém souhrnně a ti se pokouší jej srozumitelným způsobem zarámovat nebo popsat. Proces pomáhá odhalit, porozumět a pochopit povahu problému, jeho příčiny a potenciální dopady, čímž mohou být nalezena účinná řešení.

Dobře navržená koncepce bere v úvahu všechny aspekty sporných otázek určených problémem, takže plánovači mohou použít prvky státní moci komplexně ve všech systémech, místo toho, aby operace byla viděna jen jako nezávisle fázované a oddělené akce. Členové týmu nemohou oddělit jednu oblast nebo systém a studovat jej jako specifický problém.

V tomto procesu je důležité, aby tým studoval oblast nebo krajinu v jejich celistvosti, nepřetržitě se usilujíc o pochopení problému podle svých nejlepších schopností a popisoval problém v jasných a zřejmých termínech. Prostřednictvím diskuze – brainstormingu, členové týmu subjektivně zkoumají jednotlivé oblasti a problémy v komplexním měřítku. Tvůrci koncepce se dívají na zájmové oblasti s ohledem na všechny sporné otázky vůči všem nezbytným prvkům státní moci a tak vytvářejí účinnější a plastičtější obraz operace.

Klíčové faktory operačního myšlení - základ tvorby koncepce operace. Koncepci operace formují určité klíčové faktory, ke kterým patří zejména **kritická diskuze, logické operační směry, celo-spektrální studium, porozumění problému, hodnocení, učení se z operačních skutečností, iniciativa, přizpůsobování** a **tempo**. Tyto faktory, využívané pracovním týmem sladěným a koordinovaným způsobem, dodávají tvorbě koncepce operace její komplexní charakter.

Kritická diskuze. Kritická diskuze nebo dialog, je nositelem tvorby koncepce. Diskuze členů pracovního týmu je od počátku procesu (zejména v období počáteční analýzy a zhodnocení problému) vedena zkušeným odborníkem z operačního štábu, který ji řídí, ovšem týmu nediktuje ani v diskuzi nedominuje. Pracovní tým by měl mít zástupce z každé organizace, která se na operaci podílí, z příslušníků ozbrojených sil i z řad civilistů. Neměl by být členěn podle hodnosti nebo zastávané pozice, jeho myšlenky by se měly neustále točit kolem podstaty problému. Když je to možné, je vhodné, aby pracovní tým a ostatní plánovací skupiny byly oddělené entity, držely se svých myšlenek a zamezily „nekalé úmluvě“ o „správné“ koncepci. Činnost některých členů týmu (skupin) se může v určitých případech překrývat, nebo jeden člen může být aktivní v obou týmech z důvodu vymezené pravomoci. Při tvorbě koncepce operace to pomáhá udržovat otevřenější dialog, nicméně koncepční funkce musí zůstat oddělena od funkce plánovací.

Operační směry. Komplexní reakce na krizi vyžaduje aktivity mnoha systémů na jednotlivých operačních směrech. Operační směry jsou funkční okruhy s největším dopadem na jednotlivé systémy nebo oblasti, jimž umožňují, aby fungovaly.

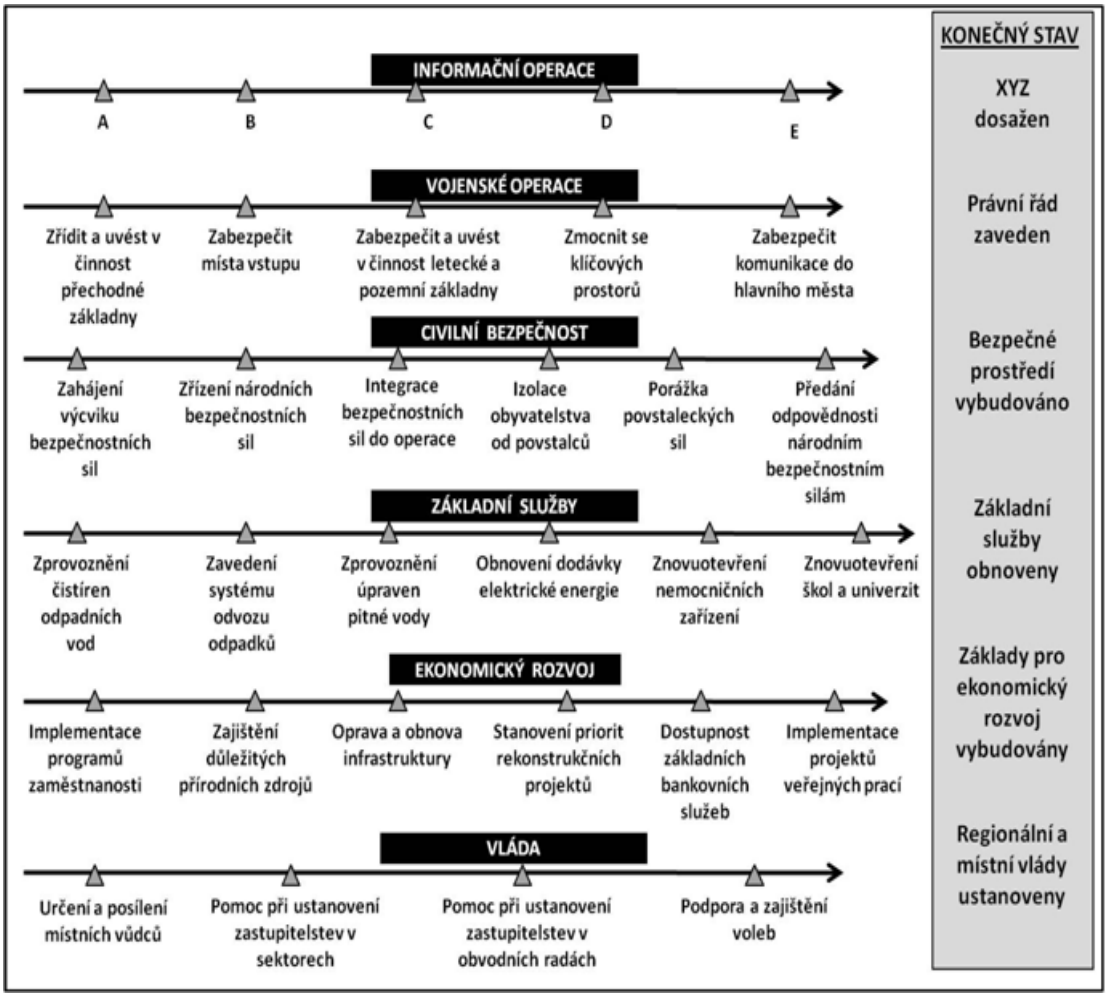

Obrázek 6 – Příklad operačních směrů

zdroj: vlastní

Intervenující organizace musí na těchto směrech působit a v dynamickém módu pozitivně ovlivňovat co možná nejvíce prvků systému. Tyto směry neexistují ve vzduchoprázdnu, ale uprostřed dalších zavedených systémů jako jsou etnické, kulturní, národní, regionální nebo náboženské systémy. V současnosti se uvažuje o šesti základních operačních směrech, jež umožňují státu jeho fungování. K nim patří **vláda (vládnutí), základní služby, výcvik a použití bezpečnostních sil, informační operace, ekonomický rozvoj** a **vojenské operace**. Jeden z možných příkladů, uvádějících pomyslné operační směry se stanovenými rozhodujícími body (podmínkami), je uveden na obrázku č. 6. Žádné aktivity konané na jednom operačním směru nebo v systému, nemohou být bez ovlivnění dalších oblastí. Navíc, systémy nemohou být analyzovány a studovány nezávisle s nadějí porozumět jejich fungování. Problém musí být studován a odvozen v celkovém kontextu, za účelem získání skutečného obrazu o tom, jak vzniklý problém se vztahuje k systémům a dalším operačním směrům.

Celospektrální studium. Na tvorbu koncepce lze pohlížet jako na experiment a na jeho řešení jako na hypotézu, která má být testována. Skrz proces, získáváním informací, tvůrci koncepce postupně rozumějí problému a diagnostikují jej, zapojují se do diskuze, odhalují zdroj problému, navrhují koncepci, hodnotí případné úspěchy nebo neúspěchy operace a stálým přehodnocováním pokračují v jejím postupném „pročišťování“.

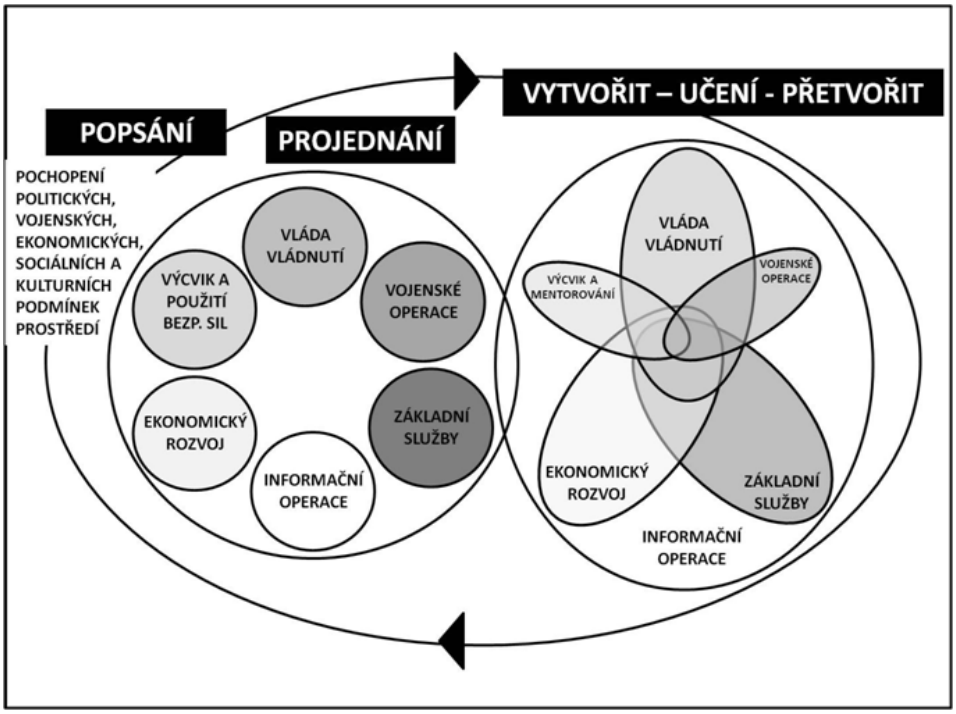

Obrázek 7- Proces celo-spektrálního studia

zdroj: vlastní

Toto celo-spektrální studium (učení se) umožňuje pracovnímu týmu pracovat napříč všemi operačními směry a vytvořit komplexní koncepci. Tento proces je pokračujícím procesem až do okamihu, kdy je dosažen konečný stav. V závislosti na potvrzení nebo zpochybnění hypotézy tvůrci přepracovávají a implementují řešení prostřednictvím dalších diskuzí pracovního týmu. Navíc, „pročištění“, jež tvůrci koncepce provedli, může podle potřeby zahrnovat případnou transformaci milníků operace nebo i samotného konečného stavu. Obrázek 7 ukazuje model celo-spektrálního studia oblastí, který ilustruje nepřetržitý proces učení se operačním souvislostem. Na počátku řešení problému je všem základním oblastem věnována stejná pozornost – na obrázku 7 vlevo mají stejnou velikost. Vpravo, po procesu diskusí, se koncepce operace formuje, problém je lépe porozuměn a definován. Proporce jednotlivých operačních směrů jsou tak úměrné kontextu problému. Nastavování milníků operace nebo konečného stavu, není „plížením mise“, ale spíše je to její přizpůsobování k problémům v stále se měnícím operačním prostředí. Členové týmu tvorby koncepce operace musí věnovat zvláštní pozornost skutečnosti, že řešení situace a dosahování konečného stavu se děje během přizpůsobování okolnímu prostředí. Toto prostředí nelze

jednoduše „znásilnit“. Po celou dobu operace koordinované aktivity působí v systémech – vůči protivníkovi, prostředí a dynamickým změnám v něm. Systémy se naopak přizpůsobí podle toho, jak jsou ovlivňovány. Proto členové týmu musí přizpůsobovat jednotlivé aspekty operace v souladu se směrnicí nadřízené autority.

Porozumění problému. Když členové týmu studují systémy a snaží se odhalit problém, jsou zapojeni do procesu učení. Na počátku procesu usilují o porozumění problému již z prvních dostupných informací. Základ jejich počátečních myšlenek vychází z prvotního vnímání problému a záměrů pro řešení, založených na pozorování, dostupných faktech a předpokladech. Z hlediska analýzy významných faktorů, jimiž jsou zejména čas, prostor, souvislosti civilního a informačního prostředí, se musí zaměřit na ty aspekty, na nichž přímo závisí splnění úkolů a cílů operace. Analýza by pak měla vyústit v řadu dedukcí, z nichž budou učiněny závěry pro operační požadavky. V rámci procesu shromažďují více informací, určují a definují problémy a rozhodují, na který ze systému upřít pozornost. Toto počáteční porozumění táhne tým během celého procesu tvorby a následně se transformuje do cyklického učení se (týmu), tak jak je koncepce rozplánovaná do větší hloubky a následně implementovaná.

Hodnocení. Hodnocení umožňuje následnou rekonstrukci (koncepce). Hodnocení je aktivita neoddělitelně spojena s koncepcí operace, je to průběžné učení se cestou zjišťování (odhalování) skutečností v období provedení operace. Stálé hodnocení celkového průběhu a jednotlivých činností v operaci dovoluje členům týmu stanovovat její úspěch nebo neúspěch a implementovat nezbytnou nápravu. Jakmile řešení problému je implementované, členové týmu ihned začnou hodnotit vyplývající akce, aby poznali (naučili se) a případně přetvořili (znovu navrhli) operaci. Hodnocení potvrzuje komplexní vzájemný vztah různých podnětů, zkoumá vzájemné vztahy z aktivit jednotlivých aktérů, a jak tyto aktivity se ovlivňují navzájem. Hodnocení také vystupuje jako harmonizující funkce, která podporuje jednotu účelu během operace. Skrz hodnocení může tým určit úspěchy na jednotlivých úrovních a případnými úpravami původní koncepce tak zajistit, že všechny prostředky pokračují v úsilí směrem ke stejnému konečnému stavu. Hodnocení má horizontální a vertikální aspekty. To znamená, že tým otevřeně komunikuje s nadřízeným i podřízeným stupněm velení. Navíc je v horizontálním kontaktu s ostatními organizacemi za účelem sdílení a získávání informací, čímž snižuje možnost konfliktu ve společném úsilí.

Učení se z operačních skutečností. Počáteční porozumění problému se u týmů a plánovacích skupin postupně vyvíjí, tak jak se dozvídají o operačních úspěších nebo selháních již implementovaných plánů. Učení se z operačních skutečností je pak proces zavádění dalších nezbytných operačních iniciativ, jako např. přidávání podnětů do jednotlivých systémů (jejich ovlivňováním), implementování změn podle potřeby, za účelem naplnění plánovaných činností. Tvorba koncepce se tak nezastavuje, spíše běží po celou dobu provedení operace.

Během pokračujícího operačního hodnocení členové týmu sledují úspěchy nebo nezdary operace, a procesem učení se z operačních skutečností, neustále aktualizují vlastní chápání problému. Průběžně aktualizují a přetvářejí svou vizi pro usměrnění běhu operace. Tvůrce koncepce tak podle potřeby „přidává nebo ubírá energii“ ze systémů, ovšem vždy cestou stálého dialogu se všemi členy týmu.

Iniciativa. Iniciativa je hnací sílou koncepce operace. Tvůrci koncepce iniciativně vedou neustálé hodnocení průběhu operace a činností v ní, přetvářejí a určují operační tempo. Průběžně řídí události s ohledem na činnost protivníka, jiných nepřátelských entit a stav prostředí. Jejich snahou má být vždy v „ofenzívě“ a nutit protivníka reagovat na jejich jednání a podněty. Čím účelněji dokáže tým vytvořit a (podle potřeby) přetvořit koncepci, tím bude operace efektivnější.

Přizpůsobování. Přizpůsobování je úmyslná činnost týmu za účelem rozvíjení koncepce operace k udržování iniciativy vzhledem k protivníkovi. Když tým nastaví agresivní rytmus aktivit na různých operačních směrech, oponent je nucen reagovat na tyto "ofenzivní" akce. Jeho reakce pak nutně zahrnují vložení předem neplánovaných zdrojů (čas, úsilí, peníze, síly) do regulování nebo přizpůsobení se nové situaci. Jestliže náš rytmus je produktivní, akce protivníka, vzhledem k času, budou méně ofenzivní. Přizpůsobování se tak přímo váže k nastavení a udržování tempa.

Tempo. Vlastní iniciativa podniknout akce je pro zvýšení tempa operace klíčová. Tempo neznamená bezhlavé jednání být rychlejší než protivník. Spíše rychlost a čas vytváří tempo, jen pokud souvisí s tempem protivníka. **Tempo je rytmus přizpůsobování se**. Tempo není omezeno jen na jednu aktivitu. Ve skutečnosti, místo jedné oblasti, tvůrci koncepce usilují o vytvoření tempa napříč všech operačních směrů, aby operace byla udržována komplexně. Proces tvorby koncepce je hnán houževnatou snahou členů týmu vyhledávat iniciativu učením se, hodnocením a implementováním změn v koncepci. Schopnost operovat v rychlejším tempu než protivník umožňuje tlačit jej zpět, takže tento nemůže ani zhodnotit co se ve skutečnosti děje, ani s tím držet krok.

Všechny uvedené klíčové faktory (kritická diskuze, operační směry, celo-spektrální studium, porozumění problému, hodnocení, učení se z operačních skutečností, iniciativa, přizpůsobování a tempo), využité sladěným způsobem, dodávají tvorbě, stálé revizi a případné transformaci koncepce operace komplexní charakter. Jsou cyklickými součástmi operačního myšlení a rozhodování od počátku operačního plánování až po okamžik dosažení konečného stavu operace. Jednotlivé aspekty operačního myšlení jsou aplikovatelné na všech úrovních války. Členové týmu podílející se na tvorbě koncepce operace musí pochopit vzniklý problém, jeho kořeny a souhrnně vnímat prostředí, které jej obklopuje. Všechny faktory, pokud jsou správně využity, ulehčují činnost týmu, takže tento je schopen včas reagovat na změny operační situace a správně implementovat nové myšlenky.

1.5 Operační koncepty

Plánování a řízení operací, včetně tvorby koncepce operace je založeno na použití různých nástrojů, označovaných pojmem *operační koncepty*. Tyto představují základní stavební kameny operačního umění. Nejsou to ovšem jenom nástroje jako takové, lze je charakterizovat rovněž jako faktory, aspekty nebo úvahy, kterými se velitel se svým štábem musí zabývat po celou dobu plánování a vedení operace. Když pomineme jejich rozhodující roli v tvorbě koncepce operace na operační úrovni, koncepty jsou užitečné při tvorbě, vizualizaci a objasnění plánů i na taktické úrovni, kdy představují základ provedení bojových i nebojových aktivit. Těmto konceptům musí velitel porozumět a podle potřeby je dokázat správně aplikovat.[7] K základním konceptům patří následující koncepty.

Cíle. Cíl představuje dosažení požadovaného výsledku, vyjádřeného v rámci jedné nebo více rozhodujících podmínek, které mají být dosaženy pro naplnění stanoveného záměru nebo úmyslu. Z doktrinálního hlediska se jedná o *„jednoznačně definovaný a dosažitelný cíl vojenské operace, například obsazení terénního tvaru, vyřazení sil protivníka či schopností a/nebo dosažení jiného požadovaného výsledku, který je důležitý pro plán velitele a k němu je operace vedena“.*[8]

Rozhodující podmínky (rozhodující bod). Rozhodující podmínky jsou specifikované kombinace okolností považované za nezbytné k dosažení cíle. Rozhodující bod je *bod, ze kterého může být ohroženo nepřátelské nebo vlastní těžiště. Tento bod může existovat v čase, prostoru nebo v informačním prostředí.*[9]

Podporující účinky. Podporující účinky jsou důsledky aktivit a akcí. Když jsou tyto účinky realizovány, rozhodující podmínky jsou dosaženy.[10] Velitel v průběhu tvorby koncepce si musí umět představit, jaký vliv mohou mít tyto účinky v čase a prostoru na celkový výsledek operace nebo dílčích taktických činností.

Konečný stav. Konečný stav je politická a/nebo vojenská situace, která má být dosažena na konci operace, která rovněž naznačuje, rozsah příspěvků požadovaného od velitele nebo jeho vojsk. Konečný stav měl by být velitelem, z hlediska vnímání souvislosti na bojišti na taktické úrovni pochopen, ale jako koncept se na této úrovni nepoužívá. Z terminologického

---

7 Vymezený prostor nedovoluje podrobně popsat jednotlivé koncepty, což ani není účelem článku. Rozhodující je mít o konceptech povědomí a následně je studovat v relevantních doktrinálních publikacích.

8 AAP-6 (2010) – Slovník termínů a definic NATO (anglicky a francouzsky), str. 302.

9 AAP-6 (2010) – Slovník termínů a definic NATO (anglicky a francouzsky), str. 142. Z doktrinálního pojetí termín „rozhodující podmínka„ je používán zejména v OS VB, termín „rozhodující bod“ v podmínkách ostatních států NATO. Filozofie pojetí konceptu je ovšem podobná.

10 Koncept „podporujících účinků“ není v aliančních publikacích výslovně uveden mezi ostatními operačními koncepty. Z hlediska svého účelu – dosažení požadovaných účinků v prostoru a čase (na jednotlivých operačních směrech a rozhodujících bodech), je ovšem jeho význam značný.

hlediska konečný stav představuje *politická a/nebo vojenská situace, jíž má být dosaženo na konci operace, která svědčí o tom, že cíl operace byl splněn.*[11]

Těžiště. Těžiště představuje určitý identifikovaný aspekt (zdroj) moci nebo vlivu jednotlivce, organizace, skupiny nebo schopnosti státu, z něhož tento čerpá svou sílu, volnost jednání, soudržnost nebo vůli bojovat. Definice těžiště „*charakteristiky, možnosti a prostory, ze kterých stát, aliance, ozbrojené síly nebo jiná organizace odvozují volnost činnosti, fyzické úsilí nebo vůli bojovat*[12]*,* vychází ze souvislostí vedení zejména kinetických operací a již ne zcela reaguje na změny v operačním prostředí a nárůst vojenských aktivit zejména stabilizačního charakteru. Platnost tohoto konceptu na taktické úrovni je rovněž založená spíše na jeho porozumění než na jeho aplikaci.

Operační směry. Operační směr je definován jako (pomyslná) čára, která při operaci spojuje rozhodující body v čase a prostoru ve směru těžiště. Velitel může popsat operaci podél operačních směrů, jež jsou „fyzické“ (přírodní charakter) nebo „logické“, (funkční charakter) případně obojí. Terminologicky je operační směr definován jako „*čára spojující při vojenském tažení nebo operaci rozhodující body v čase a prostoru ve směru těžiště bojové činnosti“.*[13]

Uspořádání a sladění (synchronizace). Uspořádáním a sladěním se rozumí logické seřazení činností a jejich účinků v čase, prostoru a účelu k dosažení maximální výhody a nejpříznivějších podmínek v rozhodujících bodech. Rolí velitele je toto sladění činnosti ověřit v průběhu součinnosti nebo při vedení válečné hry.

Fázování. Fáze představuje časový interval operace, charakterizovaný převládajícím typem vojenské aktivity, akce nebo souboru rozhodujících podmínek. Fáze by měly na sebe navazovat, v některých případech se velitel ovšem nevyhne situaci, kdy je nucen přejít na další fázi, aniž předešlá je vyhlášena za ukončenou. Nesmí se však jednat o aktivity, které by zásadním způsobem ovlivnili koncepci nadřízeného, nebo aby bylo ohroženo naplnění stanovených cílů.

Předběžné plánování (plány pro nenadálé akce, příp. tzv. záložní plány). Předběžné plánování je proces, jímž jsou tvořeny plány pro předvídání změn situace nebo možnosti vývoje, který může nastat v průběhu operace. Předběžné plány mají dvě formy: záložní plány pro danou fázi operace (branches) a záložní plány pro následné operace (sequels), založené

---

11 AAP-6 (2010) – Slovník termínů a definic NATO (anglicky a francouzsky), str. 172.

12 AAP-6 (2010) – Slovník termínů a definic NATO (anglicky a francouzsky), str. 96. Žádný prostor jako takový nemůže zásadním způsobem ovlivnit výsledek operace nebo tažení, což je právě smyslem těžiště. Prostor plní funkci rozhodujícího bodu, nebo ovlivňujících podmínek.

13 AAP-6 (2010) – Slovník termínů a definic NATO (anglicky a francouzsky), str. 256.

na výsledku stávající fáze. Tento typ plánování má použití zejména na operační úrovni, úkolem nižších velitelů je plány realizovat.

Operační přestávka. Operační přestávka je dočasné zastavení určitých činností v průběhu operace, s cílem vyvarovat se rizika kulminace a získat možnost obnovení bojové síly, což je nutné pro přechod k následující fázi operace. Pokud činnosti nemohou být prováděny současně, může nastat potřeba periodických přestávek, zatímco iniciativa je udržována jinými způsoby. Operační přestávka by měla být využívána pro obnovu bojeschopnosti, znovuzískání, posílení a udržení iniciativy.

Kulminační bod. Kulminace je ten okamžik operace, kdy síly již nemohou úspěšně pokračovat ve vedení operace. Plánování pořadí činností a fází operace by mělo zajistit, že protivník bude kulminovat ještě před dosažením svých cílů a cílů operace vlastních sil bude dosaženo před kulminací. Při tvorbě koncepce operace by se proto měly stanovit způsoby jak urychlit kulminaci protivníka a současně jak zabránit kulminaci vlastních sil. Kulminace má využití jak v útoku, tak v obraně. Za útoku dosahují síly kulminačního bodu, když již nemohou dále rozvíjet útok a musí přejít do obrany nebo riskovat protiútok a porážku. V obraně dosahují bránící síly kulminačního bodu, když se již nemohou udržet a jsou nuceny se odpoutat, stáhnout nebo čelit porážce.

Přímý a nepřímý postup. Významným krokem při tvorbě záměru operace je určení optimálního postupu k těžišti protivníka. Zničení nebo jeho eliminace je nejpřímější cestou k úspěchu. Pří tvorbě koncepce operace jsou zvažovány dva postupy – přímý a nepřímý postup. Přímý postup zahrnuje lineární, nepřerušovaný postup vůči těžišti protivníka, často prostřednictvím rozhodujících podmínek (bodů). Přímý postup je vhodný tehdy, když vlastní síly jsou v přesile a síly protivníka jsou zranitelné. Jestliže by však přímý útok znamenal konfrontaci se silným protivníkem, operační velitel by se měl snažit o nepřímý postup. Nepřímý postup se snaží využít fyzické a morální zranitelnosti protivníka, při současném vyhýbání se jeho silným stránkám.

Bod zvratu. Bod zvratu (pákový efekt) je moment v operaci (tažení), kdy rovnováha sil je porušena a tím je umožněno, že jedna strana začíná vítězit a druhá začíná ztrácet nebo, například, kdy se získává nebo začíná ztrácet podpora místní populace nebo vojenská síla začíná kulminovat a ztrácí svého ofenzivního ducha. Na taktické úrovni jde o porozumění tohoto konceptu, jeho aplikace se týká zejména strategické, případně operační úrovně velení.

Souběžnost a hloubka. Je důležité určit, zda a do jaké míry mohou společné síly vést souběžné operace k dosažení rozhodujících podmínek v celé hloubce operačního prostoru. Je to závislé na dostupnosti vojenských prostředků a jejich operačního dosahu. Záměrem by mělo být dosažení synergie propojením účinků souběžných činností a usilovat o eliminaci schopnosti protivníka.

Manévr. Při tvorbě koncepce operace by měly být využity příležitosti pro manévr společných sil. Účelem manévru je dosáhnout výhodné (geografické) pozice vzhledem k protivníkovi, ze které mohou být jeho síly ohroženy. Manévru lze využít k vytvoření požadovaných podmínek nebo účinků v rozhodujících bodech, nebo ovlivnit těžiště protivníka. Manévr využívá příležitostí k napadení protivníka z neočekávaných směrů, k ohrožení jeho fyzické a morální síly a vytvoření účinků a následků vedoucích k naplnění stanovených cílů.

Operační tempo. Společné síly musí usilovat o využití vlastních operačních schopností k řízení načasování a tempa operací. Cílem by mělo být předstihnout protivníka v získání a rozvíjení iniciativy. Tempo představuje udržování rychlosti nebo rytmu činnosti ve vztahu k protivníkovi. Zahrnuje schopnost vojenských sil přecházet z jednoho operačního postavení do dalšího. To vyžaduje od velitele předvídání činnosti protivníka a realizaci příprav s dostatečným předstihem. Protivníkovi se nesmí dovolit, aby současně předvídal naše činnosti. Je nutno zastírat vlastní skutečné záměry, dodržováním operační bezpečnosti a klamáním. Schopnost diktovat operační tempo zajišťuje volnost jednání a je klíčem k přivedení protivníka k jeho kulminačnímu bodu.

Hlavní úsilí. Hlavní úsilí je soustředění sil a prostředků v čase a prostoru, kde velitel usiluje o dosažení rozhodnutí. Koncept hlavního úsilí klade důraz na činnosti, které velitel považuje za rozhodující pro úspěch. Velitel určuje hlavní úsilí pro operaci nebo pro určitou fázi operace, aby jeho podřízení pochopili, v čem spočívají jeho priority. Podřízení velitelé pak mohou jednat rychle a samostatně v době nejistoty, kdy se situace mění a rozkazy a nařízení již nemusí být aktuální.

Ukončení (konfliktu). Ukončení konfliktu (tažení, operace) je proces, který zahrnuje vyřešení konfliktu, jakož i vzájemnou shodu na podmínkách a okolnostech zajištění trvalého usmíření. Ukončení konfliktu vyžaduje diplomatická jednání, zejména pokud byly zasazeny ozbrojené síly. Může také vyžadovat použití ekonomických a informačních nástrojů síly. Tento proces může pokračovat dlouho po ukončení nepřátelství. Velitelé musí jasně chápat požadovaný konečný stav a kritéria pro ukončení operace (tažení). Ukončení je hlavním faktorem při tvorbě záměru operace a musí být začleněno do procesu operačního plánování. Velitel a jeho štáb musí posoudit požadovaný konečný stav a zhodnotit, zda je možné odstranit nebo dostatečně omezit zdroje pro další konflikt. Na tomto základě musí být stanoveno, co bude představovat přijatelný vojenský konečný stav; tj. jaké musí existovat vojenské podmínky pro opodstatněnost zastavení vojenských operací.

Riziko. Riziko, nejistota a šance jsou neodmyslitelnou součástí všech vojenských operací. Když velitelé přijímají riziko, vytvářejí příležitosti k získání, udržení a využití iniciativy a dosažení rozhodujících výsledků. Ochota nést operační riziko je často klíčem k odhalení slabin nepřítele. Úspěšní velitelé hodnotí riziko nepřetržitě po celou dobu operace a dokážou jej zmírnit prostřednictvím kreativní koncepce operace. Přijatelné a vědomé přijímání rizika je zásadní pro vedení operací. Operační umění usiluje o dosažení rovnováhy mezi rizikem

a příležitostí k vytvoření a udržení podmínek nezbytných k získání, udržení a využití iniciativy a dosažení rozhodujících výsledků.

1.6 Závěr

Operační umění zůstává tvůrčím aspektem operací, jeho podstata zůstává nadčasová. Zatímco charakter konfliktu se mění s časem a prostředím, násilná a chaotické povaha válčení zůstává. Operační umění – tvořivý projev zasvěcené vize, integrující cíle, způsoby a prostředky napříč úrovní války, je základem schopnosti ozbrojených sil získat, udržet a využít iniciativu, při současném vytváření a zachování podmínek nezbytných k obnovení stability.

Pozn. Důkladná znalost a schopnost aplikace operačního umění jako významné součásti vojenského umění, vychází z jeho komplexního pochopení. K tomu, aby velitel (příslušník štábu, plánovač) jej mohl úspěšně používat, je potřeba intenzivního studia doktrinálních publikací nejen aliančních, ale zejména amerických nebo britských. Rovněž přínosné jsou i studie, pojednání a články příslušníků a studentů vojenských vědeckých a vzdělávacích institucí v těchto zemích, věnované dané problematice.

Přehled literatury:

[1] AAP-6, *Terminologický slovník pojmů a definic NATO (anglicky a francouzsky)*, Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, odbor obranné standardizace, Praha, 2010. 452 s.

[2] AJP 5, *Allied Joint Doctrine for Operational planning.* NATO Standardization Agency, 2006. 105 s.

[3] AJP-01 (D) *Allied Joint Doctrine.* NATO Standardization Agency, 2010. 130 s.

[4] ALLIED COMMAND OPERATIONS. *Comprehensive Operations Planning Directive.* Trial version, Supreme Headquarters Allied Power Europe, Belgium, 2010. 407 str.

[5] EWITZ, Carl von. *O válce*. Praha: Academia, 2008. 756 s. ISBN 978-80-200-1598-3.

[6] CLAUSEWITZ, Carl von. *On War*. Michael Howard and Peter Paret, Princetown University Press, Chichester, West Sussex, UK, 1984. 732 s.

[7] DELACRUZ, Victor J. *Systemic Operational Design: Enhancing the Joint Operation Planning Process.* School of Advanced Military Studles, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2007. 64 s.

[8] Doktrína Armády České republiky 2. vydání, Dobruška, 2010. 112 s.

[9] Field Manual 100-5 (FM 100-5) Operations, Department of the Army, Washington, DC, 1993. 163 s.

[10] Field Manual 3-0 (FM 3-0) Operations, Department of the Army, Washington, DC, 2008. 220 s.

[11] HEREDIA, Michael H. Building a Campaign: *The Essential Elements of Operational Design.* School of Advanced Military Studles, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1995. 74 s.

[12] Joint Doctrine Publication 5-00 (JDP 5-00), *Campaign Planning, The Development, Concepts and Doctrine Centre*, Ministry of Defence, Shrivenham, Swindon, UK, 2008. 287 s.

[13] Joint Publication 3-0 (JP 3-0), Joint Operations, 2006 incorporating change 2, Department of Defense, Washington, DC 2010. 238 s.

[14] Joint Warfare Publication 5-00 (JWP 5-00), *Joint Operations Planning, The Joint Doctrine&Concepts Centre*, Ministry of Defence, Shrivenham, Swindon, UK, 2004. 211 s.

[15] JOMINI, Antoine – Henri. *The Art of War.* The Project Gutenberg EBook of The Art of War, by Baron Henri de Jomini. Dostupný z WWW: http://www.gutenberg.org/files/13549/13549-h/13549-h.htm.), s. 85 - 92.

[16] MOELTER, Jonathon R. *Applicability of the Concepts of Operational Design in a Peace Environment*. School of Advanced Military Studles, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2003. 50 s.

[17] Pub-100-52-01 Operační plánování v NATO podle principů spojenecké společné doktríny pro operační plánování AJP-5, Správa doktrín, Vyškov, AVIS Praha, 2007. 103 s.

[18] SPIŠÁK, Ján. *Combined Joint Exercise (CJEX) 09 COMBINED DESTINY – poznatky a zkušenosti*. In Vojenské rozhledy 1/2010, s. 83 – 92. ISSN 1210-3292.

[19] SPIŠÁK, Ján. Koncept operačních směrů 1. část. *Vojenské rozhledy 1/2011*, s. 38-49. ISSN 1210-3292.

[20] SPIŠÁK, Ján. Koncept rozhodujících bodů 1. část. *Vojenské rozhledy 3/2011*, s. 38-49. ISSN 1210-3292.

[21] SPIŠÁK, Ján. Některé aspekty operačního umění a jejich aplikace v praxi velitele na taktické úrovni. In Ekonomika a Management 1/2011, s. 59-67. ISSN 1802-3975.

[22] SPIŠÁK, Ján. *Teoretické vymezení obsahu pojmů těžiště a kulminační bod v podmínkách vedení globální války proti terorismu*. [Závěrečná práce]. Brno: Univerzita obrany, 2007. 67 s. ISBN 978-80-7231-275-7.

[23] SPIŠÁK, Ján. *Teorie kulminačního bodu, 1. část*. In Vojenské rozhledy 1/2009, s. 59-67. ISSN 1210-3292.

[24] SPIŠÁK, Ján. *Teorie kulminačního bodu, 2. část*. In Vojenské rozhledy 2/2009, s. 41-48. ISSN 1210-3292.

[25] SPIŠÁK, Ján. *Teorie těžiště v podmínkách války proti mezinárodnímu terorismu.* In Vojenské rozhledy 2/2010, s. 47-64. ISSN 1210-3292.

[26] SPIŠÁK, Ján. *Těžiště – rozhodující operační koncepce 1. část*. In Vojenské rozhledy, 3/2008, s. 14-19. ISSN 1210-3292.

[27] SPIŠÁK, Ján. *Těžiště – rozhodující operační koncepce 2. část*. In Vojenské rozhledy 4/2008, s. 36-42. ISSN 1210-3292.

[28] VEJMELKA, Oto a kol. *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů (pomůcka)*, Správa doktrín, Vyškov, Avis, Praha, 2005. 359 s.

[29] Vojenské operace NATO podle základní alianční doktríny AJP-01(C), Správa doktrín, Vyškov, AVIS Praha, 2007. 143 s.

Kontrolní otázky

1) Charakterizujte úrovně války a objasněte specifika mající vliv na přípravu a vedení operací.
2) Objasněte přínos operačního umění při tvorbě operačního plánu.
3) Definujte základní prvky (operační koncepty) tvorby koncepce operace.
4) Charakterizujte podstatu a účel základních operačních myšlenek.
5) Pojednejte o základních metodách manažerského rozhodování, využitelných při tvorbě koncepce operace.

2 VOJENSKÉ OPERACE

Úspěšné vedení vojenských operací vyžaduje jasné pochopení vojenských doktrín. To je obzvlášť důležité v případech, kdy operace jsou vedeny společnými aliančními nebo koaličními silami. Základní alianční doktrína Allied Joint Publication (AJP)-3 (B) „*Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations*“ slouží jako primární zdroj informací k vedení společných vojenských operací zejména pro velitele a štáby na operační úrovni velení, ale může být použita na jakékoliv jiné úrovni. Společné vojenské operace jsou komplexní a zahrnují množství rozličných úkolů a aktivit, od humanitární pomoci až po bojové operace. Operace mohou probíhat v jednom nebo i ve všech prostředích - pozemním, námořním, vzdušném, v kosmu, informačním včetně kybernetického. Platí základní premise, že „operace jsou operace“. Ke všem operacím je nutno přistupovat stejným způsobem, protože síly NATO musí očekávat provádění širokého rozsahu souběžných aktivit v celém spektru konfliktu, od bojové činnosti po humanitární pomoc.

2.1 Komplexní přístup k operacím

Přítomnost nevojenských aktérů v soudobých operacích mnohem častěji než v minulosti zvyšuje komplexnost těchto operací. Aliance se snaží dosáhnout svých cílů cestou komplexního přístupu, tzv. „*comprehensive approach*“, který ve všech typech aliančních nebo koaličních operací vyžaduje účinnou vzájemnou a trvalou koordinaci a spolupráci národních vládních a nevládních orgánů a organizací, mezinárodních organizací i zástupců soukromého sektoru. Velitelé a štáby se tak stávají součásti vzájemně propletené sítě, táhnoucí se vertikálně od strategické úrovně po taktickou úroveň, horizontálně zahrnující řadu vojenských a civilních organizací. Přestože je nepravděpodobné, že mezi prováděním civilních a vojenských aktivit bude vždy dosaženo absolutní shody, velitelé by měli podpořit, pokud je to vojensky účelné, nutnost komplexního přístupu.

Implementace komplexního přístupu se může lišit mezi jednotlivými úrovněmi (strategickou, operační a taktickou), a od jedné krize ke druhé, přesto však lze aplikovat některé společné zásady:

a) **Aktivní zapojení**. Aktivní zapojení všech účastníků, pokud možno ještě před krizí, umožňuje koordinovaný přístup a současně umožňuje citlivější reakci na složité situace. Bude to vyžadovat společný přístup ke sběru informací a způsobu interpretace ukazatelů krize, s cílem informovat veřejnost a současně zvýšit dobu potřebnou pro plánování na odpovídající reakci Aliance (koalice) na vzniklou krizi.

b) **Sdílené porozumění**. Sdílené porozumění mezi jednotlivými stranami je nezbytné pro přizpůsobení účinnosti jejich různých schopností. Každý účastník zapojený do operace přispívá odlišnými odbornými, technickými, kulturními a jinými oblastmi,

nabízí další perspektivy a pomáhá tvořit hloubku a odolnost celkového systému. Pokud je to možné, sdílené porozumění by mělo vznikat prostřednictvím společných pracovních postupů, styků a vzdělávání již v době míru.

c) **Myšlení založené na výsledku**. Při plánování a provádění činností všech členů NATO, zapojených do řešení krize, je zapotřebí, aby jejich myšlení bylo založeno na požadovaném výsledku – na tom, co je nutné pro dosažení přijatelné situace. K tomu je třeba zajistit vedení, soudržnost a provázanost aktivit k ujištění, že všichni členové NATO pracují směrem k dohodnutým cílům, které jsou založeny na výsledku a jsou v souladu i s různými národními strategickými cíli. Plánování a aktivity NATO by měly být zaměřeny na jediný účel a pokrok by měl být posuzován vzhledem k dosahovaným účinkům.

d) **Spolupráce**. Známosti, které vznikají při osobním kontaktu a společenském styku představitelů jednotlivých institucí, posilují spolupráci a vzájemnou důvěru. Integrované řízení informací, infrastruktura a propojitelnost jednotlivých sítí umožňují vzájemné sdílení informací, budování důvěry a vytváření společných pracovních postupů v rámci zájmových společenství, umožňují tvorbu společných hodnocení a podávání zpráv.

Zapojení NATO do operací krizového managementu, z hlediska komplexního přístupu, je v souvislosti s jednotlivými úrovněmi války zaměřeno následovně:

a) na politické a strategické úrovni se NATO soustřeďuje na budování důvěry a vzájemného porozumění mezi mezinárodními aktéry;
b) na operační úrovni je prioritou spolupráce s jinými mezinárodními organizacemi a komplexní plánování pro operace, ve kterých je vyžadován vysoký stupeň civilně-vojenské spolupráce;
c) na taktické úrovni (v daném válčišti nebo prostoru operace) musí být velitelé zmocněni udržovat účinnou spolupráci a koordinaci s místními autoritami a jinými mezinárodními organizacemi, kteří se operace účastní.

Pro dosažení úspěchu je nutné, aby úsilí na jednotlivých úrovních bylo vzájemně provázané.

2.2 Faktory a úvahy v mnohonárodních společných operacích

Faktory a úvahy v mnohonárodních společných operacích se mohou lišit podle charakteru operace. Nicméně, jsou charakteristické pro každou operaci a jejich identifikace pomůže při jejich plánování a provedení.

a) **Politicko-vojenské rozhraní**. Vojenský výbor (MC) jako rozhraní mezi civilní a vojenskou úrovní NATO poskytuje vojenská doporučení vyšším orgánům a transformuje politické koncepce a směrnice do vojenských nařízení nižším stupňům velení. To znamená, že strategické politické cíle jsou rozpracovány

do podpůrných strategických vojenských cílů s požadovaným vojenským konečným stavem. V kontextu NATO by tyto problémy měly být obsaženy v počáteční směrnici. Ta ukládá veliteli operace (mise) nebo veliteli strategické úrovně odpovědnost za zahájení politicko-vojenského plánování operace s odpovídající podporou hostitelské země a příslušných orgánů. Vojenské orgány by měly připravit plán pro nenadálé události (CONPLAN) a záměr operace (CONOPS) pro případ možných změn v politické a vojensko-strategické situaci. Vojenské činnosti na strategické a operační úrovní budou zřetelně ovlivněny a usměrňovány politickými faktory, počítaje v to i výhrady jednotlivých států. Vojenská činnost na všech stupních naopak může, i když ne tak zřetelně, ovlivňovat místní nebo mezinárodní politickou situaci. Politický kontext je třeba zvažovat při všech operacích. Vzhledem k tomu bude velitel na operačním stupni vyžadovat politická doporučení, ať už mu je na místě poskytne určený poradce, nebo budou obsažena v zaslané strategické směrnici.

b) **Civilně-vojenské rozhraní**. Společné síly vedou společné operace obvykle v součinnosti s vládními a nevládními organizacemi. V některých případech může být vojenského úspěchu dosaženo bez použití vojenské síly nebo hrozby jejího použití tím, že se sladí cíle a činnosti velitele s cíli a činnostmi civilního obyvatelstva a organizací v daném prostoru, to vše jako součást kolektivní strategie. V rozsáhlých a složitých operacích, které zahrnují významné zapojení civilních součásti a civilního politického vedení, bude plán vojenského tažení nebo plán operace (OPLAN) jen jedním z několika plánů v celé škále víceúčelového plánování. Složité krize povedou k zapojení velkého počtu politických orgánů a civilních organizací. Do řešení krizí se obvykle zapojí mezinárodní a nevládní organizace. Aliance bude vyžadovat koordinaci předpokládaných vojenských činností s činnostmi civilních organizací, které již působí v JOA. V nepřátelském prostředí nebo při konfliktu vysoké intenzity může být nemožné dosáhnout souladu mezi civilními požadavky mezinárodních a nevládních organizací a požadavky na plnění vojenských úkolů. V těchto situacích budou kladeny největší nároky na CIMIC, pro získání místních zdrojů a usnadnění případného přechodu k civilní vládě.

c) **Média**. Společné síly mají jednat s médii (hromadnými sdělovacími prostředky) na všech úrovních za účelem prosazení informační strategie NATO. Příznivě nakloněné zpravodajství médií je velmi důležité pro udržování podpory veřejnosti a k souhlasu mezinárodního společenství, což významně přispívá k udržení morálky a soudržnosti společných sil. Je možné, že zpravodajství o činnosti společných sil (ať už se jedná o média formálně přidružená k silám Aliance nebo o média nezávislá) může mít negativní vliv na všeobecnou informační strategii NATO. Média mají mocný vliv na veřejné mínění mezinárodního společenství, protivníka a na situaci ve vlastní zemi. Proto aktivnější přístup k médiím je důležitým faktorem v mnohonárodních a společných operacích. Zájem mezinárodních zpravodajských médií bude vysoký

během všech fází operace. Množství novinářů v JOA bude záviset z části na možnostech přístupu, stupni potenciálního zájmu, intenzitě násilí a na různých souběžných zpravodajských tématech. Přítomnost médií vyžaduje vytvoření informačního střediska (Media Information Centre – MIC), což je náležitě vybudovaná organizace pro řízení, registraci, informování, přepravu a doprovod médií. Informační strategie a přístup medií nesmějí ohrozit požadavky na operační bezpečnost.

d) **Strategické souvislosti**. Použití celých sil – od koncepce přes plánování až po vedení tažení a operací se řeší na operační úrovni. Aktivity na operační úrovni musí přímo přispívat k dosažení předem stanovených vojenských strategických cílů, které vycházejí z rámcových politických cílů operace. Činnost na taktické úrovni nemůže cílevědomě probíhat mimo tento kontext.

e) **Volnost jednání**. Od velitele na operačním stupni se vyžaduje, aby formuloval, plánoval a řídil veškerou vojenskou činnost, potřebnou pro získání a udržení iniciativy v rámci úsilí na dosažení vojenských strategických cílů. Velitel udává charakter operací, bitev a střetnutí. Aby byl úspěšný a byl schopen předvídat neočekávané situace, musí mu být dána dostatečná volnost jednání k rozvinutí záloh, stanovení priorit a přidělení prostředků na vedení a podporu pozemních, námořních, vzdušných, kosmických a speciálních operací, Stupeň volnosti bude záviset na charakteru konfliktu, na vzájemném působení vojenských a nevojenských činností v rámci celkové společné strategie a rozhodnutí strategického vedení NATO a jednotlivých přispívajících států. Po rozpoznání těchto omezení, musí velitel sdělit jasný zámysl, naznačující jeho záměr operace a stanovit cíle, které mají dosaženy podřízenými veliteli, což umožní volnost jednání na nižších stupních.

f) **Použití zdrojů**. Pro plnění operačních cílů musí být veliteli poskytnuty konkrétní hmotné prostředky, jako jsou uskupení lodí, pozemní, vzdušné a podpůrné prostředky nebo prostředky nehmotné, jako je předání odpovědnosti na dobu potřebnou pro dosažení stanovených cílů. Prostředky by měly být v držení takové úrovně, která zajistí jejich co nejúčinnější využití. Diplomatická činnost by měla veliteli pomoci pro využívání místních zdrojů, jako jsou služby, zařízení a materiál. V prostoru zodpovědnosti NATO jsou již tato opatření hostitelského státu schválena. Pro operace mimo prostor odpovědnosti NATO jsou potřebná jednání s příslušnými vládami. Zásada soustředění sil a z toho vyplývající hospodárnost využití má na operačním stupni mimořádný význam. Je málo pravděpodobně, že velitel bude mít nadbytek prostředků. Proto bude rozhodující jejich hospodárné soustředění do míst, kde má být dosaženo největšího účinku.

g) **Právní aspekty**. Vedení spojeneckých vojenských operací se řídí podle mezinárodního zvykového práva a práva států účastnících se operace. V rámci

NATO jsou vydávána pravidla, podle kterých mohou vojenské síly působit. Právní aspekty mají rozhodující úlohu v rozhodovacím procesu a v průběhu vedení operace. Legitimita operace a legitimita jejího vedení bude záviset na souladu operace a jejího vedení s příslušným právem, včetně práva mezinárodního. Je žádoucí, aby všechny státy, které se účastní vojenské operace, jednoznačně chápaly právní základy operace a toto platilo na všech nižších úrovních. Je to důležité zejména na operační úrovni, která plánuje a řídí tažení a operace. Mezinárodní právo obsahuje omezení a vymezuje možnosti pro vedení operace jako celku a rovněž pro jednotlivce. Tato mohou zahrnovat neutralitu, použití zbraní, targeting, válečné zločiny, sebeobranu, kombatanty a nekombatanty, imunitu a opatření na ochranu životního prostředí.

h) **Pravidla pro použití sil**. Vojenské činnosti se řídí pravidly pro použití sil (Rules of Engagement – ROE), která schvaluje Severoatlantická rada (NAC) spolu s OPLANem. Případný návrh následných změn Pravidla musí velitel operační úrovně předložit nadřízenému, který tento návrh dále předloží NAC ke schválení. Pravidla stanovují stupeň a způsoby, kterými může být použita síla, a jsou určeny k zajištění důsledné kontroly použití sil. Soulad jakékoli činnosti s pravidly ještě nezajišťuje její legitimnost a je na odpovědnosti velitele, že použije jen takovou sílu, která je nezbytná a odpovídající převládajícím okolnostem.

i) **Ochrana životního prostředí**. Ochrana životního prostředí je aplikace a integrace všech aspektů souvisejících s životním prostředím, které se vztahují k vojenským operacím. Mezi tyto faktory patří prevence znečišťování, nakládání s odpady, ochrana a péče o památky (přírodní a umělé) a ochran rostlin a živočichů.

2.2.1 Základní přístup k operacím

Společné nasazení vojenských sil do operace vyžaduje jednotný přístup velitelů a štábů spolupůsobících kontingentů k pochopení operačního prostředí, charakteru očekávané operace a její celkové přípravy.

a) **Jedna doktrína pro operace.** Aliance má pro operace jednu doktrínu (AJP-01(D). Bez ohledu na mandát nebo typ operace neexistuje v této doktríně žádný rozdíl co do podstaty a principů. Tyto rozdíly jsou sice vidět na nižších doktrinálních úrovních metod a postupů, ty jsou však pod úrovní AJP-01(D). Tato poskytuje rámec pro pochopení přístupu ke všem spojeneckým operacím, proto, pokud to není nezbytně nutné, její text nečiní žádný rozdíl mezi jednotlivými druhy operací.

b) **Charakter operací.** Vojenské operace probíhají s rozvinutím sil, a to jak v prostoru zemí NATO, tak i mimo něj. Z hlediska jednotlivých členských zemí není žádný rozdíl mezi rozvinutím sil NATO na okraj území států NATO a vně tohoto území. Faktem zůstává, že síly členských zemí NATO jsou rozvinovány a vyžadují logistickou podporu. Proto je jejich významnou vlastností schopnost nasazení (deployability).

Pouze výjimečně nemusí členský stát rozvinovat své síly na podporu operací NATO, a tak se (tento) expediční charakter operací NATO bude pravděpodobně zvyšovat.

c) **Operační prostředí je složité.** Veškeré vojenské plánování musí být v souladu s ostatními nevojenskými, mnohonárodními a nevládními iniciativami, určenými ke stabilizaci a vytvoření udržitelného bezpečnostního prostředí. Jakákoliv vojenská reakce NATO musí být proto začleněna do širšího rámce nebo do kolektivní strategie. Jsou-li brány v úvahu tyto a jiné bezpečnostní faktory, pak není žádný zásadní rozdíl v plánování a vedení jakýchkoli operací v úplném rozsahu schopností NATO.

d) **„Operace jsou operace“**. Na všechny operace může být nahlíženo stejným způsobem, protože síly NATO musí počítat s prováděním množství pravděpodobně souběžných činností od bojové činnosti po humanitární pomoc v krátkém časovém rozpětí a v těsné blízkosti. Rozdíly budou v mandátu, omezeních a faktorech, které budou ovlivňovat analýzu bojového úkolu, tvorbu plánu operace, výběr variant činnosti a proces tvorby sil, ve kterém se členské země mohou rozhodnout pro účast v operacích mimo čl. 5. Washingtonské smlouvy.

2.2.2 Povaha vedení operací

Zatímco technologie a globalizace změnily ráz operací, jejich trvalá povaha zůstává nezměněná.

a) **Napětí**. Napětí je síla, která maří činnost a která jednoduché činí složitým a složité zdánlivě nemožným. Napětí může být mentální – například nerozhodnost o dalším postupu. Může být fyzické – například účinek intenzívní nepřátelské palby. Může být způsobené vnějšími vlivy, například činností protivníka nebo počasím. Může být vyvolané u sebe – špatným plánováním nebo rozporem osobnosti. Napětí může dokonce existovat i při absenci protivníka. Právě napětí je hlavním rozdílem mezi plánem na papíře a jeho skutečnou realizací.

b) **Chaos**. Protože se jedná o lidskou činnost, je operace častokrát chaotickým jevem. Neúplné, nepřesné nebo rozporné informace vytvářejí nepřehlednou situaci, která omezuje vnímání a způsobuje zmatek. Protivník se může úmyslně pokoušet klamat a znemožňovat zjištění svých záměrů a činností, a tím může značně zvýšit chaos na bojišti. Velitel by měl naopak vyvolat chaos u protivníka a u svých sil dosáhnout větší pořádek, než má protivník. Nezbytnou podmínkou pro získání výhody je pochopení charakteru protivníka, jeho způsobu myšlení, jednání a chování. Protože je ozbrojený konflikt v podstatě chaotický, je přesný výsledek nejistý i v téměř nejjednodušších případech.

c) **Nebezpečí**. Použití síly nebo hrozba silou je nejčastějším prostředkem, kterým velitel nutí protistranu dělat to, co chce on. Síla má však tendenci mít větší účinek na

konvenčního protivníka. Použití síly nebo hrozba silou s sebou přináší nebezpečí a tím i strach. Všichni příslušníci ozbrojených sil pociťují strach ve větší nebo menší míře. Velitel musí svým podřízeným pomoci získat nezbytnou odvahu k překonání strachu a tím zajistit úspěch.

d) **Lidský stres**. Boj je stresující činnost. Nebezpečí, strach, vyčerpání, osamělost a strádání v různé míře ovlivňují sílu vůle všech zúčastněných. Ovládnutí stresu může přispět k lepšímu výkonu. K vojenské porážce protivníka je nezbytné narušit vůli jeho velitele a sil a současně udržet morálku a vysokou vůli jednotek vlastních.

Všechny tyto faktory zdůrazňují jak význam příslušníků sil v operacích, tak i potřebu jejich efektivního výběru a kvalitního výcviku, který jim dodá dovednosti a důvěru v úspěch.

e) **Nejistota, šance a tření** byly při vedení operací vždy charakteristickým jevem. Složitost situace ovlivňuje řada faktorů, ke kterým patří: nepříznivé počasí, chaos a zmatek v boji, komplexnost, nedostatek přesných zpravodajských informací, chyby v plánování a pochopení situace, osud, neporozumění si se spojenci, přizpůsobivý protivník, obtížný terén, spory mezi jednotlivci, činnost místního obyvatelstva. Současně existují faktory, které pomáhají snižovat nejistotu, šanci a tření způsobené uvedenými faktory. Dobré vedení, pružná organizace a spolehlivé technologie mohou nejistotu zmírnit. Správně načasované a přesné zpravodajství může snížit faktory, které šance ovlivňuje. Jednoduchý plán, kombinovaný s průběžnou koordinací může tlumit účinky tření. Ovšem i v případě, že operace se vyvíjí příznivě, velitelé přijímají rozhodnutí založena na neúplných, nepřesných a protichůdných informacích pod vlivem nepříznivých podmínek. Odhodlání, stejně jako zkušenost patří k významným prostředkům ke zdolání tření. Vysoká morálka, organizovanost, účinný systém velení a řízení a osvojené postupy a techniky činnosti, pomáhají příslušníkům ozbrojených sil překonávat tuto nepřízeň. Nejistota, šance a tření rovněž ovlivňují protivníka, takže velitelé by měli vyhledávat a využívat všechny dostupné možnosti. Pochopení operačního prostředí, účinná rozhodnutí a flexibilita navzdory existujícím nepříznivým okolnostem, jsou pro dosažení úspěchů v operacích rozhodující.

2.2.3 Principy vedení operací

Výchozím bodem při rozvoji doktríny je znalost a pochopení těch hlavních principů operací, které se již osvědčily v minulých konfliktech. Tyto principy nemají absolutní platnost a pro státy mohou být různě důležité. Existuje však obecná shoda o jejich důležitosti a významu. Operační situace může vyžadovat větší důraz jen na některé principy, například principy překvapení a soustředění sil mohou mít jiný význam v mírových operacích než v bojových operacích vysoké intenzity.

a) **Definování cílů**. Společné mnohonárodní operace musejí být vedeny směrem k jasně stanoveným a obecně chápaným cílům, které přispějí k dosažení

požadovaného konečného stavu. Úkol a cíle by měly být jasně definovány ještě před zahájením operace. Když je cíl označen za „hlavní úsilí", pak by všechny společné činnosti měly být zaměřeny na jeho dosažení. Při rozhodování o cílech a konečném stavu by měly být zváženy čtyři důležité otázky:

1. Jaký je účel mise?
2. Jak se bude měřit splnění mise?
3. Jaká jsou kritéria pro stažení sil?
4. Kdo vyhlašuje úspěch nebo vítězství?

a) **Jednota úsilí**. Úspěch operace závisí na spolupráci, při níž mají být veškeré činnosti koordinovány tak, aby se maximalizovalo společné úsilí. Vojenské síly toho v zásadě dosahují prostřednictvím *jednoty velení*, která zajišťuje nezbytnou soudržnost pro plánování a vedení operací. Toho je dosahováno, když pravomoci k řízení a koordinaci všech sil a vojenských prostředků dostane jediný velitel. V komplexním operačním prostředí se velitel ovšem snaží organizovat součinnost s ostatními nástroji moci. Jednota velení je proto mnohem složitější, když se jedná o spolupráci s nevojenskými organizacemi. Z toho důvodu je pro dosažení jednoty účelu a úsilí nezbytná dobrá vůle, společný cíl, jednoznačné a schválené rozdělení odpovědností, znalost schopností a omezení jiných součástí.

b) **Udržitelnost**. Plánování pro udržení zahrnuje strategii, taktiku a veškerá administrativní opatření, nezbytná pro úspěšné provedení plánu operace, včetně logistické a personální podpory. Zajištění dobré administrativní vazby by mělo být součástí operačního plánování od samého počátku. Logistika bude často jedním z nejdůležitějších faktorů při tvorbě a výběru variant činnosti (courses of action – COAs).

c) **Soustředění sil**. Pro dosažení rozhodujících výsledků by bojová síla měla být soustředěna v předběžně stanoveném čase a místě. Převaha sil není jen záležitostí kvantity, ale také bojových dovedností, soudržnosti, morálky, načasování, volby cílů (operace) a použití moderních technologií.

d) **Hospodárnost úsilí**. V podmínkách omezených zdrojů bude nezbytné akceptovat rizika. Princip hospodárnosti úsilí znamená, že má-li být použita rozhodující síla v prostoru, kde bude mít největší účinek, pak dosažení hlavních cílů nemůže být sníženo rozptýlením úsilí do prostorů s nižší prioritou. Hospodárnost úsilí znamená použití dostupných zdrojů vzhledem k přijatelným rizikům takovým způsobem, který umožňuje dosažení priorit velitele.

e) **Pružnost**. Plány by měly být dostatečně pružné, aby veliteli umožnily reagovat na neočekávané a měnící se situace To vyžaduje znalost záměru nadřízeného velitele, pružnost myšlení, rychlé rozhodování, dobrou organizaci a komunikaci. Pružnost rovněž vyžaduje fyzickou mobilitu, která umožní rychlé soustředění sil v rozhodujícím čase a místě.

f) **Iniciativa**. Iniciativa může být rozvíjena a posilována důvěrou, vzájemným porozuměním a výcvikem. Jde o to, využít příležitosti k řešení problémů originálním způsobem. Pro rozvoj iniciativy je důležité, aby veliteli byla dána volnost k iniciativě a nebál se jejích následků. K tomu je potřeba výcvik a operační kultura, jež podporuje přístup k přijímání rizika s cílem spíše vyhrát, než jen zabránit porážce. Velitel by měl současně podporovat iniciativu u svých podřízených.

g) **Udržování morálky**. Velitelé by měli svému velení vtisknout identitu, podporovat hrdost, inspirovat jej pocitem společného účelu a jednoty úsilí a současně stanovit dosažitelné cíle. Vysoká morálka závisí na dobrém vedení lidí, které vštěpuje odvahu, energii, odhodlanost a péči za svěřené osoby.

h) **Překvapení**. Překvapení je založeno na rychlosti, utajení a klamání a je rozhodující pro narušení soudržnosti sil a úsilí protivníka. Překvapení umožňuje dosáhnout výsledky, které jsou větší než vynaložené úsilí.

i) **Bezpečnost**. Bezpečnost zvyšuje svobodu jednání tím, že snižuje zranitelnost vůči nepřátelským aktivitám nebo hrozbám. Aktivní a pasivní bezpečnostní opatření napomáhají zamezení úniku informací důležitých pro protivníka. Tato opatření pomáhají při klamání a provádění proti-útočných činností.

j) **Jednoduchost**. Jednoduché plány a jasné rozkazy minimalizují možnost nedorozumění a zmatku.

k) **Mnohonárodnost**. NATO je ze své podstaty aliancí států. Jeho síly a velitelské struktury budou vždy mnohonárodní. Síly NATO mohou vést operace také v koalici spolu s ozbrojenými silami států mimo Alianci. Velení mnohonárodním sílám vyžaduje, aby velitelé měli víc než „národní" způsob myšlení a byli schopni chápat různá národní hlediska a cíle a jejich vztah ke společnému účelu.

Další principy. Vedle výše uvedených principů, které se uplatňují u všech operací, si vedení některých operací – zejména operací na podporu míru (Peace Supporting Operations – PSO) vyžaduje zvážení také těchto dalších principů:

Nestrannost. PSO by měly být vedeny nestranně, v souladu s mandátem a bez nadržování nebo předsudků k jakékoli straně.

Souhlas. Jde o míru souhlasu s přítomností sil, zapojených do PSO. Souhlas se může lišit horizontálně v čase a místě u obyvatelstva a vertikálně u stran zapojených do konfliktu. Velitel se musí snažit o dosažení aktivního souhlasu zvýšením legitimity a věrohodnosti.

Omezení použití síly. Velitelé a jejich podřízené jednotky používají přiměřenou sílu, dostatečnou k dosažení konkrétních cílů. Mandátem mohou být stanovena omezení pro síly, okolnosti jejich použití a způsoby a prostředky, kterými mohou být síly použity. Může to být rovněž stanoveno i mezinárodním právem, právem státu, který síly vysílá a za určitých okolností právem hostitelské země.

Vytrvalost a dlouhodobá perspektiva. Dosažení politického konečného stavu v PSO bude vyžadovat trpělivost, pevné a vytrvalé úsilí na dosažení cílů.

Legitimita. Legitimita PSO a širší vnímání této legitimity zvýší podporu u mezinárodního společenství, přispívajících států a stran zapojených do operace, včetně civilního obyvatelstva v JOA.

Věrohodnost. Aby PSO byla účinná, měla by být věrohodná a jako taková vnímaná i všemi stranami. Věrohodnost operace je odrazem víry stran, že síly jsou schopné splnit úkol.

Vzájemný respekt. Respekt PSO bude přímo záviset na profesionálním provedení operace a na způsobu, jakým síly budou jednat se stranami konfliktu a místním obyvatelstvem.

Transparentnost. Vojenská mise a její záměr (CONOPS) by měly být srozumitelné a zřejmé pro všechny strany. Neúspěch při dosažení vzájemného porozumění může vést k podezírání, nedůvěře nebo dokonce k nepřátelství.

Volnost pohybu. Volnost pohybu je podstatná pro úspěšné uskutečnění jakékoli operace. Kde volnost pohybu je omezena, dosažení cílů se na všech úrovních stává složitějším.

2.3 Typologie vojenských operací

Doktrína AČR uvádí, že „**operace**“ vyjadřuje celé spektrum činností ozbrojených sil charakterizované cílem, množstvím sil a prostředků, formou činnosti vojsk, prostorem a časem.

Terminologický slovník pojmů a definic NATO (AAP-6) definuje operaci následovně: ***„Vojenská činnost nebo provedení vojenského strategického, taktického, výcvikového, administrativního úkolu nebo poskytnutí pomoci, proces vedení boje, včetně přesunů, zásobování, útoku, obrany a manévru, které jsou nezbytné pro dosažení cílů jakékoli bitvy nebo kampaně.“***

Operace se ustavičně vyvíjejí, tak jak se vyvíjí zapojení aktérů. Je zřejmé, že operace není vedena jen ve vojenském vakuu. Zahrnuje kombinaci aktivit vojenských prvků s jinými, nevojenskými vládními a nevládními aktéry (prvky) státní moci k dosažení konečného stavu. Když podle Clausewitze je *válka pokračováním politiky jinými prostředky,* je nezbytné využít všech prvků státní moci a společným úsilím vytvořit a provést komplexní řešení komplexních problémů.

Operace nejsou striktně vojenské úsilí, v celkovém kontextu mohou zahrnovat dokonce minimum vojenských akcí. Zapojení vojenských sil např. na Balkáně ukázalo, že i když jednotky sehrály významnou roli při počátečním zasazení a intervenci, vojenské aktivity nebyly zcela samostatným úsilím. Operace jsou často zdlouhavým, chaotickým hazardem, jejichž zdroj problémů a zaměření musí být neustále přehodnocovány.

Zkušenosti ukazují, že je nutné provádět široké spektrum různých vojenských aktivit současně, spíše než soustředit pozornost na jednotlivou aktivitu nebo v operaci působit postupně Úspěch operace bude tedy pravděpodobně záviset na pochopení souběžnosti aktivit, jak se tyto vyvíjí v rámci operace, a jak to ovlivní její plánování a vedení.

Vojenské operace se vyskytují v celém spektru konfliktu. Avšak žádný konflikt nebude jediným bodem tohoto spektra. V určitém čase může dojít k humanitární krizi v jednom místě, vzniku povstání v jiném a intenzivním bojům mezi konvenčními silami zase jinde. V jednom období mohou probíhat boje muže proti muži v urbanizovaných prostorech, další dny to může být sbírání forenzních důkazů a následně aktivity k obnovení dodávky elektřiny a vody, nebo opět návrat do boje. Stavy míru, napětí, konflikty a boje mohou být místní nebo rozšířené po celém operačním prostoru, mohou být přechodné nebo dlouhodobé.

Jak je uvedeno v doktríně AJP-01(D), každá operace bude pravděpodobně spojena s jinou, a bude vyžadovat udržování, rovnováhy mezi hlavními bojovými operacemi k odstranění hrozby, stabilizační operace s cílem umožnit a podpořit proces stabilizace a obnovy a udržování trvalého míru. Očekávané výsledky v průběhu času (a tím i role ozbrojených sil NATO) mohou být nejasné, změny mohou být náhlé a zcela zřejmé, nebo naopak jen postupné a nepostřehnutelné. Tím, jak se bude postupem času měnit důraz kladený na účel jednotlivých aktivit, musí se měnit postoj a přístup sil NATO.

Na operační úrovni je přesto možné, do určité míry, členit vojenské operace a popsat jejich obsah. Tyto typy operací jsou jen orientačním vodítkem a mohou být pouze výsledkem hluboké analýzy zúčastněných stran, jejich motivace, cílů, účelů a jiných potřebných vojenských a dalších úkolů.

Budoucí konflikt bude pravděpodobně charakterizován dalším stíráním rozdílů mezi protivníky a také mezi jejími způsoby zapojení. Jednotlivé typy operací se budou překrývat, slučovat nebo budou přecházet z jednoho typu do druhého. Tato složitost vytváří nelineární model, se všemi typy konfliktů existujících současně, kdy každý z nich vystupuje na povrch v určitém období.

Typy vojenských operací jsou vesměs uváděny jako bojové, stabilizační, (operace s cílem umožnit stabilizaci, včetně protipovstaleckých, které jsou pravděpodobně nejnáročnější variantou), operace na podporu míru a vojenské mírové nasazení.[14] Charakter jednotlivých typů operací vyžaduje různé intelektuální přístupy a může vyžadovat různé uskupení sil,

14 Typologie operací je zde uvedena podle alianční doktríny AJP 3(B). Typologie operací podle doktríny AČR je poněkud odlišná – viz D AČR (2010) str. 29 – 61.

i když všechny typy operací tvoří v podstatě stejný rozsah vojenských aktivit: útočné, obranné, stabilizační a umožňující.

2.3.1 Bojové operace

Hlavní bojové operace mohou vzejít z přímé obrany území NATO proti hlavnímu agresoru, nebo pravděpodobněji v průběhu vojenské intervence velkého rozsahu mimo teritorium NATO. Obvykle budou zahrnovat boj konvenčních sil různého stupně, četnosti a intenzity mezi nepřátelskými ozbrojenými státy 'sil. Válčící strany působí zejména jako nástroje NATO nebo národní politiky, jsou lehce rozpoznatelné jako příslušníci ozbrojených sil, a obecně se řídí a dodržují zákony ozbrojeného konfliktu. Přesto i hlavní bojové operace mohou být udržované a zneužívané těmi, kdo chtějí těžit z nestability cestou povstalectví, terorismu, kriminality nebo nepořádku.

Bojové operace jsou charakterizovány sérii bitev a hlavních střetnutí sil s intenzivní bojovou činnosti a vysokou logistickou spotřebou. Zvláštní důraz je kladen na zachování vlastní volnosti jednání a zamezení ji protivníkovi. Tempo činností je obvykle vysoké, s použitím zdrojů podle priorit a vytvářením další bojové síly. Hlavní bojové operace často zahrnují provedení manévru velkého rozsahu.

2.3.2 Stabilizační operace

Přechod od bojových operací ke stabilizačním operacím, vedeným za účasti ostatních organizací, k obnovení bezpečnosti, stability a prosperity, podpoření právního státu a řádné správy věcí veřejných, je kritickým obdobím. Může být charakterizován dosažením konkrétních konečných stavů (např. absolutní vítězství), nebo pravděpodobněji dosažením postupných podmínek (takových, které odrážejí významné politické imperativy, například dosáhnout konkrétních cílů, podle stanoveného harmonogramu). Směsice aktérů a jejich případná motivace bude složitá a pravděpodobně se bude neustále měnit. Konvenční protivníci, i když jednou poraženi, se mohou znovu objevit, nebo mohou být posíleni aktivisty z řad nepravidelných sil. Hrozbě, kterou budou představovat, bude třeba čelit často současně, aby domácí legitimní mocenské orgány byly schopny obnovit pořádek a mohly vyřešit základní příčiny vnitřního konfliktu.

Nepravidelné síly obvykle působí proti ozbrojeným silám, bezpečnostním agenturám, státní správě, civilnímu obyvatelstvu a ekonomickým prostředkům státu. Jejich existence není v souladu s přijatými národními nebo mezinárodními normami chování. Používají metody, které v zájmu dosažení jejich cílů jsou často vnímány jako nezákonné, neetické nebo nemorální. Identifikace aktivistů nepravidelných sil je obtížná vzhledem k povaze jejich organizace, složitosti terénu a populaci, ve které mají sklon působit a jejich různorodému charakteru. Například, povstalectví může mít i několik neustále se měnících forem, s bojovníky motivovanými směsicí ideologií, odcizení a rozhořčení, často podpořenými přesvědčením, že neexistuje žádná jiná alternativa ke zvolenému kurzu.

Dlouhodobým cílem by mělo být uklidnění napětí, které vedlo ke vzniku nebo oživení konfliktu, a vytvoření podmínek pro úspěšný dlouhodobý rozvoj. Okamžitým vojenským příspěvkem bude obnovení a udržení dostatečné bezpečnosti místního obyvatelstva a civilních organizací aby byl umožněn pokrok ve stabilizačním procesu. To zahrnuje prevenci vůči násilí, ochranu osob a klíčových institucí. Dlouhodobým cílem je podpora těchto (převážně politických) procesů, které vedou k trvalé stabilitě, a to prostřednictvím rozvoje původních kapacit, právního státu a silné občanské společnosti. Požadavek na rozsah vojenských aktivit závisí na kontextu operace a schopnosti a ochotě nevojenských organizací působit i přes zjevná bezpečnostní rizika.

Kromě zajištění bezpečnosti mohou vojenské síly podporovat široké spektrum dalších iniciativ, jako je reforma bezpečnostního sektoru, budování kapacit, podpora prozatímní správy a obnova základních služeb.

2.3.3 Operace na podporu míru

Udržování míru navazuje na souhlas, nebo ukončení palby, který vytváří přijatelné prostředí, s vysokou úrovní souhlasu a nízkou hrozbou jeho narušení. Cílem je udržet situaci, která již naplnila kriteria stanovena mezinárodním mandátem a použití síly ze strany příslušníků mírových sil je omezeno zpravidla jen na sebeobranu. Typické aktivity na udržení míru zahrnují zprostředkování a ochranu, dočasné řízení vybraných civilní orgánů a humanitární pomoc.

Vynucování míru je také založeno na existenci ukončení palby nebo mírové dohodě, ale úroveň souhlasu a dodržování je nejistá a hrozba narušení se považuje za vysokou. V důsledku toho by vojenské síly, které přispívají k prosazení míru, měly být schopny nestranně použít věrohodné donucovací síly k uplatnění ustanovení jakékoliv mírové dohody.

2.3.4 Vojenské mírové nasazení

Vojenské mírové nasazení obsahuje vojenské aktivity, které zahrnují i účast jiných národů. Tyto jsou určeny k udržování a formování mírového prostředí (např. budování důvěry, včetně opatření, když je to vhodné, nasazení bojových jednotek) na podporu místní a regionální stability. Rutinní činnosti, jako jsou dvoustranné nebo mnohonárodní cvičení a výcvik, poskytování poradců a týmů pro speciální přípravu, mohou mít bezprostřední a dlouhodobý dopad, posilující spolupráci a prosazování stability. Vojenské úsilí může být rovněž požadováno, zcela samostatně, na podporu pomoci při katastrofách a nebojových evakuačních operacích, se zaměřením na zachování bezpečnosti civilního obyvatelstva.

Všechny typy vojenské činnosti mohou být prováděny současně, i když některé mohou být sekvenční - jako útok, po kterém následuje obrana. Rovnováha mezi typy vojenských aktivit dává operaci její převažující charakter; bojové operace mohou sestávat především z útočné činnosti, zatímco stabilizační jsou komplexní směsicí všech 4 typů a vyžadují přiměřené používání útočných, obranných, stabilizačních a umožňujících úkolů s vědomím, že účinek

jednoho typu činnosti může mít ovlivňovat úspěch druhého. Stabilizační úkoly musí být plánovány a zajišťovány zdroji před zahájením každé operace, což je nezbytnou fázi počátečních etap jakýchkoliv operací.

Význam rozsahu vojenských aktivit má pomoci velitelům a štábům v pochopení, že:

a) Většina hlavních operací je složena z kombinací aktivit;
b) Charakteristiky operací se v průběhu času mění;
c) Operace jsou vedeny nejen za účelem porážky vojenského protivníka, ale také vytvoření prostředí pro přechod k civilní vládě. Ozbrojené síly by měly být připraveny zastávat v tomto úsilí významnou roli, a to i po skončení nepřátelství.

2.4 Aspekty vojenských operací

Přípravu a vedení vojenských operací ovlivňuje řada aspektů, majících vztah k operačnímu prostředí, ve kterém probíhají, ke společným funkcím, představujícím praktické vyjádření činnosti fyzického komponentu bojové síly, které pomáhají veliteli synchronizovat, integrovat a řídit společné operace v období přípravy i provedení vojenské operace a v neposledním řadě i způsob členění vojenské operace do jednotlivých fází k udržování potřebného kontinuity a tempa operace s ohledem na dané podmínky.

2.4.1 Operační prostředí

Operační prostředí zahrnuje fyzické prostory – pozemní, vzdušný, mořský a kosmický prostor. Rovněž zahrnuje informační doménu, která rovněž formuje operační prostředí, stejně jako systémy protivníka, neutrálního aktéra nebo vlastní systémy, vztahující se k působení v operačním prostředí. Operační prostředí pro každé vojenské tažení a operaci je rozdílné a vyvíjí se v závislosti na vývoji operace. Ozbrojené síly používají tzv. „operační proměnné“, k pochopení a analyzování specifických prvků prostředí, ve kterém vedou operace a které má na jejich úkol vliv.

Vojenští plánovači popisují operační prostředí ve smyslu operačních proměnných. Ty jsou rozsáhlé, vojenské i nevojenské aspekty prostředí, které se mohou lišit od jednoho operačního prostoru ke druhému a mohou mít vliv na vedení tažení a operací. Operační proměnné nepopisují pouze vojenské aspekty operačního prostředí, ale rovněž vliv populace na něj. Plánovači analyzují operační prostředí ve smyslu šesti vzájemně závislých operačních proměnných: politických (political), vojenských (military), ekonomických (economic), sociálních (social), informačních (information) a infrastruktury (infrastructure). K těmto proměnným ozbrojené síly přidávají faktory fyzického prostředí (physical environment) a času (time). Operační proměnné jsou pak jako soubor uváděny pod zkratkou PMESII-PT.

Proměnné poskytují pohled na operační prostředí, které zdůrazňuje jeho lidské aspekty. Od doby, co ozbrojené síly působí v těsném kontaktu s populací, porozumění lidským aspektům

je zcela zásadní. Velitelům pomáhají popsat operační souvislosti každé operace, což umožňuje pochopit místo vojenského nástroje v rámci dalších nástrojů státní moci. Komplexní analýza proměnných je záležitostí obvykle na operační úrovni. Podřízení velitelé následně pokračují v analýze za účelem pochopení vlivů v jejich specifickém prostředí.

Politické proměnné popisují rozdělení odpovědnosti a moci na všech úrovních vládnutí. Politické struktury a procesy zahrnují různé stupně zákonnosti od místních orgánů až po mezinárodní úroveň. Formálně, neformálně či skrytě ustanovené politické mocenské orgány značně ovlivňují běh události. Političtí vůdci mohou využívat ideje, víru, akce anebo násilí ke zvýšení jejich moci a vlivu nad populací, teritoriem a zdroji. Existuje celá řada zdrojů politické motivace, k nimž může patřit: charismatické vedení, domácí bezpečnostní instituce, náboženské, etnické nebo ekonomické komunity. Situaci mohou ovlivňovat rovněž strany nebo skupiny politické opozice. Každá z nich může svým dílem ovlivňovat působení ozbrojených sil. Pochopit politické okolnosti pomáhá velitelům a štábům rozpoznat klíčové organizace a určit jejich cíle a schopnosti.

Porozumění politickým souvislostem vyžaduje analyzování všech odpovídajících společenství – politických, ekonomických, vojenských, náboženských i kulturních. Tato analýza zjišťuje přítomnost a význam externích organizací a skupin, skupin spojených ve svém cíli. K těm mohou patřit soukromé bezpečnostní agentury, nadnárodní korporace nebo nevládní organizace poskytující humanitární pomoc. Politická analýza se rovněž zabývá vlivem vůle. Vůle je hlavním nehmatatelným faktorem, jenž může motivovat účastníky k obětování setrvat vůči obtížím. Pochopení motivace klíčových skupin (např. vojenských, politických nebo povstaleckých) pomáhá objasnit jejich cíle a ochotu sebeobětování k dosažení jejích zájmů.

Vojenské proměnné zahrnují vojenské schopnosti celých ozbrojených sil v daném operačním prostředí. V mnoha státech jsou ozbrojené síly hlavním prostředkem odpovědným za udržování vnitřní a vnější bezpečnosti. Polovojenské organizace a gerilové jednotky mohou mít značný vliv na působení vlastních ozbrojených sil i sil protivníka. Ty mohou ovlivňovat i vojenské síly jiných států, do konfliktu přímo nezapojených. Z toho důvodu by analýza měla zahrnovat vztah místních vojenských sil s jinými proměnnými. Vojenská analýza zkoumá schopnosti protivníka, hostitelské země a mezinárodních vojenských organizací. K takovým schopnostem patří vybavení, početní naplněnost, doktrína, úroveň vycvičenosti, zdrojové možnosti, leadership, historie, charakter civilně-vojenských vztahů apod. Porozumění těchto faktorů pomáhá velitelům zhodnotit reálné schopnosti každého státu.

Ekonomické proměnné zahrnují chování jednotlivců a skupin vzhledem k produkci, distribuci a konzumaci zdrojů. Specifické faktory mohou zahrnovat vliv průmyslových organizací, obchodu, rozvoje, finančnictví, měnové politiky a podmínek, institucionálních schopností, právních omezení na ekonomiku apod. Zatímco světová ekonomika se stává

nezávislou, místní ekonomiky se mohou lišit. Tyto rozdíly významně ovlivňují politické volby, včetně rozhodnutí jednotlivců k podpoře nebo naopak svržení existujícího systému. Mnoho faktorů vytváří stimuly pro jednotlivce a skupiny ke změně ekonomického status quo. Tyto mohou zahrnovat: technické znalosti, decentralizovaný tok kapitálu, investování, kolísání cen, zadluženost, finanční nástroje, ochrana vlastnických práv, existence černého obchodu apod.

Sociální proměnné popisují společnost v rámci operačního prostředí. Společnost je populace, jejíž členové podléhají stejné politické autoritě, zaujímají společné teritorium, mají společnou kulturu a sdílejí stejný pocit identity. Společnosti ovšem nejsou monolitické. Zahrnují různorodé sociální struktury lišící se vztahem k jednotlivcům nebo ostatním skupinám v rámci celého společenského systému. Zahrnují organizace, instituce, sítě a skupiny osob.

Kultura obsahuje sdílenou víru, hodnoty, artefakty, zvyky a chování, které členové společnosti projevují mezi sebou navzájem i vůči jiným skupinám ve společnosti. Společnost má obvykle dominantní kulturu, ovšem může existovat řada jiných, druhotních kultur. Různé společnosti mohou mít podobnou kulturu, postupem času se však sociální atributy mohou měnit. Změny mohou probíhat v demografické oblasti, náboženství, migračních trendech, urbanizaci, životním standardu, gramotnosti a charakteru vzdělávání, soudržnosti a aktivitě kulturních, náboženských nebo etnických skupin.

Stav společnosti a její normy, úlohy jednotlivců a organizací vyžadují pečlivou analýzu. Ta by se měla věnovat i společnostem mimo operační prostor, protože tyto mohou ovlivňovat vedení operace

Lidé zakládají své jednání na vnímání, předpokladech, zvycích a hodnotách. Kulturní informovanost pomáhá určovat místa střetu populace, snižuje nedorozumění a spory. Může zlepšit schopnost sil plnit úkoly a proniknout do záměrů jednotlivců i skupin. Vyžaduje to ovšem pečlivou přípravu před nasazením do nepřátelského operačního prostředí a stálou aktualizaci v průběhu nasazení. Zcela zásadní vliv na úspěšnost operací má blízký kontakt a osobní jednání s místními vůdci a představiteli moci.

Informační prostředí představuje seskupení jednotlivců, organizací a systémů, které shromažďují, zpracovávají a rozesílají informace, nebo podle nich jednají. Prostředí, jež je ovlivňované informacemi zahrnuje jednotlivce a organizace. Velitelé využívají vliv informací k přizpůsobování operačního prostředí. Představitelé medií poskytují informace, které významně ovlivňují operační prostředí. Hromadné sdělovací prostředky mohou rychle rozšiřovat různé pohledy na probíhající vojenské aktivity v operačním prostředí a tím působit na chování globální populace. Protivník se proto bude snažit kontrolovat, manipulovat a využívat působení medií k dosažení svých cílů.

Komunikační sítě poskytují protivníkům nebývalý přístup k informacím po celém světě. Tito se často budou snažit ovlivnit názor populace poskytováním svých vlastních interpretací

událostí všemi dostupnými prostředky. V méně rozvinutých krajinách lze šířit informace i méně rozvinutými způsoby, jako například vysíláním poslů nebo prostřednictvím graffiti, proto pochopení různých prostředků komunikace je pro velitele důležité.

Infrastruktura zahrnuje základní zařízení, služby a stavby potřebné pro fungování společnosti. Jejich ničení ovlivňuje celé operační prostředí. Infrastruktura rovněž zahrnuje technologickou sofistikaci – schopnost provádět výzkum a vývoj a aplikovat jejich výsledky ve prospěch civilních a vojenských účelů. Ne všechny prvky společnosti pohlížejí na infrastrukturu stejným způsobem. Zlepšení z pohledu jedněch jako přínosné, nemusí být vnímáno ostatními stejným způsobem. Jedna část společnosti může zlepšení vnímat jako prospěch pro jiné, na úkor vlastních nákladů. Vojenské aktivity vyžadují proto pečlivou analýzu možných účinků a dopadů na infrastrukturu.

Fyzické prostředí je v operačním prostředí tvořeno přírodními a umělými stavbami. Kromě těchto faktorů mohou fyzické prostředí ovlivňovat částečně zastavěné prostory, počasí a klíma, topografie, hydrologie, přírodní zdroje, biologické faktory a rizika apod. Protivník se naučil poznávat, že otevřený a méně zastavěný prostor často odkrývá jeho slabé stránky, proto se pro vedení boje bude snažit využívat zastavěných prostorů.

Čas představuje významný aspekt vojenských operací. Jeho analýza se soustřeďuje na dobu trvání operace, a jak tato ovlivňuje její úspěch nebo neúspěch. Protivník s omezenými vojenskými schopnostmi se bude snažit prodlužovat konflikt, což může být pro něj výhodné. Bude se snažit zapojit do bojů, jen když podmínky budou pro něj příznivé. To je smyslem vyčerpávající strategie, která je již po staletí velice účinná. Protivník se může soustředit jen na vlastní přežití a způsobení co největších obětí civilnímu obyvatelstvu i příslušníkům ozbrojených sil. Faktor času, i když nemusí mít vliv na posun vojenské rovnováhy, může významně ovlivnit vnímání domácího i mezinárodního obyvatelstva na průběh konfliktu.

2.4.2 Společné funkce

Povinností velitelů při organizování operace, je využívat tzv. společné funkce, které komplexně popisují, co vojenská organizace dělá před operací, v jejím průběhu a po ukončení operace. Existuje řada společných funkcí[15], jež reprezentují praktické vyjádření fyzického komponentu bojové síly. Společné funkce jsou související schopnosti a aktivity, které pomáhají veliteli synchronizovat, integrovat a řídit společné operace. Jsou společné pro operace na všech úrovních války a spadají do sedmi základních skupin. Patří k nim: velení

15 Seznam společných funkcí a jejich obsah je vesměs obdobný na všech úrovních války. Na operační úrovni jsou nazývány operačními funkcemi, na taktické úrovni taktickými, resp. bojovými funkcemi.

a řízení, zpravodajství, manévr a palebná podpora (palby), ochrana vojsk, informační operace a civilně-vojenská spolupráce (CIMIC).

Velení a řízení. Velení a řízení (C2) představuje vykonávání autority velitele nad vojenskými silami, přidělenými ke splnění úkolů mise. Velení zahrnuje jak pravomoc, tak i odpovědnost za účelné využívání dostupných zdrojů k dosažení požadovaných výsledků. Velení je uměním motivovat a řídit lidi a organizace na všech úrovních velení do akce. Umění velet spočívá ve vědomém a dovedném vykonávání velitelské autority cestou rozhodování a leadershipu. Použitím úsudku a intuice získaných ze zkušeností, odborné přípravy, studia a kreativního myšlení, velitelé předvídají situaci a přijímají řádné a včasné rozhodnutí. Efektivní rozhodování kombinuje úsudek s dostupnými informacemi; vyžaduje znalost, zda se rozhodnout, kdy se rozhodnout a co rozhodnout. Včasnost je rychlost potřebná k udržení iniciativy nad protivníkem. Rozhodování je i uměním a vědou.

Řízení je neodmyslitelná součást velení. Řídit znamená usměrňovat (regulovat) síly a funkce pro provedení zámyslu velitele. Řízení sil a funkcí pomáhá veliteli a štábům definovat požadavky, přidělovat prostředky a integrovat úsilí. Řízení umožňuje velitelům svobodu jednat, delegovat pravomoc a zaujmout nejlepší pozici pro pozorování, hodnocení a vedení. Velitelům poskytuje prostředky pro účelné a účinně využití sil k dosažení cílů a konečného stavu. Společné C2 by měl zahrnovat všechny síly přispívající v operaci a brát v úvahu koordinaci a spolupráci s mezinárodními a nevládními organizacemi.

Požadavky C2 musí být plně pochopeny na všech úrovních, a tím usnadnit jasný, včasný a bezpečný průchod směrnic (rozkazů), zpráv o situaci a koordinačních informací. Společný systém C2 musí umožnit příslušníkům štábu řídit svůj čas a tok informací a musí také dovolit velitel takové prostředí, ve kterém se může rozhodovat. Plánování je součástí C2 a je strukturovanou činností, která transformuje zámysl velitele do proveditelného plánu. Za účelem přípravy a vedení vojenských operací je nezbytné vytvořit operační plány, do kterých budou zahrnuti i nevojenští činitelé, jako jsou mezinárodní organizace, nebo orgány místní samosprávy. Pouze prostřednictvím tohoto komplexního přístupu lze vytvořit životaschopný a perspektivní plán.

Zpravodajství. Přesné a včasné zpravodajské informace jsou základem účinného plánování a vedení úspěšných vojenských operací. Zpravodajství je produktem organizovaného úsilí velitelů, štábů a sběrných prostředků k zjištění, analyzování a distribuci informací o protivnících a operačním prostředí. Zpravodajský proces by měl podporovat proces rozhodování, měl by být včasný a natolik flexibilní, aby podporoval požadavky všech vlastních sil.

Manévr a palba. Manévr znamená koordinovanou činnost sil a prostředků k získání výhod nad protivníkem v čase a prostoru. Vyžaduje to takové jejich umístění, ze kterého budou schopny vyvolat požadovaný účinek na požadovaném místě a v pravý čas. Rozhodným použitím prostředků koncentrované síly nebo hrozby silou lze dosáhnout překvapení, vyvolat

šok a příležitost k využití. Manévr zahrnuje prostorovou a časovou dimenzi, které mohou být využity pro vyvedení protivníka z rovnováhy a současně pro vlastní ochranu. Vyvinutím vyššího tempa lze dosáhnout větší volnosti jednání než má protivník, takže tento je nucen, často chaoticky, reagovat a tím je „přemanévrován“. Manévr zvyšuje potenciální účinky palebné síly a naopak, palebná síla umožní manévr. Nicméně, palebná síla může být zřídka kdy být nahrazena. Manévr použitý k zabezpečení výhodných pozic má trvalý účinek, který přinutí protivníka reagovat způsoby, které často nejsou jemu vlastní. Manévr zahrnuje pozemní manévr, vzdušný manévr a podpůrný manévr:

Pozemní manévr. Poziční výhoda získaná velkým manévrem sil je jinými prostředky nenahraditelná. Uchvácení, držení a zamezení vstupu protivníkovi do prostoru, blokování a pronikání, to všechno přímo přispívá k dosažení požadovaných rozhodujících podmínek. Účinky pozemního manévru mohou být trvalé, dlouhodobé, například zajištění bezpečnosti v dané oblasti.

Vzdušný manévr. Vzdušný manévr je vedený v rámci pozemního geografického prostředí za účelem dosáhnout výhody prostřednictvím formovacích a udržujících úkolů. Může také podpořit a zajistit rozhodující akt. Letecký manévr provádí letouny, vrtulníky a bezpilotní prostředky v součinnosti s výsadkovými a pozemními silami podle jednotného záměru. Toto podstatně zvyšuje, ve třetí dimenzi, schopnost sil manévrovat v potřebném tempu. Účelem sil ve vzdušných manévrech je najít, upevnit, udeřit a využít, přičemž jsou obzvlášť efektivní v dosažení účinků v prostorech značně vzdálených od pozemních sil.

Podpora manévru. Podpora manévru, zejména ženijní podpora, formuje bojiště, čímž napomáhá volnosti manévru zejména překonáváním překážek, jako jsou zátarasy, minová pole, vodní překážky apod. Rovněž připravuje prostory a základny pro nástup pozemních a vzdušných sil. Podpora by také měla být schopna omezit pohyb protivníka vhodnými opatřeními (kladením min, stavěním zátarasů a překážek).

Palba je společné a koordinované použití palebné síly (přímé i nepřímé) a elektronických prostředků, jež ničí, neutralizují a potlačují účinky vojenských aktivit protivníka. Je základem eliminace schopností a vůle protivníka bojovat a je použitelná v rozhodujících činnostech, stejně jako v úkolech formovacích a ochranných. Použití palebné síly by mělo být zvažováno podle požadovaného účinku, s ohledem na míru, trvání a letálnost, právě tak jako preciznost, rozsah a kombinaci použitých zbraní a prostředků. Palby rovněž zahrnují metody, které nejsou nutně fyzicky destruktivní. O palebné síle obvykle uvažujeme jako o:

Samostatná palebná síla. Palebná síla může být použita odděleně od manévru ke zničení, vyčerpání, zdržení nebo rozvrácení sil protivníka. Aby palebná síla byla účinná, zbraně by měly být propojeny se senzory k nalezení cílů a zhodnocení účinků. Palebná síla, když je použita bez manévru, má ovšem své limity.

Palebná síla a manévr. Palebná síla a manévr navzájem zvyšují účinnost. Velitel provádějící manévr by měl rovněž řídit palby. To vyžaduje flexibilní uspořádání velení

a řízení, které umožní, aby účinky paleb byly vhodně rozvrženy mezi manévrujícími prvky. Palebná síla bude pravděpodobně společnou funkcí, zvláště ve formovacích úkolech, ale potřebuje být zahrnuta do celkového schématu manévru.

Ochrana vojsk (schopnost přežití). Ochrana vojsk je charakterizována jako souhrn opatření a prostředků určených k minimalizaci zranitelnosti osob, zařízení, výzbroje a techniky a činností před jakýmkoliv ohrožením za každé situace a k zachování akceschopnosti a bojeschopnosti vojsk. Ochrana uchovává akceschopnost a bojovou sílu, která tak může být vhodně použita. Zajišťuje dlouhodobé fungování vojsk v nepřátelském prostředí. Úroveň ochrany a úsilí věnovaného k jejímu zabezpečení závisí od míry, druhu a intenzity vojenských činností a v průběhu operace se bude měnit podle stupně ohrožení a míry rizika. K základním ochranným funkcím patří ochrana proti vzdušnému napadení, ochrana proti zbraním hromadného ničení, budování a využívání ochranných staveb, realizace opatření zpravodajství, průzkumu a pozorování. Když se vytváří bojová síly, činnost vojsk protivzdušné obrany je obzvlášť významná. Poskytuje ochranu proti vzdušným útokům protivníka, zabraňuje separaci vlastních sil a umožňuje veliteli plně synchronizovat opatření palby a manévru. Zvláštní pozornost je třeba věnovat opatřením informační bezpečnosti, klamání, maskování, utajení operace, rozptýlení vojsk, ochraně proti vlastním zbraním, prostředkům a účinkům a jiným oblastem, ve kterých protivník bude hledat možnost využít slabé stránky. Kromě ochrany vlastních sil velitel musí dbát rovněž na ochranu obyvatelstva, infrastruktury a životního prostředí.

Informační operace. Informace jsou nezpracované údaje všeho druhu, které lze použít při vytváření zpráv. Jsou mocným faktorem operačního prostředí. V moderních konfliktech je informace stejně důležitá jako bojová akce určující výsledek operace. Každé střetnutí, bitva i hlavní operace vyžadují plánování a vedení doplňující informační operace pro informování a ovlivnění obyvatel nejen v operačním prostoru, ale v mnohem globálnějším měřítku. Je to zbraň proti systému velení a řízení protivníka a je prostředkem ovlivňování jeho morálky. Informace velitelé používají k pochopení, vizualizaci, popsání, a řízení společných funkcí, vojáci je průběžně používají k přesvědčování a informování cílové skupiny. Informace tvarují vnímání nejen civilního obyvatelstva, ale také dalších proměnných v operačním prostředí. Všechny strany v konfliktu používají informace vzhledem ke sdělení svého poselství pro různé cílové skupiny. Informace jsou rozhodujícím faktorem ve stabilizačních operacích, kde podpora ze strany obyvatelstva je hlavním faktorem úspěchu. K informačním operacím lze zařadit psychologické operace, operační bezpečnost, klamání, elektronický boj a další aktivity.

Udržitelnost. Udržitelnost se vztahuje k úkolům a systémům poskytujícím podporu a služby k zajištění volnosti jednání, prodloužení operačního dosahu a trvání získané iniciativy. Vojenské síly, jejich akceschopnost a bojová síla musí být udržitelné po celou dobu nasazení. Ta zahrnuje přesun z domácího teritoria a rozmístění v prostoru operace, činnost v operaci, přesun domů a obnovu sil. Schopnost udržitelnosti ovlivňuje operační tempo,

trvání a intenzitu všech operací. Tato funkce zahrnuje rovněž stravování, fyzickou a morální pohodu vojsk, udržování výstroje, výzbroje a materiálu, obstarání spotřebovaných komodit, ošetření a léčení zraněných a nahrazení obětí. Je proto nedílnou funkcí, mající vliv na každou etapu plánování a vedení operací a jednotlivých činností v nich.

Civilně-vojenská spolupráce (CIMIC). CIMIC znamená koordinaci činnosti a spolupráce mezi velitelem NATO a civilními představiteli, včetně místního obyvatelstva a místních orgánů a rovněž mezinárodních, národních i nevládních organizací a agentur ve prospěch plněného úkolu. CIMIC umožňuje velitelům vytvářet, ovlivňovat a udržovat podmínky, které budou podporovat dosažení operačních cílů, a tím maximalizovat účinnost vojenského podílu na celkovém poslání. CIMIC je ústřední součástí každého typu mise. Společné síly mohou být částečně závislé na civilním obyvatelstvu z hlediska zdrojů a informací, a spoléhat se na civilní orgány k zajištění bezpečnosti v některých oblastech. Bez této spolupráce může být dokonce nemožné získat plnou volnost jednání a svobodu pohybu v zájmovém prostoru. Dosažení požadovaného konečného stavu jakékoliv operace vyžaduje úzkou spolupráci v operačním prostoru se všemi přispěvateli. CIMIC vyžaduje komplexní integrované použití všech vojenských i nevojenských prostředků Aliance, k vytvoření účinků, které přispějí k požadovanému výsledku. Velitelé mají vůči civilnímu obyvatelstvu v dané oblasti morální a právní odpovědnost, což lze splnit pouze spolupráci s národními vládními a mezinárodními orgány.

Kromě těchto základních funkcí, velitel musí brát v úvahu ještě další funkce, kam patří:

Mobilita. Opatření mobility (pohybu) zachovávají volnost pohybu (manévru) vlastních sil. Mobilita zahrnuje překonávání pozemních a vodních překážek, zvyšuje schopnost „cirkulace“ vojsk na bojišti a umožňuje vyhýbat se kontaminovaným prostorům. Tím, že současně zabraňuje pohybu sil protivníka, lze jej úspěšně ničit manévrem. Opatření proti mobilitě protivníka zahrnují např. budování překážek a použití dýmu.

Logistika. Logistická podpora spočívá v koordinovaném plánování, řízeni a prováděni všech logistických činnosti a služeb, majících vliv na přípravu a vedení operací. Je zajišťována opatřeními a prostředky, určenými k zabezpečení bojové činnosti v prostoru operace a v mírových posádkách, ke kterým je vytvářena potřebná logistická infrastruktura. Charakter úkolů plněných logistikou se mění podle úrovně vedeni bojové činnosti, fáze, druhu a intenzity boje nebo operace.

2.4.3 Fáze operací

Všechny (společné) operace jsou obvykle členěny do několika logicky uspořádaných fází (etap). Některé z nich se vyskytují na vojenské strategické úrovni (například tvorba sil). Cílem rozvržení operace do fází musí být udržování kontinuity a tempa a zamezení zbytečných operačních přestávek.

Fáze operace vyjadřují, za jakých okolností nemůže být operace déle rozvíjena, dokud nejsou uskutečněny určité činnosti nebo nejsou dosahovány stanovené cíle. Jednotlivé fáze se mohou překrývat, některé mohou probíhat ve stejném čase souběžně na různých úrovních války v závislosti na situaci a poslání. V některých případech může být začátek fáze závislý na dokončení předchozí fáze. Analyzování problému a získávání informací bude obvykle počátkem všech fází, zejména v procesu operačního plánování, jehož zahájení bude dostatečně před reakcí NATO na vzniklou krizi a bude pokračovat ve všech následujících fázích.

Vojenská operace zpravidla zahrnuje následující fáze:

a) rozvoj znalostí/analýza – zarámování problému a analýza operačního prostředí;
b) torba (operačního) plánu (OPLAN);
c) příprava sil, jejich výstavba, shromáždění a výcvik před nasazením. Fáze zpravidla zahrnuje i specifické aktivity k získání zpravodajských informací;
d) výstavba logistické podpory, včetně podpory hostitelské země a provedení dohovoru s nezúčastněnými státy (např. k zabezpečení tranzitu ozbrojených sil přes jejich území);
e) nasazení do oblasti, kde operace mají být provedeny a/nebo posílení sil, které již jsou v těchto prostorech;
f) provedení operací;
g) ukončení operací a přechod k jiným činnostem;
h) návrat ozbrojených sil domů;
i) zevšeobecnění zkušeností (Lessons learned) a revize doktrín.

Sled jednotlivých fází (viz obrázek 8) by měl pomoci veliteli v představě, jak operace bude probíhat. Všechny fáze vyžadují průběžnou koordinaci jednotlivých kroků, na nichž se podílejí i další aktéři a současně mají zajistit hladký přechod mezi jednotlivými fázemi navzájem. V rámci omezení stanovených vyšší autoritou, by velitel měl mít v průběhu plánování a vedení operací co možná největší volnost jednání v jemu stanoveném prostoru.

Velitel pro dosažení cíle operace popisuje ve svém záměru (operace), jak budou integrovány, sladěny a fázovány aktivity jednotlivých prvků sil a dalších podpůrných organizací. Sled a obsah jednotlivých fází vyjadřuje písemně nebo graficky v takových detailech, aby podřízení a podporující velitelé pochopili své poslání, úkoly a další požadavky a vytvořili své plány. Během tohoto procesu velitel stanovuje takové uspořádání jednotlivých (souběžných

a postupných) aktivit, aby dosáhl požadovaného účinku a splnil přidělený úkol v souladu se schválenou variantou.

Účelem fázování je integrace a synchronizace jednotlivých aktivit operace. Fázování operace souvisí přímo s jejím uspořádáním do logických operačních směrů, kdy velitelům a štábům pomáhá představit si vývoj operace, dokázat myslet napříč operace a definovat požadavky na síly, zdroje, čas, prostor, a účel. Hlavním přínosem fázování je to, že pomáhá velitelům v naplňování těch vojenských cílů, které nemohou být dosaženy najednou, uspořádáním menších, souvisejících operací do logického sledu. Fázováním lze získat postupných výhod a co nejrychleji a nejúčinněji přispívat k dosahování cílů.

Pořadí a obsah jednotlivých fází stanovuje velitel společných sil. Jejich délka a rozsah závisí na stanovených cílech, některé fáze mohou být zcela vynechány. Velitel společných sil v průběhu plánování určuje podmínky, cíle nebo události nutné pro přechod z jedné fáze do druhé a současně vytváří plány pro nepředvídané situace (předběžné plány). Některé aktivity mohou být ukončeny v rámci jedné fáze, případně mohou pokračovat do fáze následující nebo mohou začít předešlou fází a pokračovat ve fázi probíhající. Zahájení jednotlivých fází určuje velitel společných sil v závislosti na operační situaci nebo jako reakci na nepředvídané události a nově vzniklé podmínky.

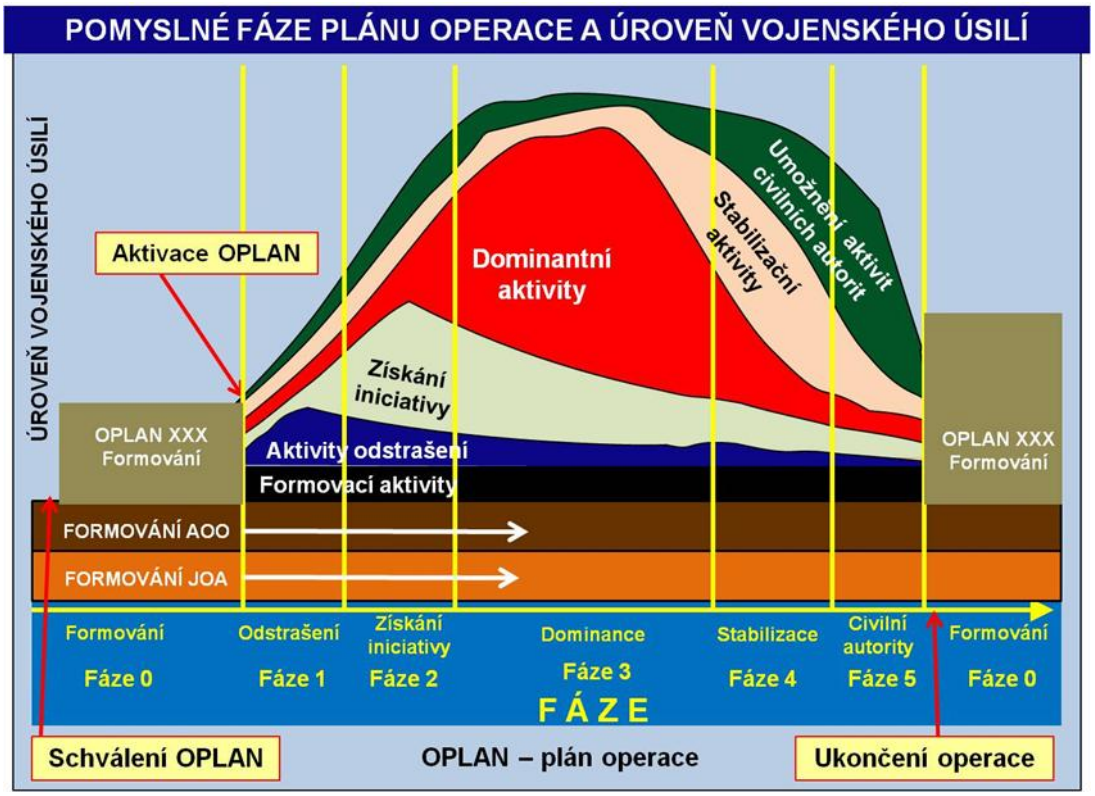

Obrázek 8 – Fázový model operace a úroveň vojenského úsilí

zdroj: vlastní

Potřeba přechodu z jedné fáze do druhé je obvykle určena hodnocením, že řada stanovených cílů byla dosažena, nebo že protivník jedná způsobem, který vyžaduje značnou změnu v zaměření činnosti vlastních sil, bez ohledu na čas, předem plánovaný pro danou fázi. Změna zaměření činnosti v operaci může vyžadovat změnu priorit, vztahů ve velení, přidělení zdrojů, nebo dokonce přerozdělení sestavy vojsk i prostoru operace. Příkladem může být změna zaměření činnosti vojsk z bojových operací ve fázi „dominantní“ do stabilizačních operací ve fázi „stabilizace“ a v následné fázi, která má „umožnit činnost civilních orgánů“. Nutná je spolupráce s mezinárodními organizacemi ke zřízení nebo obnově podmínek nezbytných k dosažení strategických cílů

Fázový model. Velitel společných sil stanovuje název, počet a obsah jednotlivých fází operací. Níže popsaná varianta slouží jako možný model rozdělení operace do jednotlivých fází.

Formovat. Společné a mnohonárodní operace, kromě běžných vojenských činností, zahrnují různé mezirezortní činnosti, které jsou prováděny s cílem odradit potenciálního protivníka a zajistit či upevnit vztahy s přáteli a spojenci. Jsou prováděny průběžně s úmyslem posílit mezinárodní legitimitu a spolupráci na podporu stanovených vojenských a národních strategických cílů. Tyto jsou navrženy tak, aby zajistily úspěch při utváření vnímání a ovlivňování chování protivníka i spojenců, rozvíjely vojenské schopnosti pro sebeobranu i účast v aliančních (koaličních) operacích, zlepšily výměnu a sdílení zpravodajských informací již v době míru. Činnosti této fáze se musí přizpůsobit konkrétnímu prostředí a mohou být provedeny v jednom prostoru s cílem vytvořit účinek a/nebo dosažení cílů v prostoru jiném.

Odstrašit. Smyslem této fáze je odradit nežádoucí činnost protivníka tím, že jsou demonstrovány schopnosti a odhodlání společných sil. Obsah se liší od „odstrašování“, z „formovací“ fáze, kde jsou do značné míry charakteristické přípravné akce, jež konkrétně podporují nebo usnadňují provádění následných fází operace. Jakmile je krize definována, mohou tyto akce zahrnovat mobilizaci, provádění přeletů prostředků vzdušných sil, rozmístění v prostoru, použití prostředků zpravodajství, pozorování a průzkumu, ochranu sil a přijímání logistických opatření. Do aktivit mohou být zapojováni mezinárodní partneři, různé styčné týmy a je koordinovaná činnost s vládními i nevládními organizacemi. Řada aktivit této fáze navazuje na aktivity z fáze předchozí.

Získat iniciativu. V bojových i nebojových situacích se velitel společných sil snaží získat iniciativu použitím vhodných schopnosti sil. V bojových operacích to zahrnuje vedení útočných operací v co nejbližší možné době, přinucení protivníka kulminovat a vytvoření podmínek pro provedení vlastních rozhodujících operací. Rychlé uplatnění bojové síly slouží ke zdržení, zabránění nebo zastavení počáteční agrese protivníka a zmaření jeho původních cílů. Pokud protivník dosáhl svých původních cílů, včasným a rychlých použitím vlastních schopností jej lze vytlačit z dosaženého postavení, převzít iniciativu a nakonec zničit jeho síly

během „dominující“ fáze. Během této fáze operace, je snahou získat přístup k infrastruktuře v prostoru operací (operačním prostoru), rozšířit vlastní svobodu jednání a současně degradovat schopnosti protivníka. Úmyslem je vyřešení krize při nejbližší možné příležitosti.

Dominovat.(ovládnout) „Dominantní“ fáze je zaměřena na zlomení vůle protivníka k organizovanému odporu, nebo v případě nebojových operací, k získání kontroly v daném operačním prostoru. Úspěch této fáze závisí na převýšení schopností nad protivníkem v rozhodujícím místě a čase. Tato fáze zahrnuje plné využití schopností společných sil a pokračuje co nejrychlejším a nejvhodnějším uspořádáním sil a prostředků v daném prostoru. Pokud je operace zaměřena na boj s konvenčními silami protivníka, fáze obvykle končí provedením rozhodujících aktivit, které vedou ke kulminaci protivníka a dosažení operačních cílů. Rozhodující operace proti nekonvenčním protivníkům jsou charakterizovány převahou a kontrolou operačního prostředí kombinací konvenčních/nekonvenčních, informačních a stabilizačních operací. Stabilizační operace jsou prováděny k zajištění plynulého přechodu do další fáze a zmírnění utrpení obyvatelstva. Činnosti této fáze mohou vytvořit podmínky pro včasné a příznivé ukončení operace nebo stanovit podmínky pro přechod na její další fázi.

Stabilizovat. Tato fáze je součástí operací v případě, když schopnost legitimní civilní vládnoucí autority řídit stát je omezena nebo je nefunkční. Po společných sílách může být vyžadováno, aby integrací úsilí s dalšími podpůrnými/přispívajícími nadnárodními, vládními nebo nevládními organizacemi, zajistily dočasnou místní správu do doby, než činnost legitimních místních subjektů bude funkční. Zahrnuje to zejména poskytnutí nebo pomoc při poskytování základních služeb obyvatelstvu. „Stabilizační“ fáze je obvykle charakterizovaná změnou přechodu od bojových operací na stabilizační operace. Stabilizačními operacemi je zajišťováno, že hrozba (vojenská a/nebo politická) je redukována na udržitelnou úroveň, která může být zvládána civilním orgánem. V případě nebojových situací mají stabilizační operace zajistit, že situace vedoucí k původní krizi se nebude opakovat nebo její účinky jsou zmírněny. Během této fáze by měly co nejdříve začít operace ke stažení sil. V průběhu fáze velitel společných sil průběžně hodnotí dopad současných operací na možnost převedení celkové místní správy na legitimní civilní orgány, což značí konec této fáze.

Umožnit činnost civilních autorit. Tato fáze je převážně charakterizována podporou společných sil místním legitimním vládním orgánům. Tato podpora bude civilním orgánům poskytována s určitou úrovní jejich souhlasu, v některých případech podle pokynů mezinárodního společenství (např. OSN). Cílem je umožnit životaschopnost civilních orgánů a pro největší možný počet obyvatel v regionu poskytnout základní služby. Zahrnuje to koordinaci aktivit společných sil s podporou ostatních vládních i nevládních organizací i ovlivnění postojů místního obyvatelstva vzhledem k cílům Aliance i místních civilních představitelů. Společné síly budou v této fázi sehrávat v regionu vedlejší roli. I v této fázi je nutno zahájit operace ke stažení sil (zejména bojových) co nejdříve. Během této fáze je dosaženo vojenského konečného stavu, co signalizuje konec společné operace. Společná

operace je ukončena, když jsou ukončeny operace ke stažení sil. Další zapojení do operací může být nezbytné, jestliže má být dosažen strategický konečný stav.

2.5 Prostředí vedení vojenských operací

V průběhu plánování a vedení vojenských operací musí velitel vzít v úvahu charakter jednotlivých činností a úkolů, které budou muset vojska provést s ohledem na prostor a aktivity protivníka. Jejich účel a pořadí by měly být v souladu se stanovenými cíli operace. Tyto činnosti jsou vyjádřeny v tzv. operačním nebo taktickém rámci. Činnost může být rovněž vyjádřena tzv. geografickým rámcem, resp. prostorem, ve kterém vojenské aktivity probíhají. Ke správnému pochopení přidělených prostorů a jejich hranic jednotlivým prvkům zasazených sil do operace slouží tzv. operační geometrie.

2.5.1 Operační a taktický rámec

Operační rámec vychází ze společné doktríny. Představuje uspořádání (strukturu) sil a prostředků (zdrojů) v čase, prostoru u účelu s ohledem na jejich vzájemný vztah, vztah s protivníkem nebo se situací. Z hlediska aktivit probíhajících v prostoru operace se jedná o aplikaci formovacích (ovlivňujících), rozhodujících, udržujících a ochranných aktů (činů, jednání) a úkolů tzv. účelového rámce. Rozhodující akty se člení na zasazení (sil) a využití. Operační rámec pomáhá popsat, jak úkoly podřízených spolupůsobí ve smyslu jejich účelů. Velitel vybere jeden akt, který on považuje, že bude rozhodující, a pak popisuje další úkoly požadované na jeho podporu buď jako formovací, udržující nebo ochranné. Klíčová je integrace úkolů v plánování a jejich koordinace pro dosažení simultánnosti v jejich provedení. Operační rámec může být použít pro přípravu části záměru (operace, boje).

Formovací úkoly. Formovací úkoly tvoří nebo uchovávají podmínky pro úspěch rozhodujícího aktu, před, během nebo po něm. Tyto podmínky se vztahují k protivníkům, prostředí a vojenské síle samotné. Dosažení ekonomie úsilí je důležitým aspektem formovacích úkolů, tak jak tato podporuje koncentraci síly v čase a prostoru, požadovanou pro rozhodující akt. Formování bude často směřovat na ovlivňování vnímání protivníka nebo obyvatelstva, například jeho ujišťováním či uklidňováním. Formovací úkoly mohou zahrnovat např. použití paleb v kombinaci s psychologickou manipulací (například letáky k oslabení vůle protivníka) dříve, než bude zahájen rozhodující akt. Formování může rovněž zahrnovat provedení změn ve fyzickém prostředí, jako např. budování překážek nebo změny infrastruktury.

Rozhodující akt. Rozhodující akt je takový, který, jestliže je úspěšný, by měl nevyhnutelně vést k úspěchu mise. Rozhodující akt je proto v plánu ten, který velitel zvolí za nejdůležitější pro úspěch ve svém záměru. Volba tohoto aktu a úkoly požadované na jeho podporu, definují jedinečnost plánu. Jestliže velitel zjistí, že vybral víc než jeden rozhodující akt, měl by buď zlepšit analýzu, seskupit úkoly, které považuje za rozhodující do jednoho, případně některý z nich přesunout do aktů formovacích, udržujících nebo ochranných. V některých

činnostech může být možný pouze jediný rozhodující akt, například fyzické zničení nepřátelské formace. Rozhodující akt může být dosažen dvěma způsoby:

Zasazení. Rozhodující zasazení je takové, které podle představy velitele znamená významný příspěvek pro dosažení operačních nebo taktických cílů, například provedení rozhodujícího úderu (za účelem porážky protivníka). Toto vyžaduje získání iniciativy a udržení tempa. Okolnosti, ovšem, ne vždy tento požadavek dovolují. V některých situacích může být větších úspěchů dosaženo postupným a opakovaným rozhodováním a jednáním, při použití nepřímých přístupů (za účelem ovlivnění), spíše než rozhodnými akcemi. Tak může být dosaženo ovlivnění chování protivníka v dlouhodobém horizontu, spíše než jednorázové snížení jeho schopností.

Využití. Využití samotné může být rozhodující. Vytěžení maxima příležitostí, ať již vytvořených úspěšným zasazením nebo vzniklých na základě šance, spočívá na schopnosti nejen poznat je předem, ale také v schopnosti generovat prostředky pro jejich využití. Rozpoznat, kdy se iniciativa na operační a taktické úrovní ztrácí, může být zvláště obtížné. Pro velitele je příliš snadné se domnívat, že iniciativa je v jeho vlastních rukou, až do momentu, kdy její nepřítomnost začíná být citelná. Proto je důležité, aby rozpoznal, kdy toto využití bude nejpravděpodobněji rozhodující, spíše než aby rozhodl o okamžitém zasazení sil.

Udržující úkoly. Udržující úkoly umožňují sílám přežít, pohybovat se a bojovat, aby tyto byly schopny vést rozhodující činnosti (rozhodující akt), formovací nebo ochranné úkoly. Udržující úkoly mohou zahrnovat např. příchod vojsk do prostoru válčiště, shromáždění, pohyb a bezpečnost záloh nebo sledů sil, přesuny sil mimo kontakt, podporu hostitelskou zemí, zřízení a ochranu operačních základen, zřízení komunikačních základen, ochranu obyvatelstva, infrastruktury apod. Udržující úkoly budou pravděpodobně cílem formovacích nebo rozhodujících aktů protivníka. Udržení je také otázkou ochrany, skrze vyváženost aktivních opatření k zamezení hrozeb a obranných opatření, které zahrnují např. střežení, rozptýlení, maskování a klamání apod.

Ochranné úkoly. Aktivity ochrany uchovávají schopnosti sil, takže tyto mohou být použity podle plánu. Obsah těchto aktivit a faktorů, které je třeba zvažovat, je uveden v části o taktických funkcích.

Taktický rámec - zaměření na taktické úrovni je užší, než může poskytnout samotný operační rámec. Prioritou je splnění taktických úkolů odvozených z plánu tažení a následně z operačního plánu. Aby toho bylo dosaženo, může být použít taktický rámec, založený na čtyřech základních funkcích. Těmi jsou: „najít“, „fixovat“, „udeřit“ a „využít“. Zatímco „nalezení“ a „fixování“ přispívá k formovací části operačního rámce, funkce „udeřit“ a „využít“ mají potenciál být rozhodující. Nalezení, fixování, úder a využití by měly být vedeny souběžně nebo přinejmenším s pokusem o hladký přechod z jedné funkce do druhé. Využitelnost taktického rámce prostupuje napříč všech vojenských aktivit; nalezení je

zejména o získání obsahového porozumění, stejně tak jako o zjištění polohy jednotky protivníka. Fixování může být dosaženo škálou metod, které odepírají protivníkovi možnost použít jeho varianty činností, například snižováním jeho podpory u místního obyvatelstva, při současném zahájení aktivit s cílem ovlivnit vnímání protivníka nebo těch, kteří jej podporují. Podrobně:

Najít. Základní funkce „najít“ je uplatňována po celou dobu operace. Zahrnuje lokalizaci, identifikaci, sledování a hodnocení protivníka nebo využití těchto dovedností v situaci, jako může být například zjištění nálady obyvatelstva. Prioritou je porozumět a interpretovat (vysvětlit), spíše než jen popsat viděnou situaci. Síly mohou být výslovně nasměrovány k nalézání, zvláště na začátku operace. Toto je užitečné, zejména když situace je nejasná. Cokoliv je její zdrojem, informace nebude nikdy zcela spolehlivá, proto bude potřebovat ji dále přezkoumat nebo potvrdit. Je nedostatečné znát jenom např. umístění, motivaci, organizaci a sílu protivníka. Důležité je pochopit celkový kontext situace, fyzické a kulturní aspekty prostředí a porozumět možným důsledkům aktivit na protivníka (např. na jeho morálku), případně na veškeré obyvatelstvo. Na druhé straně, příliš mnoho informací může zpomalovat rozhodování.

Fixovat (držet). Fixovat znamená zamezit protivníkovi dosažení jeho cílů, zmást jej a tak jej zbavit volnosti jednání, což naopak umožňuje zvýšení vlastní volnosti jednání. Protivník, který tuto volnost postrádá, nemůže diktovat průběh taktických činností a tak ztrácí iniciativu. Zbavení volnosti jednání protivníka má fyzické i psychologické aspekty. Fyzicky jeho vojenská síla může být blokována nebo např. tzv. „přikována“ k zátarasům. Psychologicky je protivník fixován, jestliže věří, že již nemá žádnou volnost jednání, jestliže sám cítí, že je donucen učinit něco, co sám nechce, nebo jestliže věří, že měl by pokračovat v něčem, co mu ve skutečnosti nepřinese úspěch. Často nejsnadnějším způsobem jak fixovat protivníka je ohrožovat něco, co musí chránit. Např. klamání jej může fixovat až do té doby, když je pro něho příliš pozdě znovu získat iniciativu. Fixování může být dále členěno na:

Odepření (popření) cílů. Velitel může získat volnost jednání tím, že svého protivníka předejde v dosažení jeho cílů. Cílem je omezit jej a uvrhnout „mimo rovnováhu“. Základními způsoby, jak toho dosáhnout, je překvapit, klamat a „vábit“ (lákadlo, návnada). Když protivník je překvapen, nebude si jistý jak reagovat, až je příliš pozdě. Když je oklamán, může si být jistý v jednání, ovšem jeho sebedůvěra je takříkajíc bláhová. Jestliže je vlákán, aby provedl určitou činnost, může jej to činit zranitelným.

Rozptýlení. Volnost jednání může být získaná rozptýlením pozornosti protivníka, za účelem zredukování jeho schopnosti zasahovat do operace. Nejistý cíly svého oponenta, roztržitý protivník se může pokusit pokrýt všechny možnosti, tím se však rozptýlí jeho síla a je „zatlačen“ od svého zamýšleného cíle.

Zbavení volnosti jednání. Protivník může být fixován, jestliže je mu odepřen přístup k informacím, zamezena možnost předávat rozkazy a slaďovat činnosti a účinky. Tím je

zbaven volnosti jednání. Např. v protipovstaleckém boji toto může být dosaženo separací povstalců od jejich podpory. Hlavním cílem jakékoliv aktivity k omezení volnosti jednání protivníka, by mělo být zaměření úsilí na jeho systémy velení a řízení a schopnost manévrovat.

Taktické metody. Fixování může být dosaženo použitím škály taktických metod, například pomocí přímých nebo nepřímých paleb, klamáním, hlídkováním, pozorováním a prostředky elektronického boje.

Udeřit. Udeřit znamená manévrovat a pak provést přímou akci pro dosažení cíle (mise). V závislosti na operačním kontextu může velitel tyto aktivity podniknout buď ve fyzické, nebo psychologické doméně, případně v obou současně:

Manévr. Manévr znamená více než pohyb v kombinaci s palbou. Veliteli to umožní uspořádat své schopnosti tak, aby byly zaměřeny na největší účinek, vyhnout se hlavním sílám a využít slabé stránky protivníka. Tím, že využije slabé stránky dříve, než je protivník může chránit, vystaví jej současně rozmanitým hrozbám, na které tento nebude schopen adekvátně reagovat.

Přímá akce. Přímá akce v boji obvykle znamená dosažení cíle nebo ničení sil protivníka. V širším smyslu, přímá akce zahrnuje jakoukoliv rozhodující činnost, která je zaměřena na podkopání vůle protivníka, jeho soudržnosti nebo schopnosti. Je všeobecně výhodnější použít koncentrované násilí k rychlému vítězství za minima ztrát. Nicméně, existují okolnosti, kdy vojska mohou být přinuceny ke zdlouhavějšímu přístupu. V tom případě by akce měly být uspořádány a udržovány tak, aby jejich účinky se zvětšovaly.

Využití. Jako základní funkce v taktickém rámci, využití je dosažením příležitosti vytvořené předchozí aktivitou za účelem dosažení cíle, nebo přímým splněním části záměru velitele. Příležitosti se mění podle povahy operace, např. od zjištění mezery v hlavním obranném postavení až po „tušení“ zámyslu protivníka k přeskupení stran. Tyto příležitosti by měly být vyhledávány a ne na ně čekat. Rovněž, podřízeni by měli být iniciováni k využití existujících příležitosti a mělo by jím to být umožněno. Maximálně by jim měly být řečeny jen limity, kam až mohou zajít.

Na taktické úrovni má využití konkrétní fyzické aspekty. To obvykle vyžaduje použití manévru, palby nebo obou. Účelové využití umožňuje změnit nepředvídané taktické výhody na operační úspěch nebo dokonce úspěch tažení (mise). To vyžaduje iniciativní a rozhodné velitele, připravené provést neočekávané kroky. Úspěšné využití závisí na účinném zjištění (nalezení) sil protivníka, které vyžaduje schopné průzkumné síly. Tyto síly se mohou k využití připojit, protože bývají zpravidla dobře umístěny, jsou vysoce mobilní a ve své činnosti značně nezávislé. Dosažení těchto příležitostí potřebuje být konsolidováno používáním záloh a sil v dalších sledech, přinejmenším pro např. zamezení kulminace nebo protiútoků z boku. Konečným aspektem každého využití je hodnocení, tzv. „stálá inventura“, čímž příležitosti a hrozby jsou rozpoznány a průběžně vyvažovány.

Geografický rámec. Způsob, jakým pozemní operace navzájem souvisí, může být rovněž popsán tzv. geografickým rámcem. Geografie je vzhledem k pozemním operacím důležitá, jelikož popisuje, kde se plánované operace konají, kdo, kde a který terén ovládá. Dokonce v nelineárním bojovém prostoru, koncepty boje v hloubce, boje v přímém dotyku a boje v týlu, pomáhají porozumět a, ve spojení s operačními a taktickými rámci, poskytují návod pro vizualizaci, organizaci a integraci jednotlivých aktivit. Navzdory názvu, geografický rámec nemusí vyjadřovat čistě fyzickou krajinu. Smysl rozsahu a blízkosti prostoru může být uplatňován i ve smyslu psychologickém, například pro popsání vůle státu provádět operace jako „hluboké“ nebo vést operace jako „blízké“ pro vyjádření pocitu bezprostředně hrozícího nebezpečí v čase, stejně jako v prostoru.

Boj v hloubce. Prostor nebo aktivity v hloubce jsou obvykle vedeny ve vzdáleném prostoru a delším čase vůči protivníkovým silám nebo zdrojům, jež nejsou aktuálně zaneprázdněny blízkým bojem. Aktivity v hloubce zahrnují: ovlivňování, další formovací úkoly, pozorování v hloubce a zjišťování cílů, společné palby a přerušování komunikačních směrů a úmyslů protivníka.

Boj v dotyku. Blízké prostory nebo aktivity v nich zahrnují síly v přímém dotyku s protivníkem nebo situací. Aktivity jsou obvykle vedeny na blízkou vzdálenost a v okamžitém časovém režimu. Způsoby zahrnují například zničení, zadržení, klamání, přímou střelbu a rychlý manévr.

Týl. Týlové prostory jsou zejména takové, kde se uskutečňuje nejvíce administrativních a logistických aktivit. Tyto mohou být i oblastí zranitelnosti a jsou obvykle relativně, spíše než absolutně bezpečné. Úkoly v týlovém prostoru předpokládají, že budou vedeny mimo kontakt s protivníkem, ačkoli tylové aktivity jedné strany mohou být konfrontovány hlubokými operacemi strany druhé. Dopředu vyloučit to nelze.

2.5.2 Operační geometrie – popis prostorů, ve kterých jsou operace vedeny

Prostor, ve kterém budou probíhat operace, je organizován a členěn způsobem, který zaručuje, že všechny prvky společných sil pochopili své přidělené prostory a jejich hranice. Realitou je, že operační prostředí se neustále rozšiřuje a stává se nelineárním. Rozdíly mezi předním prostorem a prostorem v hloubce se stávají méně jasnými. Operace v zastavěném prostoru, aktivity teroristů a příslušníků nepravidelných (povstaleckých) sil, s jejich asymetrickou charakteristikou, se stávají stále častějším jevem.

Hranice a prostory. Hranice prostorů pro vedení operací NATO závisí na stanovených úkolech. Pro zlepšení flexibilnosti vojenských aktivit budou použity vymezením prostorů, ohraničenými určenými parametry jako je čas a rozsah. S výjimkou prostoru odpovědnosti vrchního velitele sil v Evropě (SACEUR), všechny hranice se budou vztahovat k úkolu, budou dočasné a omezené na základě odsouhlasených definovatelných parametrů.

Společný operační prostor (Joint Operations Area – JOA). Společný operační prostor je dočasný prostor stanoven SACEURem, ve kterém určený velitel společných sil plánuje a provádí specifickou misi na operační úrovni. JOA a jeho definované parametry jako např. čas, rozsah mise a geografický prostor jsou předběžné, nebo specifické z ohledu na misi a obvykle se vztahují ke společným silám.

Operační prostor (Area of Operations – AOO). Operační prostor je operační prostor stanovený velitelem společných sil (JFC) pro vedení vojenských aktivit pozemních a námořních sil. Obvykle tento prostor nezahrnuje celý JOA velitele společných sil, který má k dispozici, ale má dostatečnou velikost ke splnění přidělených úkolů a ochraně vlastních sil.

Válčiště (Theatre). Válčiště je rozsáhlý geografický prostor stanovený SACEURem, který zahrnuje a obklopuje JOA, kde se mohou uskutečnit aktivity na strategické a operační úrovni na podporu operace (mise) velitele společných sil.

Prostor odpovědnosti (Area of Responsibility – AOR). Prostor odpovědnosti je geografický prostor přidělený SACEURovi který je odpovědný za veškeré vojenské akce odehrávající se v prostoru zahrnujícím hranice NATO. SACEUR je rovněž odpovědný za operace vedené NATO mimo tyto hranice v případě, kdy to nařídila Severoatlantická rada (NAC). Podřízení velitelé společných sil nemají AOR, ale SACEUR stanovuje jejich geografický JOA a jejich AOO., tak, jak to vyžaduje jejich mise.

Prostor zájmu. (**Area of Interest – AOI)**. Prostor zájmu (zájmový prostor) je prostor velitele, vztahující se k cílům probíhajících nebo plánovaných operací, včetně jeho prostorů vlivu a/nebo odpovědnosti, prostorů operací a prostorů k tomu přiléhajících (sousedících).

Prostor zpravodajské odpovědnosti. **(Area of Intelligence Responsibility - AIR)**. Prostor zpravodajské odpovědnosti je prostor přidělený veliteli, ve kterém je odpovědný za zajištění zpravodajských informací prostředky, které má k dispozici.

2.6 Operace Armády České republiky – všeobecné zásady

AČR vede vojenské operace na základě rozhodnutí orgánů politicko-strategické úrovně řízení státu. Sily AČR budou působit zejména jako součást mnohonárodních uskupení v mnohonárodních společných operacích. Pojmem společná operace se vyjadřuje skutečnost, že operace je vedena společně za účasti vice druhů sil (pozemní, vzdušné, námořní). Tyto operace jsou završovaný společným velením (Joint Forces Command) pod vedením NATO, EU, OSN nebo ad hoc vytvořených koalic. Kromě toho musí byt AČR schopna vest operace na území ČR pod národním velením podle zásad popsaných v doktríně AČR.

Pro zapojení AČR do operace se zohledňuji možnosti a schopnosti AČR, jakožto i zahraničně-politické priority ČR. Při přípravě operace se zpravidla stanovuje složení sil

vysílané jednotky nebo úkolového uskupeni AČR, jeho velikost a délka působeni v operaci a případná zákonná omezeni činnosti (National Caveats).

Vyčleněné sily se řídí mandátem politicko-strategických orgánů ČR, pravidly použiti sily (Rules of Engagement), operačním planém a operačními postupy a standardy AČR, NATO, EU nebo jiných organizaci řidičích danou operaci.

Plně spektrum operaci vyžaduje současnou kombinaci čtyř hlavních druhů činnosti: útočných, obranných, stabilizačních a tzv. podpůrných (Enabling). Každá tato činnost obsahuje další aktivity působení.[16]

Přehled literatury:

[1] AAP-6, *Terminologický slovník pojmů a definic NATO (anglicky a francouzsky*), Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, odbor obranné standardizace, Praha, 2010, 452 s.

[2] AJP 3(B) *Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations*. NATO Standardization Agency, 2011. 120 s.

[3] AJP-01 (D) *Allied Joint Doctrine. NATO Standardization Agency*, 2010. 130 s.

[4] CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce*. Praha: Academia, 2008. 756 s. ISBN 978-80-200-1598-3.

[5] Doktrína Armády České republiky 2. vydání, Dobruška, 2010. 112 s.

[6] Field Manual 3-0 (FM 3-0) *Operations*, Department of the Army, Washington, DC, 2008. 220 s.

[7] VEJMELKA, Oto a kol. *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů (pomůcka)*, Správa doktrín, Vyškov, Avis, Praha, 2005. 359 s.

Kontrolní otázky:

1) Charakterizujte podstatu a cíle komplexního přístupu k operacím.
2) Vyjmenujte vlivy působící na ozbrojené síly v operacích.
3) Popište charakteristické znaky a obsah jednotlivých typů operací.
4) Definujte základní proměnné operačního prostředí.
5) Popište obsah společných funkcí palby, manévru a ochrany vojsk.
6) Popište obsah jednotlivých fází operace.

16 Podrobnosti k přípravě a vedení operací podle doktríny AČR – viz D AČR (2010) str. 29 – 61.

3 PŘÍPRAVA A VEDENÍ VOJENSKÝCH OPERACÍ

Vojenská operace může být vedena samostatně, nebo v rámci vojenského tažení (Campaigne). V současné době je většina operací, především expedičních, vedená samostatně. Pro dosažení cílů tažení je zpravidla vedeno množství operací, které na sebe navazují, jsou vedeny postupně, nebo mohou být vedeny souběžně. Mohou se překrývat i prolínat. V taženích mohou být vedeny operace bojové (útočné obranné…) a souběžně s nimi mohou probíhat operace humanitární. Čím je vyšší úroveň velení, tím má velitel více sil a prostředků pro vedení operace a tím větší množství různých operací může být souběžně vedeno.

Před každou reálnou operací probíhá příprava vyčleňovaných sil. Za přípravu vyčleňovaných sil odpovídají státy, které síly vyčleňují (Troop Contributing Nation – TCN). Rozhodnutí o přípravě a délce přípravy je věcí TCN. Je to politické rozhodnutí TCN. Příprava vysílaných sil je řešena na strategické úrovni TCN a končí předáním sil (Transfer of Autority - TOA) do podřízenosti JFC.

Tato kapitola se zabývá přípravou a vedením operací na operační úrovni, to znamená na úrovni společných sil (Joint Forces - JF). Na této úrovni má velitel operace (Joint Forces Commander – JFC) k dispozici všechny složky sil, pozemní, vzdušné, námořní a jsou tedy vedeny jako společné operace (Joint Operations).

Všechny společné vojenské operace se skládají z logického sledu událostí, postupných kroků, které se mohou překrývat, může k nim docházet paralelně, ve stejnou dobu a na různých úrovních operace, v závislosti na situaci a úkolu. Typická společná operace může zahrnovat:

- zpravodajskou přípravu prostoru operace;
- plánování operace (tvorba plánu operace - OPLAN);
- příprava sil,(včetně doplnění osobami a materiálem, soustředění a přípravy na operaci);
- budování logistické podpory, včetně HNS, a průchod přes nezúčastněné státy;
- rozvinutí nebo posílení sil v prostoru operace;
- provedení operace;
- stabilizace a ukončení operace, přechod k další činnosti;
- stažení (přeskupení, nebo přemístění) sil;
- analýza operace, vyhodnocení doktríny a zkušeností (Lessons Learned), revizi doktríny.

Zpravodajská příprava bojiště (ZPB, IPB - Intelligence Preparation of the Battlefield) se obvykle týká všech fázích operace, začíná v dostatečném předstihu před zahájením operace, probíhá nepřetržitě, souběžně s jednotlivými fázemi operace.

3.1 Plánování operace, příprava, vedení a ukončení operace

Pro přípravu a vedení vojenských operací jsou v NATO v rámci operačního plánování zpracovány operační plány, které berou v úvahu všechny předmětné faktory efektivního a úspěšného vedení vojenských operací. Tyto operační plány jsou zpracovány na všech úrovních vojenského velení NATO. Úroveň velení, na které jsou plány pro určitou operaci zpracovávány, závisí na konkrétní situaci (bojovém úkolu).

Plánování společné operace probíhá na úrovni velitelství společných sil. Plánování řídí velitel společných sil. Při plánování operace může JFC vycházet ze Stálého plánu obrany (Standing Defence Plan - SDP), který je určen k řešení dlouhodobých, nebo krátkodobých neočekávaných bezpečnostních rizik podle čl. 5 WS., nebo z Plánu pro nenadálé události (CONPLAN) který je určen k řešení možných budoucích bezpečnostních rizik jak podle čl. 5, tak i mimo něj, a je zpravidla založen na jedné nebo více předpokládaných situacích (Planning Situations – PS) specifikovaných v přehledu obranných požadavků (Defence Requirements Review – DRR).

V případě že je potřeba rychlé reakce na aktuální, nebo na vznikající krizi, jak podle čl. 5, tak i mimo něj provádí se krizové plánování a zpracovává se plán operace (operační plán OPLAN). Pokud byla krize předvídána, může být operační plán zpracován s využitím příslušného plánu pro nenadálé události (CONPLAN). Pokud krize předvídána nebyla, musí být operační plán zpracován podle konkrétní situace. OPLAN je podrobný, komplexní proveditelný plán, podle kterého se vyčleňují síly a podle kterého se provádí nezbytná příprava pro úspěšné provedení stanoveného bojového úkolu (mise). Vzhledem k možnému rychlému vývoji krize je důležité, aby na všech úrovních velitelské struktury NATO (NATO Command Structure – NCS) byly zavedeny postupy umožňující včasnou a efektivní tvorbu operačních plánů. Základním standardizovaným postupem je Systém operačního plánování v NATO, který zabezpečuje včasné, účinné, standardní a sladěné zpracování operačních plánů. Základním dokumentem pro operační plánování v rámci NATO je Společná doktrína pro operační plánování AJP-5 (Allied Joint Doctrine for Operational Planning AJP-5). Tento dokument představuje rámcovou soustavu zásad a procesů plánování, které se implementují prostřednictvím plánovacích nástrojů a procesů, a to zejména směrnicí pro operační plánování (Guidelines for Operational Planning – GOP, Comprehensive Operations Planning Directive – COPD).

3.1.1 Proces operačního plánování

Jádrem systému operačního plánování je Proces operačního plánování. Proces operačního plánování (Operational Planning Process – OPP) popisuje logický sled poznávacích procesů a postupů, používaných veliteli a štáby k analýze situace, vyvození požadavků pro plnění bojového úkolu a určení nejlepšího způsobu splnění stanovených cílů a požadovaného konečného stavu. Zahrnuje také určení ozbrojených sil a schopností, požadovaných pro provedení operace a plánování jejich rozvinutí a zasazení. OPP je využitelný u všech

činností operačního plánování na strategické, operační a taktické úrovni velení v rámci vojenského velení NATO a příslušných prvků struktury sil NATO[17].

OPP se skládá z pěti fází (ze 6-ti fází podle Směrnice pro operační plánování Comprehensive Operations Planning Directive - COPD):

Tabulka 1 – Fáze operace

Fáze	OPP podle AJP-5	Fáze	OPP podle COPD
I.	Zahájení plánování	I.	Ujasnění situace
II.	Zhodnocení úkolu	II.	Operační hodnocení a odhad možností
III.	Tvorba záměru	III,	Operační orientace
IV.	Tvorba plánu	IV. a	Tvorba Záměru operace (CONOPS)
		IV. b	Tvorba Operačního plánu (OPLAN)
V.	Revize (přezkoumání) plánu	V.	Revize (přezkoumání) plánu
		VI.	Převod

zdroj: vlastní

I. Fáze: Zahájení plánování

Cílem fáze zahájení operačního plánování je stanovení požadavků k provedení operačního plánování, řízení plánování a požadavků na plánovací omezení.

Obvyklé úkoly na operační úrovni v této fázi zahrnují zpravidla:

- vytvoření skupiny operačního plánování (Operational Planning Group - OPG);
- shromažďování informací a dat souvisejících s možným prostorem operace;
- určení vnějších velitelství a mezinárodních organizací, se kterými může být vyžadována koordinace a styčné spojení;
- formulace předběžného vojenského hodnocení.

Výstupem fáze hodnocení úkolu jsou pokyny velitele pro plánování (Commander Planning Guidance - CPG). Jedná se o oficiální dokument, který slouží štábu k dalšímu plánování, a který zahajuje a usměrňuje plánování podřízených velitelství.

V CPG je formulován:

- požadovaný konečný stavu;
- (bojový) úkol;
- počáteční záměr velitele.

17 AJP-5, čl. 0401

Počáteční záměr obsahuje velitelovu představu o způsobu plnění úkolu z hlediska cílů operace a dosažení požadovaného konečného stavu. Velitel může vyjádřit své hodnocení záměru protivníka, předpokládaná rizika spojená s provedením operace a vydat pokyn k tvorbě variant činnosti.

II. Fáze: Zhodnocení úkolu

Fáze zhodnocení úkolu začíná po obdržení nařízení pro plánování nadřízeného velitele. Cílem zhodnocení úkolu je stanovení úkolů, které musejí být splněny podle nařízení nadřízeného. Velitel spolu se svou OPG zpracuje hodnocení situace. Hodnocení situace je logické uspořádání úvah vedoucí k nejlepšímu řešení problému. Hodnocení situace obsahuje analýzy prostoru operace, geografických podmínek, hydrografických a meteorologických podmínek a jejich vliv na vedení operace. Také obsahuje hodnocení situace protivníka v prostoru operace. Cílem hodnocení situace je vytvořit základní představu (obraz) operace pro velitele, který přijímá rozhodnutí o způsobu plnění úkolu.

III. Fáze: Tvorba záměru operace (Concept of Operations - CONOPS)

Tato fáze vychází z počátečního záměru velitele. Cílem je rozhodnutí o nejlepším způsobu vedení operace tak, aby byl úkol splněn co nejefektivněji. Fáze se skládá ze čtyř kroků: Tvorby variant činnosti vlastních vojsk (Course of Actions - COAs), analýza a porovnání variant a schválení vybrané varianty velitelem.

Vstupní podklady pro tuto fázi jsou Počáteční instrukce, (Směrnice velitele pro plánování, Počáteční záměr), Analýza prostoru boje (IPB), přehled o naplněnosti a bojových možnostech vlastních vojsk, varianty činnosti protivníka (nejpravděpodobnější a nejnebezpečnější) potřebné základní kalkulace. Výstupem je vybraná a velitelem schválená varianta činnosti vlastních vojsk, která umí nejlépe reagovat na všechny varianty činnosti nepřítele.

Tvorba variant činnosti vlastních vojsk

Varianty tvoří skupiny složené z určených příslušníků štábu (jednotlivých skupin J1 - J9, nebo určení příslušníci OPG) na základě Počátečního záměru velitele. Zpracovávají se zpravidla dvě až tři varianty činnosti vlastních vojsk (podle rozhodnutí velitele). Každá ze zpracovaných variant musí umět reagovat na všechny varianty činnosti nepřítele a varianty se musí lišit manévrem a způsobem použití sil. Musí odpovídat stanovenému úkolu, musí být úplná, proveditelná, přijatelná. Všechny varianty musí splňovat kritéria pro jejich porovnání stanovená velitelem v rámci analýzy úkolu. Varianta, stanovená kritéria musí být vyřazena a dále se s ní nepracuje.

Každá varianta je zpracována graficky a doplněna popisem, který dává jasné a srozumitelné vyjádření úkolu. Měl by obsahovat následující údaje:

- jaký je typ vojenské operace;
- proč bude operace vedena (účel);

- jak bude operce provedena (metoda);
- jaké hlavní úkoly a v jakém pořadí musí být splněny;
- kdo se operace zúčastní (potřebné zdroje);
- kdy bude operace zahájena (čas);
- kde bude operace provedena (prostor operace);
- v jakém pořadí budou síly rozvinuty (operační sestava);
- jak budou v průběhu operace udržovány schopnosti sil;
- jak bude organizováno velení a řízení[18].

Analýza a porovnání variant činnosti vlastních vojsk

Analýzu variant činnosti a jejich porovnání provádí zpracovatelská skupina. Cílem analýzy a porovnání variant je vybrat a veliteli navrhnou takovou variantu, která má největší pravděpodobnost úspěchu proti nejnebezpečnější variantě činnosti protivníka. Analýza může být provedena různými způsoby. Nejčastěji se provádí metodou válečné hry, pokud je dostatek času a technické prostředky, může být provedena počítačovou simulací. Je možno jí provést i hodnocením proveditelnosti, nebo dalšími metodami. Každá varianta je posuzována samostatně a prověřuje se proti všem variantám činnosti protivníka. Výsledkem analýzy variant činnosti je seznam jejich výhod a nevýhod. Tyto se následně posoudí a stanoví se pořadí variant. Nejvhodnější, „vítěznou variantu“ štáb navrhne ke schválení veliteli.

Schválení vybrané varianty velitelem

Výběr varianty probíhá na poradě velitele (brífinku). Zde každá zpracovatelská skupina přednese závěry z porovnání variant. Na závěr rozhodne velitel o výběru navrhované varianty. Výsledkem rozhodnutí velitele může být přijetí varianty bez výhrad, nebo může velitel nařídit variantu v určitých bodech dopracovat, nebo přepracovat, nebo nařídí zpracovat jinou, novou variantu. Varianty činnosti, které nebyly vybrány se ukládají pro případné pozdější využití. Vybranou a schválenou variantu štáb rozpracuje a dopracuje do podoby Záměru operace (CONOP). Velitel společných sil předkládá CONOP ke schválení nadřízenému veliteli.

IV. Fáze: Tvorba plánu

Po schválení CONOP nadřízeným velitelem štáb přistoupí k tvorbě plánu operace (Operation Plan - OPLAN). Ten musí zahrnovat všechny změny vyžadované schvalovacím orgánem. Účelem této fáze je další upřesnění složení sil požadovaných k realizaci záměru operace (CONOPS), zajištění jejich zabezpečení a ochrany a organizace a koordinace jejich

---

18 PUB-53-01-2, str. 104

včasného rozvinutí do prostoru operace. K tomu je potřeba rozpracovat všech odborné oblasti, požadované k zajištění plné integrace sil a efektivní realizaci CONOPS. Tato fáze končí vyhlášením schváleného plánu.

V. Fáze: Revize plánu

Všechny plány mají omezenou dobu platnosti vzhledem k měnícím se okolnostem, na kterých byly založeny. Revize plánu je obvyklá periodická činnost velitele a štábu k zajištění stálé platnosti plánu. Probíhá v době do zahájení operace i v jejím průběhu. Pro revizi plánu se využívá forma cvičení a válečné hry. Z hlediska času a měřitelných výsledků, jsou nejefektivnější počítačem podporované válečné hry. Dostupnost a vhodnost válečných her a času předurčí volbu metody revize. Plán však může být i předmětem analýzy a zároveň hodnocení nestranných štábních důstojníků (tj. důstojníků nezapojených přímo do přípravy plánu). Pokud jsou výsledkem revize plánu a hodnocení plánu požadavky na větší změny, měl by tyto změny řešit štáb v příslušné fázi procesu plánování. Je-li nedostatek času, revize procesu plánování se může zkrátit a omezit jen na hodnocení nové situace, jejích možných důsledků na současný plán a na výčet doporučení pro případné změny. To by mělo být veliteli doloženo během brífinku k revidovanému rozhodnutí.

Pokud vznikne taková situace, že velitel obdrží rozkaz, kterým mu nadřízený velitel změní úkol, bude nutné nové úplné plánování operace a zpracovat nový OPLAN.

3.1.2 Příprava sil

Jak je uvedeno v úvodu třetí kapitoly, je příprava sil do společné operace v odpovědnosti vysílajících států (TCN) a jednotlivé TCN by měli při této přípravě úzce spolupracovat. Tento proces koordinuje velení NATO. Velitel společných sil (JFC) nemá do doby předání sil do podřízenosti jeho podřízenosti žádné pravomoci a není schopen řídit jakoukoliv činnost kromě plánování. JFC má v této etapě omezený vliv na počáteční přípravu a výcvik národních kontingentů. Může být však požádán o vydání nařízení a směrnic se zaměřením na program přípravy a výcviku. Po předání národních kontingentů do podřízenosti velitele společných sil (TOA) může mezi aspekty operace patřit odpovědnost JFC za ochranu a zajištění bezpečnosti sil, jejich výstavbu (včetně přípravy a výcviku v JOA) a v případě potřeby i vedení počátečních operací. Spojenecké velitelství pro operace (ACO) a TCN mohou pro JF stanovit četná omezení[19].

19 AJP-3(B), str. 3-1

3.1.3 Budování logistické podpory a HNS

Velení NATO podporuje rozvoj spolupráce členských států při poskytování a využívání logistických kapacit a zdrojů pro účinnou a efektivní podporu sil. Společnou základnu pro pružné a efektivní využívání logistické podpory tvoří standardizace a spolupráce. Konečnou odpovědnost za zajištění zdrojů na podporu sil však nesou jednotlivé národy.

Společná logistika zahrnuje plánování a provádění přesunů, udržování bojeschopnosti sil, koordinaci přesunů a přepravy, uzavírání kontraktů, řízení zásobování, údržby, servisu a zabezpečení poskytovaného hostitelskou zemí (Host Nation Support - HNS). Pro úspěšný průběh operace by měl JFC zajistit, aby organizační struktura sil logistiky umožňovala koordinovat zabezpečení operace a součinnost mezi zeměmi poskytujícími kontingenty sil a hostitelskou zemí. Pro splnění tohoto úkolu by měl mít JFC dostatečnou pravomoc nad silami a prostředky logistiky, které jsou nezbytné pro použití a udržení bojeschopnosti sil pod jeho velením, a to co nejúčinnějším způsobem.

3.1.4 Rozvinutí nebo posílení sil v prostoru operace, provedení operace

Pro provedení operace je nezbytné nejprve aktivovat a rozvinout síly vyčleněné pro operaci. Aktivují a rozvinují se síly NATO a v případě potřeby síly států, které nejsou členy NATO. Aktivace sil je v odpovědnosti Vrchního velitele spojeneckých sil v Evropě (Supreme Allied Commander Europe - SACEUR). Aktivace sil je sled procesů, které se řídí zavedenými postupy operačního plánování. Po aktivaci sil a ověření jejich operačních schopností jsou síly předány do podřízenosti (TOA) určeného vrchního velitele.

Před rozvinutím sil v prostoru operace (JOA) musí velitel sil provést množství opatření. Patří k nim politická a ekonomická opatření, zabezpečení vybudování společného operačního prostoru (JOA) a v něm zabezpečí letišť (APOD), přístavů (SPOD), předsunutých základen pro přípravu (FOM), předsunutých operačních základen (FOB), prostorů soustředění (AA), vyčkávacích prostorů (HA). V JOA musí velitel zabezpečit vybudování styčných spojení s hostitelskou zemí (HN) a mezinárodními organizacemi a organizovat opatření pro zabezpečení velení, ochranu spojovacích tras, logistické zabezpečení a ochranu a bezpečnost sil.

Před zasazením hlavních sil, nebo před vypuknutím nepřátelství může být provedena počáteční operace (Preliminary Operations) a speciální operace (SOF). Cílem počáteční operace je zvýšit účinky, kterých mohou dosáhnout hlavní síly, cílem speciálních operací je získání informací.

3.1.5 Vedení operace

Společné síly obvykle povedou společné operace v součinnosti s vládními a nevládními agenturami. V některých případech může být dosaženo vojenského úspěchu bez použití vojenské síly nebo hrozby jejího použití, sladěním cílů a způsobů činnosti velitele s cíli a způsoby činnosti civilního obyvatelstva a institucí v daném prostoru, jako součásti kolektivní strategie.

Velitelství jednotlivých složek sil (CC) mají prostředky k provádění vojenských akcí na taktickém stupni. Jejich schopnosti jsou však nejúčinnější ve společném působení. To je princip společného působení (synergie).

V této funkci má rozhodující úlohu velitelství společných sil (JF HQ), jako koordinátor operací jednotlivých složek sil.

Podle plánu operace velitel společných sil (JFC):

- nařizuje použití přidělených vojenských prostředků ke splnění stanovených úkolů operace v rámci stanovených omezení (ROE);
- určuje a zvažuje účinky každé činnosti vzhledem k důsledkům, které mohou mít na dosažení cílů, rizika s nimi spojená a požadované prostředky pro dosažení úspěchu a minimalizaci rizik;
- využívá vzniklou situace k úpravě a rozpracování plánů k tomu, aby využil příležitosti vzniklé změnou situace ve svůj prospěch;
- provádí operační hodnocení pravidelně a také vždy když dojde ke změně operační situace, nebo když se vedením operace nedosahuje plánovaných cílů.

Úkoly průběhu operace jsou plněny ke splnění konkrétních cílů operace. Splněním cílů operace se dosahuje požadovaného strategického konečného stavu.

Pro splnění cílů operace a dosažení konečného stavu se činnost sil zaměřuje na těžiště (COG) protivníka. Napadení nebo vyřazení těžiště může vést k oslabení vůle protivníka pokračovat ve vedení bojové činnosti nebo k jeho porážce, popřípadě požadavku na uzavření míru jednáním. K vyřazení COG protivníka by měl JFC vést operaci podél směrů operace a přes jeden nebo více rozhodujících bodů (DP). Vedení operace by měla dominovat sladění všech vojenských aktivit. JFC proto musí dobře znát vztahy mezi cíli a činnostmi z hlediska času, prostoru a prostředků[20].

20 AJP-3.

3.1.6 Stabilizace a ukončení operace, přechod k další činnosti

Ukončení operace se zahajuje po dosažení konkrétních vojenských cílů operace. JFC musí znát strategické (politické) cíle Aliance, včetně požadovaného konečného stavu ještě před rozhodnutím o způsobu realizace strategického záměru na operační úrovni.

Operace Aliance mají jak politické tak vojenské cíle. Výlučně vojenskou činností jako takovou pravděpodobně nelze dosáhnout strategického konečného stavu. I když každé tažení nebo velká operace směřuje k určitému cíli, vojenská činnost od určitého okamžiku již nepředstavuje hlavní úsilí. Některou operaci (misi) může být nezbytné ukončit a nahradit jinou. To může být součástí širšího strategického plánu, řízeného například OSN (UN). V této souvislosti pojem „ukončení“ znamená spíše předání (střídání) než tradiční zastavení palby a vítězná přehlídka. Síly Aliance mohou případně předat odpovědnost jiným vojenským silám, vládním nebo nevládním (NGO) agenturám nebo vládám hostitelských zemí (HN). Podobně jako tradiční „vystřídání na místě“ budou síly Aliance pečlivě plánovat, koordinovat a řídit přechod ke střídajícím silám, agenturám nebo hostitelské zemi pomocí mechanismů společné koordinace, který bude nutno vytvořit[21].

3.1.7 Stažení sil (přeskupení sil)

Stažení sil po ukončení operace je velmi složitá záležitost z hlediska politického, vojenského, ekonomického a z hlediska prostředí. Není to pouze převrácení plánu rozvinutí, avšak typická operace v pravém slova smyslu. Stažení sil může být nařízeno, když byla operace ukončena nebo nadřízený vydal pokyn k přesunu vyčleněných sil. JFC by měl zvažovat stejné otázky při stažení sil jako při rozvinutí z hlediska fází C2 a požadovaného nařízení k odchodu.

Plánování stažení sil je zaměřeno na spořádaný a účinný přesun sil (jednotek nebo jednotlivců) a vybavení ze společného operačního prostoru (JOA). Plánování obnovy /obnovy bojeschopnosti/ bude nedílnou součástí plánu JFC jako funkce všeobecného stažení sil. Bez ohledu na úspěšný způsob provedení operace, špatně provedené stažení sil při maximální pozornosti médií může znehodnotit celkový výsledek operace. Může existovat značná citlivost na okolnosti a způsob, jakým je provedeno plánování a na jeho dopady na vlastní síly a morálku místního obyvatelstva a vojáků.

V úvahu (při plánování stažení sil) by měli být bráni také HNS a příslušníci mnohonárodních sil. Je proto důležité, že velení a řízení (C2) stažení sil je plánováno předem a je mu věnována náležitá pozornost. SACEUR si ponechá operační velení (OPCOM) všech vyčleněných sil až do předání do podřízenosti (TOA) státům, které vyčlenily kontingenty.

---

21 AJP-3.

Předání sil TOA může být provedeno při odjezdu sil z JOA, nebo při jejich příjezdu do nakládacích míst (POD) v závislosti na operaci a dohodách mezi státy. JFC si by měl ponechat operační řízení (OPCON) všech vyčleněných sil rozvinutých v JOA po celou dobu operace. Konečným cílem je předání všech funkcí vykonávaných JFC klidným a řádným způsobem. Některé z těchto funkcí se mohou vytvořit jako kombinace aliančních, místních bezpečnostních a vládních aktivit, podle vývoje předávání. Ať už budou funkce předány mezinárodním nebo místním organizacím, bude to vyžadovat podrobné vojenské plánování. Síly Aliance mohou ode-jít, jakmile je předání ukončeno[22].

3.1.8 Analýza operace, vyhodnocení doktríny a zkušeností (Lessons Learned), revize doktríny

Účinnost společných sil (JF) a schopnost maximalizovat synergii společných operací závisí na jejich bojové síle. Po ukončení operace je nutné jejich účinnost vyhodnotit a vyhodnotit i jejich zkušenosti. Identifikace zkušeností mnohonárodních sil může být obtížná, neboť některé zkušenosti se týkají jednotlivých států a jiné se mohou týkat Aliance. Velitelé musí od začátku pochopit, že musí být zajištěno všestranné sledování a záznam výkonnosti sil ve všech jejích aspektech pro následnou analýzu a kritický rozbor.

JFC odpovídá za to, že jeho podřízení berou v úvahu požadavek na uchování zkušeností získaných v průběhu všech etap operace, a že k tomu bude od začátku vytvořen odpovídající mechanismus. Všem jednotkám musí být dány jasné pokyny na uchování, předání a uložení důležitých dat (například i vedení bojového deníku).

Od velitelů na všech stupních, počínaje jednotkou, se požaduje zpracování hlášení po ukončení operace. Od JFC se požaduje zpráva o získaných zkušenostech pro SACEURa. Tato zpráva může nahradit obvyklé hlášení předkládané po ukončení operace. Nařízení SACEURa pro operaci obsahuje přílohu „získané zkušenosti“. Tato příloha nařízení poskytuje JFC potřebné zásady, čas a pokyny pro shromažďování zkušeností. SACEUR může také vyslechnout velitele, důstojníky štábů a všechny osoby, které se pohybovaly v JOA a požádat je o zprávy z pobytu v JOA.

Po ukončení operace skončí pravomoc JFC a odpovědnost za získané zkušeností a následnou činnost má ACO a spojenecké velitelství pro transformaci (ACT). Účelem procesu získávání zkušeností (Lessons Learned) je účinně se poučit ze zkušeností a poskytnout ověřené oprávnění pro pozměnění (doplnění) stávajících způsobů činností, za účelem zdokonalení výkonnosti jak v průběhu operace, tak v následných operacích. To vyžaduje významné zkušenosti, kterým budou věnovat pozornost příslušné orgány

22 AJP-3.

odpovědné za jejich řešení. To také vyžaduje, aby jednotlivé stupně velení jednoznačně chápaly způsob rozdělení zkušeností podle priorit a způsob jejich zpracování.

3.2 Velení a řízení v operacích

Tato kapitola se zabývá velením a řízením vojenských operací. Kapitola vysvětlí význam pojmů velení a řízení a objasní jednotlivé typy velení ve společných operacích. Vysvětlí jejich vztah. Dále kapitola rámcově seznámí se systémem velení, jeho prvky a jejich funkcemi ve velení řízení. V další části kapitola představí obecný model struktury štábu a povinnosti hlavních funkcionářů štábu.

3.2.1 Velení a řízení

Velení a řízení jsou dva základní pojmy. Je potřeba pochopit význam těchto pojmů a vztah mezi nimi. Existuje mnoho různých definicí, které je možné shrnout takto:

- velení a řízení je základním prvkem vojenského umění a vojenské vědy. Velení a řízení je funkční proces cílevědomého působení orgánů velení na podřízené velitelské stupně zaměřený na efektivní splnění stanovených úkolů;
- funkce velení a řízení spočívá v provádění opatření v oblastech personálu, výzbroje (vybavení, zařízení), komunikačních prostředků a zařízení, spojení, styčných činností a postupů využívaných velitelem v plánování, řízení, koordinování a kontrole sil ke splnění úkolů operace;
- cílem a hlavním kritériem úspěšnosti velení a řízení je efektivní splnění operačního nebo bojového úkolu;
- objektem velení a řízení jsou veliteli podřízené síly, tj. bojové svazky, útvary a jednotky, útvary a jednotky bojové podpory a logistického zabezpečení;
- velitel uplatňuje svou autoritu při velení podřízeným silám na základě principu velitelské pravomoci;
- velení a řízení je proces, který je nedílnou součástí vojenských operací a v operacích probíhá nepřetržitě.

Na velení je kladeno množství požadavků, které velení, aby bylo funkční a plnilo své cíle, musí naplňovat. Základními požadavky kladenými na velení jsou pevnost, nepřetržitost, pružnost, interoperabilita, utajení. Způsob naplnění těchto základních požadavků je popsán ve vojenské publikaci PUB-53-01-1. Ve spojeneckých doktrínách AJP-01 (Spojenecká společná doktrína) a AJP-3 (Vojenské operace) spojeneckých jsou definovány principy velení: **jednota velení**, **kontinuita velení**, **jasné uspořádání velení**.

Jednota velení je základním principem na všech vojenských úrovních. Zajišťuje nezbytnou soudržnost pro plánování a vedení operací. V některých starších dokumentech byl tento princip označován jako jednota úsilí. Velitel společných sil by obvykle měl mít k zajištění jednoty velení alespoň operační řízení (Operational Control - OPCON) všech sil NATO nebo všech přidělených sil v prostoru společných operací. Když nelze dosáhnout plné jednoty

velení (v případě sil nebo organizací, které nepatří do společných sil), měla by být zajištěna jednota úsilí prostřednictvím jednoznačných součinnostních ujednání.

Kontinuita velení. Jednota velení je dále posilována kontinuitou velení po dobu trvání vojenského tažení nebo hlavní operace. V zásadě by mělo platit, že "ten kdo, plánuje, by měl i provádět". To však okolnosti nemusejí dovolovat. Velení musí být nepřetržité po celou dobu vojenského tažení.

Jasné uspořádání velení. Struktura systému velení a řízení je hierarchická a měla by být vymezena a chápána všemi úrovněmi velení tak, aby na každé úrovni existovalo plné pochopení odpovědností nadřízených a podřízených úrovní velení.

Integrace velení. Struktura velení by měla zajistit, aby síly a prostředky jednotlivých států nebo několika států byly, v úsilí o dosažení operačních cílů velitele společných sil, použity tím nejúčinnějším způsobem. Velení složek, do nichž národní kontingenty přispívají, má obvykle environmentální charakter, tzn. že základem pro jeho budování je určitý geografický prostor, anebo funkční charakter tzn. že velení je založeno na výkonu určitých funkcí (činností). Nadřízené velitelství však obvyklou bojovou organizaci velení "uzpůsobí" tak, aby byla vhodná pro každou konkrétní operaci. Integrace mezi velitelstvími je posilována jasnou strukturou velení. Jsou-li potřeba samostatná velitelství národních kontingentů, je nutno je zřídit tak, aby doplňovala strukturu velení společných sil. Nezbytnou součástí struktury C2 je efektivní a komplexní struktura styčného spojení mezi velitelstvím společných sil a všemi součástmi sil a dále ostatními organizacemi, jako mezinárodních nevládních (non-governmental organizations - NGOs) a mezinárodních organizací (international organizations - IOs).

3.2.2 Úrovně a typy velení a řízení

Proces velení a řízení je realizován veliteli prostřednictvím štábů na všech stupních velení, na strategických, operačních a taktických stupních. Pro velení na všech stupních platí stejné principy. Odlišné mohou být specifické principy velení. Úrovně velení podrobně popisují (definují) spojenecké doktríny. Úrovně velení v AČR jsou definovány v PUB-53-01-1.

Typy velení a řízení určují vztahy mezi velitelem a jemu přidělenými silami. S jednotlivými typy velení a řízení se mění velitelské pravomoci. V doktrínách jsou definovány 3 typy velení a 3 typy řízení[23].

Úplné velení *(FULLCOM)* je vojenská pravomoc a odpovědnost velitele vydávat rozkazy podřízeným. Týká se všech aspektů vojenských operací a administrativy. Tato pravomoc existuje pouze v rámci národních ozbrojených sil a nemůže být delegována.

---

23 PUB-53-01-1.

Státy, které své síly vyčleňují pro mnohonárodní alianční nebo koaliční operaci, si vždy ponechávají nad těmito silami úplné velení.

Operační velení *(OPCOM)* je pravomoc svěřená veliteli stanovovat operační úkoly nebo úkoly podřízeným velitelům, které zahrnují rozvinutí jednotek, přerozdělení sil a udržení nebo předání operačního nebo taktického řízení, pokud to velitel považuje za nutné. Nezahrnuje v sobě odpovědnost za administrativu a logistiku.

Taktické velení *(TACOM)* je pravomoc svěřená veliteli k vydávání úkolů silám, které jsou pod jeho velením, s cílem splnit úkol stanovený nadřízeným. Žádný alianční nebo koaliční velitel nemá zpravidla možnost úplného velení jednotkám jemu přiděleným, protože při vyčleňování jednotek do mnohonárodního úkolového uskupení je jednotlivé země pouze předají pod operační řízení nebo taktické řízení. Operační velení předají pouze v případě, že velitel mnohonárodních sil je ze stejné země jako jemu předávané síly.

Operační řízení *(OPCON)* je pravomoc svěřená veliteli pro řízení přidělených vojsk tak, aby mohl splnit specifické úkoly nebo úlohy, které jsou obvykle omezeny funkcí, časem nebo místem. Týká se rozvinování jednotek a udržování nebo předání taktického velení těmto jednotkám. Nezahrnuje právo přidělovat zvláštní činnost prvkům těchto jednotek. Nezahrnuje samo o sobě ani administrativní, ani logistické řízení.

Taktické řízení *(TACON)* je podrobné a obvykle přímé řízení a kontrola přesunů nebo manévrů nezbytných ke splnění nařízených úkolů.

Administrativní řízení *(ADMINCON)* je uplatňování nadřízenosti nebo řízení podřízených a jiných složek v administrativních záležitostech, jako je např. personalistika, zásobování, služby a další záležitosti, které nejsou zahrnuty v operačních úkolech podřízených a jiných organizací.

Logistické řízení *(LOGCON)* je pravomoc, udělená aliančnímu nebo koaličnímu veliteli, slaďovat, určovat priority a sjednocovat logistické úkoly a činnosti logistických jednotek a organizací v operačním prostoru ke splnění operačního úkolu. Nezahrnuje pravomoc disponovat s národními zdroji udržovanými u národního prvku zabezpečení (National Support Element – NSE), s výjimkou případů, kdy to souhlasí s delegováním pravomoci nebo je to v souladu s přijatými principy a procedurami.

Koordinační pravomoc *(DIRLAUTH)* je pravomoc udělená veliteli nebo jednotlivci určenému ke koordinování specifických úkolů a činností zahrnující síly nebo velitelství dvou a více zemí, dvou a více druhů vojsk nebo dvou a více jednotek stejného druhu vojska. Má pravomoc požadovat konzultace mezi zainteresovanými organizacemi nebo jejich zástupci,

avšak nemá pravomoc k vynucování dohod. V případě, že se zainteresované strany neshodnou, musí se velitel pokusit o dosažení základní dohody cestou jednání. Pokud toho není schopen, musí postoupit danou záležitost příslušnému orgánu[24].

3.2.3 Systém velení a řízení

Systém velení a řízení *(Command and Control Systém)* je soustava prostředků, metod, postupů (v případě nutnosti také osob), která umožňuje velitelům a jejich štábům velet a řídit. Je to integrovaný systém, ve kterém působí ve vzájemných vztazích lidé (velitelé, důstojníci štábů a další) a různá technika.

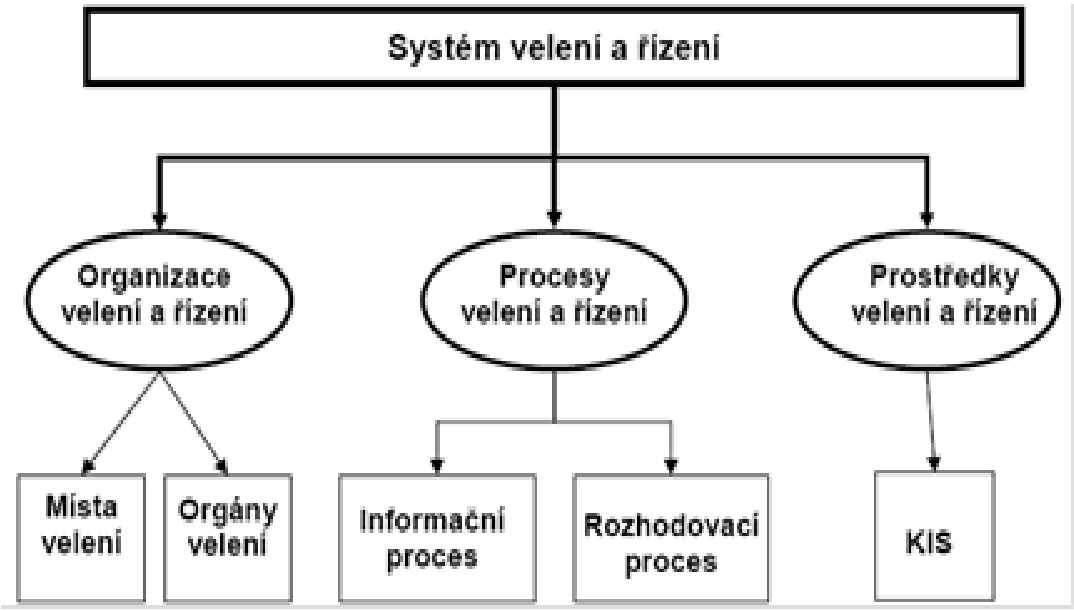

Obrázek 9 - Obecné schéma SVŘ

zdroj: vlastní

Poskytují nezbytnou podporu velitelům a jejich štábům při plánování, organizování a řízení činnosti podřízených sil a prostředků v souladu se stanovenými úkoly a cíli Zahrnuje orgány velení, místa velení a prvky jejich zabezpečení. Každý systém velení musí za všech podmínek umožňovat spolehlivé velení vojskům[25].

V PUB-53-01-1 je **systém velení a řízení** (SVŘ) je definován jako **vybavení**, **zařízení, spojení** a **styčné činnosti**, **procedury** a **personál**, který velitel nezbytně potřebuje pro

24 PUB-53-01-1.

25 Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů.

plánování, řízení a kontrolu činností (operací) jemu přidělených sil na základě stanoveného úkolu. Obecné schéma SVŘ je na obrázku 9. Na systém velení a řízení jsou kladeny následující požadavky. Systém velení a řízení musí být pružný, robustní, odolný a musí být schopen poskytovat velitelovi informace, jež mu umožní souběžně realizovat funkce velení a řízení (C2).

3.2.4 Orgány velení a řízení

Orgány velení jsou souhrnným označením velitelství, štábů, sekcí, odborů, oddělení a jiných stálých i dočasně vytvářených orgánů v systému ozbrojených sil, které jsou předurčeny k výkonu funkcí velení vojskům na různých stupních velení. K výkonu svých pravomocí mají přesně stanovené působnosti, povinnosti a potřebná zmocnění. Jejich znalosti, vědomosti, organizační struktura, pracovní postupy a technické vybavení musí odpovídat místu a úloze, které jsou jim určeny v systému velení, potřebám konkrétního druhu vojska nebo služby a činnosti, kterou vykonávají.

Velitel

Velitel je centrem a systém C2 jej obklopuje. Velitel má velitelské pravomoci, které ho opravňují k velení podřízeným. Velení je autoritativní akt rozhodování a vydávání rozkazů k činnosti, zatímco řízení spočívá ve sledování a ovlivňování této činnosti. Velení a řízení je fakticky jednotná entita. Velitel nemůže velet efektivně bez řízení. Velitel využívá velení a řízení k efektivnímu rozhodování, k efektivnímu zasazení vojenských sil a k řízení vojenských operací.

Štáb

Štáb je od toho, aby velitelovi pomáhal učinit a realizovat rozhodnutí. Organizace štábu a procedur je strukturována tak, aby splňovala velitelovy požadavky na rozhodující informace.

Hlavním produktem, který štáb pro velitele a pro podřízené jednotky vytváří je pochopení, neboli znalost situace. Skutečná znalost by měla být základem informací, které velitel dostává, aby se mohl rozhodnout. Formální štábní proces poskytuje dva typy informací spojených s pochopením a s rozhodováním. Prvním typem jsou informace k pochopení situace, které tvoří základ rozhodovacího procesu. Jednoduše řečeno je to samotná znalost vlastních podmínek, protivníka a terénu nebo prostředí.

Druhý typ informací (tzv. výkonné informace) zprostředkovává jasné pochopení vize operace a žádoucích výstupů poté, co bylo učiněno rozhodnutí. Příkladem takových informací jsou různé závěry, doporučení, směrnice, záměry, formulace koncepce a rozkazy.

Ozbrojené síly členských států NATO využívají standardní organizaci štábu. Štáb je na každé úrovni velení uspořádán různě, ale každý štáb má určité společné znaky. Základní model struktury každého štábu zahrnuje náčelníka štábu (NŠ) a tři skupiny štábu: koordinační,

speciální a osobní štáb – viz obrázek 10. Tyto skupiny v sobě integrují činnosti z těchto oblastí:

- personální oblast (G1/S1);
- zpravodajskou oblast (G2/S2);
- operační oblast a výcvik (G3/S3);
- logistiku (G4/S4);
- civilně – vojenskou oblast (G5/S5);
- KIS (G6/S6).

Početní stavy personálu těchto skupin se liší s úrovní velení.

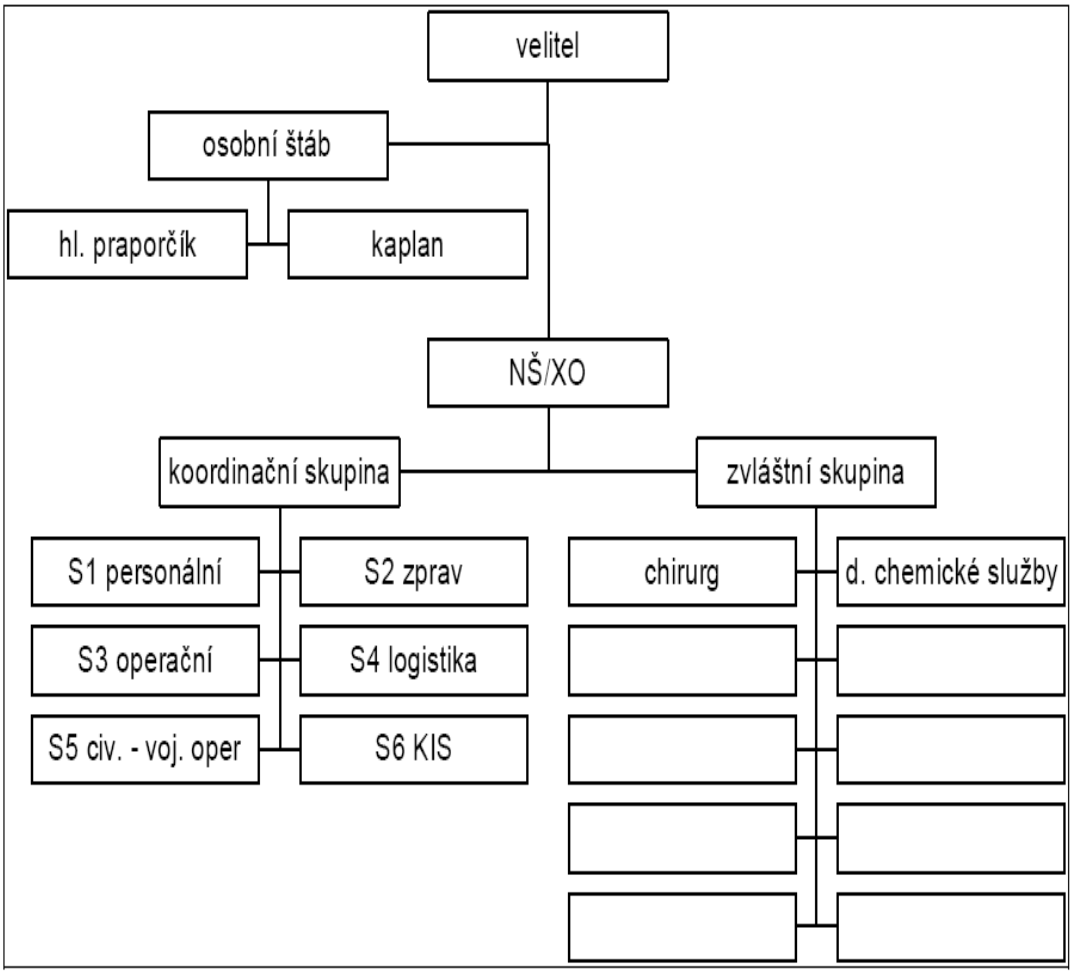

Obrázek 10 - Základní model struktury štábu na stupni prapor, brigáda

zdroj: FM-101-5

3.2.5 Procesy velení

Procesy velení a řízení zahrnují opatření a postupy používané při plánování, vydávání rozkazů, koordinaci a řízení sil v operacích. Proces je tvořen posloupností jednotlivých (dílčích), vzájemně navazujících a souvisejících činností, uskutečňovaných za účelem dosažení určitého konkrétního cíle. Procesy, probíhající v SVŘ můžeme rozčlenit takto[26]:

- hlavní procesy, mezi něž patří:
  - příprava ozbrojených sil v míru i v krizové situaci k nasazení do vojenské operace jakéhokoliv charakteru;
  - činnost ozbrojených sil (jejich součástí a složek) vyčleněných do vytvořeného operačního uskupení v průběhu plnění úkolů konkrétní vojenské operace k řešení krizové situace.
  - řídící procesy, mezi něž patří:
  - informační procesy;
  - rozhodovací procesy.
- podpůrné procesy, mezi něž patří především:
  - personální zabezpečení činnosti ozbrojených sil;
  - logistické zabezpečení ozbrojených sil atd.

V procesu přípravy vedení operací jsou rozhodující řídící procesy, mezi něž patří informační a rozhodovací procesy.

Obsahem informačních procesů je naplnění požadavků velitele na obsah a rozsah informací, které je nutno získat jako podklady pro řešení dané situace a pro přijetí odpovídajícího rozhodnutí. Naplnění požadavků velitele je zajišťováno získáváním požadovaných informací s využitím všech dostupných zdrojů informací i technických prostředků (průzkumných, zpravodajských orgánů), sběrem získaných informací a jejich přenosem všemi dostupnými prostředky na místa velení, kde se dále využívají a umožňují vyvodit odpovídající závěry o vývoji situace v dané oblasti zájmu**.** Dále je obsahem informačních procesů distribuce získaných a vyhodnocených informací uživatelům, pro jejichž činnost a působnost jsou nezbytné nebo využitelné, ukládání získaných a zpracovaných informací způsobem zajišťujícím jejich následné rychlé vyhledání a využití v případě potřeby.

26 PUB-53-01-1.

Rozhodovací procesy jsou součástí procesu plánování operace. Obsahem rozhodovacích procesů v průběhu plánování a přípravy operace je rozhodovací činnost velitele a štábu v době od získání informace (úkolu od nadřízeného velitele) až po přijetí rozhodnutí[27].

3.2.6 Prostředky velení

Prostředky velení a řízení, jejichž součástí jsou KIS, jsou určeny především k zajištění pronikání rozkazů, povelů, nařízení, signálů, hlášení a dalších dokumentů mezi jednotlivými orgány a stupni velení a řízení. Současně slouží k poskytování nezbytné informační podpory orgánům velení při sběru, shromažďování, zpracování a vyhodnocování všech dostupných informací v průběhu přípravy a vedení vojenské operace.

Přehled literatury:

[1] AAP-6, *Terminologický slovník pojmů a definic NATO (anglicky a francouzsky)*, Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, odbor obranné standardizace, Praha, 2010, 452 s.

[2] AJP 5 *Allied Joint Doctrine for Operational planning*. NATO Standardization Agency, 2006. 105 s.

[3] AJP-01 (D) *Allied Joint Doctrine. NATO Standardization Agency*, 2010. 130 s.

[4] AJP-3 (B) *Allied Joint Doctrine for The Conduct of Operations*. NATO Standardization Agency, March. 2011. 120 s.

[5] Doktrína Armády České republiky v mnohonárodních operacích, 1. vydání. Vyškov: Institut doktrín VeV – VA, 2008. 144 s.

[6] Doktrína Armády České republiky: 2. vydání, Dobruška, 2010. 112 s.

[7] Field Manual 101-5 (FM 101-5*) Staff Organization and Operations*, Department of the Army, Washington, DC, 1997. 2 s.

[8] Pub-100-52-01 *Operační plánování v NATO podle principů spojenecké společné doktríny pro operační plánování AJP-5*, Správa doktrín, Vyškov, AVIS Praha, 2007. 103 s.

[9] PUB-53-01-1 *Velení a řízení v operacích*, Správa doktrín, Vyškov, AVIS Praha, 2006. 214.

[10] PUB-53-01-2 *Štábní práce v operacích, 1. část Místa velení a orgány, procesy a prostředky velení a řízení*, Správa doktrín, Vyškov, AVIS Praha, 2007. 224 s.

[11] VEJMELKA, Oto a kol. *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů (pomůcka)*, Správa doktrín, Vyškov, Avis, Praha, 2005. 359 s.

27 PUB-53-01-1.

[12] *Vojenské operace NATO podle základní alianční doktríny AJP-01(C)*, Správa doktrín, Vyškov, AVIS Praha, 2007. 143 s.

Kontrolní otázky:

1) Charakterizujte úrovně války a objasněte specifika mající vliv na přípravu a vedení operací.
2) Objasněte přínos operačního umění při tvorbě operačního plánu.
3) Definujte základní prvky (operační koncepty) tvorby koncepce operace.
4) Charakterizujte podstatu a účel základních operačních myšlenek.
5) Pojednejte o základních metodách manažerského rozhodování, využitelných při tvorbě koncepce operace.

4 PODPORA A ZABEZPEČENÍ OPERACÍ

Podmínky pro úspěšné splnění úkolů vojsk jsou tvořeny opatřeními a činností sil bojového zabezpečení a sil bojové podpory.

Síly bojového zabezpečení mají schopnost všestranného zabezpečení činnosti národních sil. V případě možností mohou být pověřeny zabezpečením sil a prostředků jiných rezortů, případně i jiných zemí.

Síly bojové podpory mají schopnosti letálního i neletálního, především výběrového působení na protivníka, na jeho objekty a systémy a případně na další aktéry nacházející se v prostoru operace. Dále mají schopnosti získávání informací o protivníkovi, o dalších aktérech, o prostředí činnosti vlastních vojsk ve prospěch rozhodovacího procesu velitelů a ve prospěch navádění prostředků působení. Vytváří nezbytné podmínky pro činnost vlastních vojsk a ztěžovat činnost sil protivníka.

Tvoří je opatření k zabezpečení osob, majetku[28] a činnosti orgánů a míst velení, které se organizují a realizují v rámci:

- logistické podpory;
- personálního zabezpečení;
- geografického zabezpečení;
- hydrometeorologického zabezpečení;
- chemického zabezpečení;
- finančního zabezpečení;
- zdravotnického zabezpečení;
- veterinárního zabezpečení;
- komunikačního a informačního zabezpečení;
- zpravodajského zabezpečení;
- ženijního zabezpečení;
- policejní ochrany.

28 vojenského materiálu.

4.1 Logistická podpora operací

Logistická podpora spočívá v koordinovaném plánování, řízení a provádění všech činností a služeb, souvisejících s pořizováním, dodávkami a zásobováním, údržbou, vyprošťováním, vytěžováním, evakuací, opravami a kalibracemi výzbroje a vojenského materiálu, přesuny a přepravou osob a veškerého majetku, poskytováním služeb logistiky v oblastech péče o vojáka, požární ochrany i úklidu bojiště. Je zajišťována opatřeními a prostředky určenými k zabezpečení bojové činnosti v prostoru operace a k tomu je vytvářena potřebná logistická infrastruktura.

Logistická podpora operací bude vždy záviset na charakteru operací, které vždy vyplynou z konkrétních podmínek operačního prostředí a stanoveného úkolu. Úspěšné splnění cílů a úkolů vojenské operace bude vždy záviset i na logistické podpoře. Tato bude vždy ovlivňována následujícími skutečnostmi:

- **vzdáleností** - vojenské operace mohou být prováděny na území ČR, nebo v bezprostřední blízkosti nebo ve značné vzdálenosti od území ČR. Složitost řešení otázek logistické podpory bude vzrůstat úměrně se vzdáleností operace z důvodu odtržení logistických zdrojů, stacionárních základen i zvýšenou potřebou na přepravní kapacity pro rozmístění, udržení (zásobováním) i odsunem vyčleněných sil;
- **dobou trvání operace** – systém logistické podpory musí zabezpečovat plnění úkolů operace po celou dobu trvání. Čím je operace delší tím je potřebné větší množství materiálu pro zabezpečení všech činností a větší potřeba na jeho přepravu;
- **protivníkem** – podle charakteru operace a působícímu protivníkovi se bude odvíjet i potřeba složení logistických jednotek i potřebných zásob. Vlastní systém logistické podpory musí být dostatečně pevný a pružný a musí umět reagovat na činnost protivníka (mobilita);
- **mnohonárodním charakterem operací** – vyčleněné síly budou zpravidla působit v sestavě mnohonárodních sil. Logistická podpora bude řešena především na národním systému logistické podpory, ale k dosažení (zajištění) větší efektivnosti logistické podpory bude vhodné využívat a podílet se na opatřeních mnohonárodní logistické podpory v prostoru operace. Omezené zdroje a často i prostor budou vyžadovat zvýšené nároky na vzájemnou koordinaci při řešení otázek logistické podpory;
- **variabilitou vojenských operací** – systém logistické podpory musí být schopen reagovat na změny situace v prostoru operace a v co nejkratším čase přizpůsobit svůj systém nové situaci i úkolům;
- **připraveností** – vzhledem ke zvyšujícím se nákladům na udržování potřebného vojenského materiálu a ostatního spotřebního majetku (zásob) k zabezpečení celého spektra možných vojenských operací bude zpravidla nezbytnou část zásob zajistit

před zahájením operace, nebo až v jejím průběhu. Toto však může limitovat celkovou dobu přípravy operace. Proto musí být systém logistické podpory vytvářen tak, aby umožňoval plnění časových požadavků na dobu vyčlenění a pohotovosti bojových sil a prostředků;

- **dostupnými zdroji** – vyčleněné síly mohou využívat zdroje vlastní logistické podpory, ale i jiné možné využitelné zdroje. Toto se bude vždy odvíjet od konkrétních možností a podmínek. Využití těchto zdrojů bude spočívat ve volbě jednoho nebo kombinací více způsobů mnohonárodní logistické podpory (a zejména HNS);
- **úrovní specializace** – moderní, sofistikované technologie zvyšují operační schopnosti vyčleňovaných sil, ale zároveň zvyšují nároky na kvalitu logistické podpory. V řadě případů bude nutné zajišťovat úkony prostřednictvím úzce specializovaných odborníků formou pomoci třetí stranou apod.;
- **komunikačními a informačními systémy** – při vedení operací musí systém logistické podpory využívat národní i mezinárodní informační systémy logistické podpory (je-li vedena mnohonárodní operace) pro trvalý a aktuální přehled o stavu a možnostech logistické podpory a k tomu mít vytvořen potřebný komunikační systém pro přenos dat a informací;
- **terénními a klimatickými podmínkami** – náročné klimatické a terénní podmínky budou zásadním způsobem ovlivňovat plnění úkolů operace a na tyto podmínky musí reagovat i systém logistické podpory a to jak ve vztahu k osobám (zabezpečení služeb logistiky), tak ve vztahu k výzbroji a technice (opravárenské, vyprošťovací a odsunové prostředky, skladování munice apod.);
- **vztahem civilního obyvatelstva** – možnost využívání lidských i materiálových zdrojů v místě operace zejména v oblasti služeb logistiky (odpadové hospodářství, manipulační práce apod.);
- **operace na území ČR** – v případě vedení nevojenských operací na území možnost využití stacionárního systému logistické podpory, v případě vojenských operací rozvinutí systému HNS.

4.1.1 Zásady logistické podpory operací

Pro provádění efektivní a nepřetržité logistické podpory operací musí být dodržovány zásady, které jsou v souladu s obecnou koncepcí pro vedení operací. Tyto zásady jsou z hlediska svého významu vzájemně propojeny. Jsou závazné a vyžadují tvůrčí aplikaci dle konkrétních podmínek vedení operace. Mezi základní zásady patří:

- **odpovědnost** – vyjadřuje odpovědnost velitelů za logistickou podporu podřízených sil a prostředků. K tomu musí přijímat nezbytná opatření. Toto platí pro velitele vyčleněných sil do operace, ale i pro velitele společných sil. V mnohonárodních operacích je nutné vycházet z odpovědnosti za jednotlivá opatření logistické podpory stanovené Operačním plánem (OPLAN);

- **pravomoc** – vyjadřuje skutečnost, že velitel má za předem dohodnutých podmínek rozhodovat na příslušné úrovni o přímo podřízených, nebo přidělených sil a prostředků logistické podpory, včetně smluvně zajištěných služeb a dalších zdrojů. Mezi odpovědností a pravomocí existuje vzájemná provázanost. Odpovědnost musí být vždy zaručena delegováním pravomoci k použití nezbytných zdrojů. V prostoru operace má velitel pravomoc vyžadovat hlášení, provádět kontroly sil a prostředků logistické podpory a v případě potřeby je přerozdělovat. Pravomoc je rovněž vázána na stanovení požadavků v oblasti HNS a využívání místních zdrojů;
- **společná odpovědnost** – spočívá v požadavku součinnosti jednotlivých postupů při pořizování a používání sil a prostředků logistiky a jiných zdrojů za účelem efektivní logistické podpory vyčleněných sil. Musí být vytvořen systém logistické podpory, který zabezpečí co nejlepší plnění operačních úkolů. K tomu mohou být vytvářeny jednotky mnohonárodní logistiky, koordinační orgány, informační systémy, logistická centra, logistické báze, centra řízení logistické podpory apod.;
- **prvořadost** - veškeré úsilí logistické podpory musí směřovat ke splnění operačních úkolů a musí fungovat jako účinný násobitel bojové síly. Řídící orgány logistické podpory musí zajistit, aby požadované zdroje byly k dispozici v potřebném množství a jakosti na určeném místě. Toto však vyžaduje čas a prostředky a proto velitelé musí mít tyto skutečnosti na zřeteli a vytvářet pro plnění úkolů logistické podpory potřebné podmínky;
- **spolupráce** – vyjadřuje důležitost spolupráce mezi jednotlivými státy, které se účastní operace a dále součinnost s vládními, nevládními a mezinárodními organizacemi v prostoru operace;
- **koordinace** – tato zásada je úzce spojena se zásadou spolupráce a společné odpovědnosti za logistickou podporu. Logistická podpora plní řadu úkolů, které vyžadují vzájemnou koordinaci z hlediska prostoru, času i společné využívání zdrojů a prostředků. Sem patří strategické přesuny, přeprava zásob na velké vzdálenosti, zabezpečení služeb logistiky v prostoru operace a jiné. K tomuto se mohou zřizovat koordinační centra, která zabezpečí koordinované úsilí v oblasti logistické podpory v prostoru operace;
- **dostatečnost** – logistická podpora musí být prováděna v požadovaném rozsahu, místě a čase v průběhu celé operace. Na každé úrovni logistické podpory (zásobovacím stupni) je třeba brát do úvahy skutečnosti, že dostupnost zásob, dopravních, manipulačních prostředků může představovat určitá omezení pro plnění cílů operace;
- **efektivnost** – je nutné dosáhnout optimálního vztahu mezi efektivností, hospodárností a účelností v poskytování a využívání dostupných zdrojů logistické podpory. Náklady na operaci se ve své podstatě sestávají převážně z výdajů na logistickou podporu;

- **pružnost** – systém logistické podpory musí být schopen rychle a efektivně reagovat na změny v plnění operačního úkolu a to nejen ve vztahu k její mobilitě;
- **dostupnost údajů** - jen včasné, úplné a relevantní informace o logistické podpoře, zásobách, zdrojích umožňují účinnou koordinaci procesů v době plánování, přípravy i provádění operace;
- **jednoduchost** – přehlednost a srozumitelnost plánů logistické podpory jsou předpokladem správného a bezproblémového naplňování cílů operce;
- **včasnost** – vyjadřuje nezbytnost zahájit s dostatečným předstihem výstavbu systému logistické podpory a to ještě před plněním operačního úkolu;
- **přehlednost** – vyjadřuje kvalitativní úroveň informací o silách a prostředcích logistické podpory a umožňuje koordinované řízení všech součástí logistické podpory.

4.1.2 Úkoly logistické podpory v jednotlivých fázích operace

Rozsah a charakter úkolů logistické podpory závisí na druhu vojenské operace, charakteru bezpečnostního i operačního prostředí, rozsahu možností využití mnohonárodní logistiky i rozsahu nasazení jednotek do operace. V každém případě budou úkoly logistické podpory řešeny ve všech fázích přípravy, vedení i po ukončení operace.

Ve fázi *přípravy operace* se bude systém logistické podpory zaměřovat na tyto oblasti:

- plánování logistické podpory operace a příprava vlastního systému logistické podpory;
- logistické vyhodnocení (průzkum) prostoru operace, možnost využití HNS, možnosti mnohonárodní logistiky a to jak v prostoru RSOM, tak v operačním prostoru;
- zajištění smluvních vztahů (budou-li možné) na pořizování majetku i logistických služeb;
- vytvoření a doplnění potřebných zásob;
- příprava, údržba, opravy a kalibrace výzbroje a materiálu;
- příprava materiálu a specialistů logistiky;
- plánování přesunů vyčleněných sil a zajišťování přeprav;
- zpracování plánů logistické podpory.

Ve fázi *rozmisťování, soustředění a rozvinutí sil* se bude systém logistické podpory zaměřovat na:

- logistickou podporu opatření RSOM;
- provádění přesunů a zajišťování vojenských přeprav;
- vytvoření systému logistické podpory s aktivací systému velení a řízení logistiky;
- vytvoření jednotek a orgánů mnohonárodní logistiky v prostoru operace;
- vytvoření dopravně – zásobovacího systému;
- údržbu, evakuaci, opravy a přípravu vojenské techniky a materiálu;
- zaujetí prostorů silami a prostředky logistické podpory;

- provádění opatření ochrany a obrany logistiky.

V *průběhu operace* se bude systém logistické podpory zaměřovat na:

- udržování všech funkcí logistické podpory, s důrazem na zásobování majetkem (materiálem) a poskytování služeb;
- údržbu, evakuaci a opravy výzbroje a techniky;
- provádění opatření Force protection u logistických jednotek a zásobovacích konvojů;
- zajišťování součinnosti s orgány mnohonárodní logistiky a realizace jimi přijímaných opatření;
- potřebnou realizaci logistické podpory všech dílčích úkolů plnění operačního úkolu.

Po *ukončení operace* se bude systém logistické podpory zaměřovat na:

- zabezpečení vyvedení vyčleněných sil z prostoru operace, včetně vlastních sil a prostředků;
- opravy, evakuaci a údržbu poškozené výzbroje a techniky;
- soustřeďování veškerého použitelného materiálu a ničení nepoužitelného;
- příprava a provedení přesunů;
- úklid bojiště;
- dokončení úkolů obnovy bojeschopnosti.

Ve všech fázích vedení operace budou ovlivňovat logistickou podporu faktory vedení operace, kam lze zařadit právní statut mandátu, stanovené vojensko-politické ambice, operační požadavky, systém logistické podpory, místo a plněné úkoly vyčleněných sil, vzdálenost prostoru operace od ČR, doba trvání operace, druh operace, rozloha prostoru operace, technologické, bojové a další možnosti znepřátelených stran, využitelné zdroje v prostoru operace, možnosti využití mnohonárodní logistické podpory, terén, klima a další přírodní vlivy a další vlivy jako je možnost použití ZHN, chemických zbraní apod.

4.1.3 Formy mnohonárodní logistické podpory

Každá vojenská operace je ojedinělá a pro její přípravu a vedení jsou charakteristické specifické podmínky a požadavky. Systém logistické podpory operace bude tedy vždy přizpůsoben konkrétním podmínkám v závislosti na složení vojsk, mandátu, teritoria, infrastruktury v prostoru operace apod. Proto bude vždy vytvořena rozdílná organizační struktura logistické podpory, která musí vycházet z konkrétních možností uplatnění mnohonárodní logistiky.

Mnohonárodní logistika je tvořena souborem opatření a nástrojů, s jejichž využitím, v závislosti na operačních požadavcích, je možné dosáhnout úspory sil, prostředků a zejména nákladů spojených s vedením operace. Na jejím provádění se podílejí síly a prostředky jednoho nebo několika států, hostitelského státu, nebo poskytující organizace (agentury). Vyčleněné síly do operace mohou uplatňovat jednotlivé způsoby mnohonárodní

logistiky pro zabezpečení vlastních sil a prostředků, nebo v rámci celého operačního uskupení.

Proto již v průběhu plánování logistické podpory vyčleněných sil pro operaci je nutné vždy zvážit využitelnost, nezbytnost a vhodnost mnohonárodní logistiky. Řešení úkolů logistické podpory jen na národní bázi může v některých případech ovlivnit efektivnost plnění operačního úkolu. Uplatnění jednotlivých forem mnohonárodní logistiky se může projevit zejména v oblasti efektivního, hospodárného a účelného využívání zdrojů v prostoru operace, v možnosti dosažení úspor z rozsahu při jejich pořizování a dále snížením potřebného počtu rozmisťovaných sil a prostředků logistické podpory. Při tomto je nutno brát do úvahy i využití specifických schopností a zkušeností jednotlivých států v různých oblastech logistické podpory.

V rámci mnohonárodní logistiky vyčleněné síly do operace využívají kombinace forem mnohonárodní logistické podpory. Ve všech případech se musí přizpůsobit konkrétním potřebám operačního úkolu. Vždy však musí splňovat požadavky efektivnosti, vhodnosti, hospodárnosti, účelnosti a dostupnosti. Mezi základní formy patří:

- **vedoucí stát v logistice** (Logistics Lead Nation – LLN). Stát účastnící se operace, který koordinuje a zabezpečuje široké spektrum činností logistické podpory pro všechny, nebo větší část mnohonárodních sil v prostoru operace. Příkladem může být činnost ve vykládacích místech, poskytování obrany a ochrany, řízení přesunů, údržba komunikací apod.;
- **stát se specializovanou úlohou v logistice** (Logistics Role Specialist Nation – LRSN). Stát účastnící se operace, který koordinuje a zabezpečuje vybraný druh majetku (materiálové třídy), nebo služeb logistiky pro dva nebo více států. Příkladem je zabezpečování paliva, stravy nebo přeprava materiálu;
- **mnohonárodní integrované jednotky logistiky** (Multinational Integrated Logistic Unit – MILU). Dva nebo více států účastnící se operace vytvoří na základě vzájemné dohody společnou jednotku logistiky, která pro ně zabezpečuje plnění úkolů logistické podpory. Jedná se zpravidla o dopravní, zásobovací, stavebně-technické jednotky, jednotky obsluhy vykládacích míst a služeb logistiky. V případě stejnosti výzbroje a techniky i jednotky vyprošťovací, odsunové i opravárenské;
- **dohody o vzájemné podpoře** (Mutual Support Agreements – MSA). Vysílající státy mohou uzavírat dvoustranné, nebo vícestranné dohody. Toto je výhodné, kdy stát vysílá početně menší úkolové uskupení a toto je rozmístěno společně s ostatními úkolovými uskupeními v prostoru operace a tyto mají dostatečnou kapacitu pro logistickou podporu této jednotky;
- **zabezpečení hostitelským státem** (Host Nation Support – HNS). Nejdůležitější forma mnohonárodní logistiky zejména je-li operace vedena podle článku 5 WS. Hostitelský stát zajišťuje na základě smluvních vztahů majetek, ubytování, služby

logistiky ozbrojeným silám působícím v prostoru operace, popřípadě výchozím prostoru pro operaci;

- **místní uzavírání smluv** (Local Contranting – LC). Místní podnikatelské subjekty mohou na základě uzavřených smluv za úhradu poskytovat materiál nebo služby. Jedná se zpravidla o doplňkové služby v oblasti odpadového hospodářství, využití pracovních sil případně jiné služby neohrožující v případě výpadku plnění operačního úkolu a systém logistické podpory;
- **služby poskytované třetí stranou** (Third Party Logistic Support Services – TPLSS). Tato možnost spočívá ve využití předem dojednaných smluv k poskytnutí vybraných služeb logistiky. Touto stranou mohou být mezinárodní organizace, nadnárodní dodavatelé, nebo jiné subjekty oprávněné poskytovat služby ze států nezapojených do operace. Toto se využívá zejména v déletrvajících operacích. Přináší sníženou potřebu rozmisťování sil a prostředků logistické podpory v prostoru operace a tato forma se využívá zejména ve fázi odsunu sil po ukončení operace. V současné době se využívá zejména organizací NAMSA a NAMSO.

Vlastní systém logistické podpory s využitím mnohonárodní logistiky je nutné vytvářet již při plánování operace. Pro vlastní organizaci a řízení využívaných forem mnohonárodní logistiky se vytváří mnohonárodní společné středisko logistiky pro snadnější plnění rostoucích požadavků na kolektivní odpovědnost za logistickou podporu při vedení operace.

4.2 Zabezpečení a podpora činnosti vojsk v operacích

V úvodu kapitoly byly popsány opatření a činnosti sil bojového zabezpečení a sil bojové podpory. V tomto oddíle jsou popsány ostatní druhy zabezpečení a podpory činnosti vojsk v operacích.

4.2.1 Personální zabezpečení

Personální zabezpečení hraje významnou roli zejména v případě značného rozsahu operace. A to jak z hlediska doby jejího trvání a rozsahu v ní nasazených sil a prostředků, tak i z toho plynoucí nutnosti zajištění průběžné rotace (obměny) nasazených osob a průběžného doplňování ztrát.

Zahrnuje opatření, přijímaných k zajištění nepřetržitého obsazení všech funkčních míst v organizační struktuře vojsk nasazených v operaci vojenskými osobami s požadovanou úrovní odborné, morální, fyzické a jiné připravenosti k plnění požadovaných úkolů v operaci. Realizace tohoto požadavku ovlivňuje systém personální akvizice a rovněž systém přípravy a výcviku nově přijímaných vojenských profesionálů a to vzhledem ke značné časové náročnosti procesu jejich výběru, přípravy a výcviku.

4.2.2 Geografické zabezpečení

Cílem geografického zabezpečení je včas připravit a zabezpečit ozbrojené síly geodetickými, topografickými a vojensko-geografickými produkty a informacemi, které jsou nezbytné pro hodnocení terénu při přijímání rozhodnutí, při plánování a vedení operací, při organizaci součinnosti, při velení ozbrojeným silám a pro zajištění funkčnosti a efektivního využití vojenských informačních řídících a zbraňových systémů a bojové techniky. Mezi hlavní úkoly patří:

- sběr a shromažďování informací o charakteru území;
- tvorba a zásobování ozbrojených sil pozemními, leteckými a speciálními mapami;
- tvorba plánů měst, foto-dokumentů, topografických, geodetických, geofyzikálních, astronomických a vojensko-geografických podkladů;
- sběr a analýza informací o terénu a jejich průběžná aktualizace;
- údržba a zajišťování přímé geografické podpory ozbrojených sil.

Geografické zabezpečení je při nasazení do operací mimo území ČR zahrnuto do sil bojového zabezpečení. Geografické zabezpečení zahrnuje:

- geografickou přípravu teritoria, které spočívá v trvalém sběru vojensko-geografických podkladů a informací z území ČR a prostoru geografického zájmu NATO nebo EU;
- poskytování aktuálních specifických informací a podkladů, vztahujících se k následné předpokládané bojové činnosti vojsk;
- vojensko-geografickou přípravu velitelů, štábů a vojsk;
- poradenskou a expertní činnost v oblasti vojenské geografie.

4.2.3 Hydrometeorologické zabezpečení

Cílem hydrometeorologické podpory je včasná příprava podkladů a komplexní vyhodnocení meteorologických a hydrologických podmínek, které mají vliv na rozhodovací proces plánování a organizace vedení operace. Hydrometeorologické zabezpečení je při nasazení do operací mimo území ČR rovněž zahrnuto do sil bojového zabezpečení.

Hydrometeorologické zabezpečení zahrnuje sběr, zpracování, předávání a zobrazení hydrometeorologických informací, které jsou zaměřeny ke zjišťování údajů o skutečné a předpokládané hydrometeorologické situaci, zvláštnostech podnebí, vodního režimu a průchodnosti terénu.

4.2.4 Chemické zabezpečení

Cílem chemického zabezpečení[29] je vytvořit potřebné podmínky svazkům, útvarům, jednotkám a zařízením ke splnění jejich úkolů po napadení ZHN a činnosti v prostorech kontaminovaných radioaktivními a toxickými látkami a podílet se na jejich ochraně.

Jednotky chemického vojska jsou při nasazení do operace mimo území ČR součástí bojové podpory.

Chemické zabezpečení zahrnuje:

- monitorování radiační a chemické situace;
- ochranu osob, techniky svazků, útvarů a jednotek (objektů) proti účinkům radioaktivních a toxických látek[30];
- dekontaminaci osob techniky, zařízení, terénu, cest a objektů;
- použití dýmu a zápalných látek.

Opatření chemického zabezpečení uskutečňují útvary a jednotky vlastními silami. Pouze nejsložitější a specifická opatření, vyžadující zvláštní přípravu osob a použití speciální techniky, realizují jednotky chemického vojska.

4.2.5 Finanční zabezpečení

Základem pro úspěch každé operace je zajištění finančních prostředků a jejich efektivní využití. Hlavním zdrojem finančních prostředků jsou rozpočtové prostředky přidělené ze státního rozpočtu, kapitoly MO ČR. Mimo těchto prostředků jsou ve stanovených případech v souladu s ustanoveními interních normativních aktů (INA) využívány mimorozpočtové zdroje anebo zdroje NATO a EU. Návrh rozpočtu na každou vojenskou operaci EU schvaluje zvláštní výbor složený z jednoho zástupce každého zúčastněného členského státu. Po schválení rozpočtu na operaci NATO jsou finanční prostředky poskytovány prostřednictvím Výboru NATO pro rozpočet[31] anebo prostřednictvím Programu bezpečnostních investic NATO[32] na základě schválení Výboru pro infrastrukturu NATO[33] po odsouhlasení navržených projektů. Pro financování vojenských operací EU byl vytvořen finanční mechanismus THENA[34], který je řízen z pověření zvláštního výboru správcem, velitelem příslušné operace a účetním.

---

29 Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (CBRN) Defense Support.

30 Ochrana proti zbraním hromadného ničení je součástí ochrany vojsk.(DAČR v mnohonárodních operacích str. 106-107).

31 Military Budget Committee – MBC.

32 NATO Security Investment Program – NSIP.

33 NATO Infrastructure Committee – IC.

34 viz rozhodnutí Rady EU 2004/197/ CFPS, ve znění rozhodnutí 2008/975/CFSP.

4.2.6 Zdravotnické zabezpečení

Cílem zdravotnického zabezpečení je přiblížit lékařskou pomoc co nejblíže operujícím jednotkám a zajistit poskytnutí maximálního rozsahu zdravotnické péče bez časových prodlev. Síly a prostředky VZdrSl[35] jsou při nasazení do operací mimo území ČR součástí sil bojového zabezpečení. Organizace zdravotnického zabezpečení v operaci je založena na polních zdravotnických zařízeních první až třetí úrovně[36], které zahrnuje tyto činnosti:

- včasnou stabilizaci a zdravotnický odsun raněných, zasažených a nemocných z bojiště;
- navazující nepřetržitou komplexní léčebnou péči během dočasné hospitalizace na polních zdravotnických etapách;
- úplné vyléčení nebo zdravotnický (strategický) odsun do stacionárních zdravotnických zařízení na území státu.

Součástí zdravotnického zabezpečení je i veterinární zabezpečení, převážně v oblasti ochrany vojsk proti antropozoonózám a zdravotní nezávadnosti potravin a surovin, používaných pro stravování.

4.2.7 Komunikační a informační zabezpečení

Komunikační a informační zabezpečení zahrnuje tato opatření:

- umožňující přenos;
- zpracování informací a zpráv potřebných pro procesy velení a řízení vojsk.

Tato opatření jsou realizována spojovacím útvarem, základnou KIS, organickými spojovacími jednotkami útvarů a svazků a dalšími vojenskými zařízeními prostřednictvím služeb a využitím schopností komunikačních a informačních systémů (KIS).

Opatření komunikačního a informačního zabezpečení v prostorech operačního nasazení vojsk zahrnují:

- nasazení sil a prostředků nasaditelné mobilní infrastruktury KIS;
- nasazení sil a prostředků KIS v bojových prostředcích a zabezpečovací technice.

4.2.8 Zpravodajská podpora a zabezpečení

Vojenské zpravodajství[37] se v rámci své zákonné působnosti podílí na **zpravodajské podpoře** jednotek AČR. Jedná se zejména o zpravodajskou podporu kontingentů AČR

---

35 Vojenská zdravotní služba.

36 Role 1 -3 (viz DAČR v mnohonárodních operacích str. 83-84).

37 jako součást Ministerstva obrany České republiky plní úkoly podle zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských. službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

v místě nasazení. Zahrnuje i zabezpečení informací o záměrech a činnostech zahraničních zpravodajských služeb působících na území ČR proti rezortu obrany, ale i proti kontingentům AČR v zahraničí – kontrarozvědná činnost. Vojenské zpravodajství disponuje speciálními silami, které úzce spolupracují s AČR a s aliančními partnery při zabezpečování zejména zahraničních misí.

Zpravodajské zabezpečení zahrnuje síly a prostředky průzkumu a EB při nasazení do operací mimo území ČR, rovněž jsou zahrnuty do sil bojové podpory.

V Armádě České republiky je budován systém zpravodajství, sledování a průzkumu[38], který umožní získání a zpracování informací a jejich předání uživatelům v čase blízkém reálnému.

Hlavním úkolem zpravodajského zabezpečení je získávání informací o protivníkovi, terénu, počasí a dalších objektech zpravodajského zájmu, jejich hodnocení, tvorba závěrů ve formě zpravodajských informací a distribuce uživatelům. Při vedení informačních operací může být jejich obsahem i aktivní ovlivňování protivníka dezinformacemi a jinými aktivitami.

4.2.9 Ženijní zabezpečení a ženijní podpora

Jedná se o ženijní opatření, které zahrnují ženijní podporu vojsk a ženijní podporu boje, prováděná ve prospěch všech složek AČR k přizpůsobení fyzického operačního prostředí.[39]Opatření ženijního zabezpečení uskutečňují útvary a jednotky všech druhů vojsk vlastními silami. Nejsložitější a specifická opatření, vyžadující zvláštní přípravu osob, použití speciální techniky, munice a materiálu, realizují jednotky ženijního vojska. Ke splnění cílů konkrétní činnosti vojsk ve všech fázích operace jsou potřebné úkoly a opatření, které zahrnují ženijní opatření k zabezpečení pohybu vlastních vojsk, k omezení činnosti protivníka, k uchování bojeschopnosti vojsk a opatření všeobecné ženijní podpory.

Ženijní podpora může být rozdělena do dvou širokých kategorií:

- **ženijní podpora boje** (Combat Support Engineering), která zahrnuje celou škálu činností, od poskytování ženijních doporučení až po realizaci nejsložitějších ženijních opatření ve prospěch činnosti vojsk. Ty jsou prováděny ženijními jednotkami všech složek AČR a to k podpoře pozemních, vzdušných, námořních, informačních, kosmických operací a operací speciálních sil, s důrazem na rychlost provedení. Útvary a jednotky ženijního vojska se účastní plnění bojových úkolů ženijního zabezpečení, souvisejících s přímou podporou probíhajících nebo nadcházejících operací.

38 ISR - Inteligence, Surveillance and Reconnaissance.

39 Definice schválena v Bruselu 10. 10. 2008 na Military Committee Terminology Conference – MCTC.

- **ženijní podpora vojsk** (Force Support Engineering) v oblasti ženijního zabezpečení zahrnuje dlouhodobou plánovanou nepřímou podporu probíhajících či budoucích operací a plnění úkolů spojených s udržováním sil v průběhu všech fází operace. Tyto úkoly budou obvykle trvalejšího rázu.

4.2.10 Policejní ochrana

Vojenská policie se při plnění úkolů řídí Zákonem č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů, mezinárodními smlouvami a dohodami, ustanoveními vojenských řádů, předpisů a ostatních INA, ze kterých vycházejí také práva a povinnosti příslušníků VP.

Cílem policejní ochrany je realizace úkolů na ochranu jednotek a uskupení AČR při komplexním použití sil a prostředků Vojenské policie. Při vyslání do zahraničních operací pracuje Vojenská policie v souladu se standardy Vojenské policie NATO. Síly a prostředky VP jsou při nasazení do operací mimo území ČR zpravidla součástí

sil bojového zabezpečení. Úkoly policejní ochrany jednotek AČR v misích a operacích plní Vojenská policie na základě pravidel definovaných ve STANAG 2226 „Doktrína a postupy Vojenské policie NATO“[40]. Tyto úkoly plní zejména v těchto oblastech:

- odhalování trestné činnosti, zjišťování pachatelů a stanovení a realizace opatření k předcházení trestné činnosti;
- prevence sociálně nežádoucích jevů;
- dohled nad bezpečností provozu;
- zabezpečení přesunů vozidel ozbrojených sil;
- vyšetřování dopravních nehod;
- zabezpečení kázně a pořádku ve vojenských objektech a na veřejnosti;
- policejní ochrana vybraných vojenských objektů, materiálu a chráněných osob;
- styk s orgány hostitelského státu;
- sběr policejních informací;
- vyhledávání ztracených příslušníků.

Při plnění úkolů trestního řízení jsou policejní orgány povinny dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní. Nepřipustit, aby osobám v souvislosti s touto činností vznikla bezdůvodná újma a aby zásah do jejich práv a svobod překročil míru nezbytnou k dosažení účelu plněného úkolu.

---

40 u Vojenské policie byla zavedena Závazným pokynem NVP č. 26 ze dne 1. 1. 2006.

Přehled literatury:

[1] AAP-6, *Terminologický slovník pojmů a definic NATO (anglicky a francouzsky)*, Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, odbor obranné standardizace, Praha, 2010, 452 s.

[2] Doktrína Armády České republiky 2. vydání, Dobruška, 2010. 112 s.

[3] Doktrína Armády České republiky v mnohonárodních operacích 1. vydání MO AVIS, 2008.144 s.

[4] Pub-40-30-01. *Použití jednotek logistiky pozemních sil ve vojenských operacích.* Správa doktrín ŘeVD, Vyškov, 2008. 296 s.

[5] Pub-41-00-01. *Logistika ve vojenských operacích*. Správa doktrín ŘeVD, Vyškov, 2007. 104 s.

[6] Pub-41-00-02. *Vojenská logistika*. Institut doktrín VeV-VA, Vyškov, 2009. 128 s.

Kontrolní otázky:

1) Definujte síly bojového zabezpečení a síly bojové podpory.
2) V jakých druzích bojového zabezpečení a podpory se organizují a realizují opatření k zabezpečení osob, majetku a činnosti orgánů a míst velení? Stručně popište jejich charakteristické znaky.
3) Charakterizujte skutečnosti, které budou vždy ovlivňovat logistickou podporu při vedení operací.
4) Jaké jsou formy mnohonárodní logistické podpory využívané v operacích?

5 PŘÍKLADY A ZKUŠENOSTI Z VEDENÍ SOUDOBÝCH OPERACÍ

Po rozpadu Varšavské smlouvy v roce 1991 se Armáda České (Československé) republiky (AČR) připravovala na plnění úkolů v rámci koalic pod vedením NATO. Po vstupu do Aliance došlo k zásadnímu posunu v koncepci obrany vlastního území a členských států NATO. Obrana území České republiky je v současnosti zajištěna v rámci kolektivního systému obrany NATO podle článku 5 Washingtonské smlouvy. Ozbrojené síly ČR přitom působí v sestavě aliančního obranného uskupení a v souladu s článkem 3 Washingtonské smlouvy „udržují a rozvíjejí svoji individuální i kolektivní schopnost (Aliance) odolat ozbrojenému útoku". K samostatnému nasazení jsou připraveny pro úkoly spojené s ochranou státní hranice a objektů na území České republiky, ve prospěch IZS a Policie ČR při zajišťování veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti státu. V zahraničních operacích působí výhradně jako součást mezinárodních úkolových uskupení, a to primárně na bázi organických jednotek doplnitelných podle potřeby specifickými moduly[41].

V rámci plnění tohoto úkolu se AČR za dobu své existence zúčastnila celé řady operací, ve kterých získávala nejdříve základní zkušenosti a schopnosti kooperovat v rámci zcela jiného vojensko-politického svazku a následně rozvíjet nabyté zkušenosti a schopnosti jako plnoprávný člen NATO. V této kapitole budou rozebrány nejdůležitější aktivity armády v jednotlivých konfliktech a zkušenosti takto získané.

5.1 Období let 1991 - 1999

Od roku 1955 do 1. července 1991 byly Československá republika členem Varšavské smlouvy. Po té co byly tato vojenská organizace socialistických států v Praze v Černínském paláci zrušena, hledalo rozpadající se Československo a posléze Česká republika nový model zajištění své obrany. Proto se také zapojila do programu Partnerství pro mír (PfP), který byl reakcí na požadavek především České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska na rychlé přijetí do NATO, a tím na získání bezpečnostních záruk Aliance.

Hlavní cíle programu „Partnerství pro mír" bylo:

- dát větší průhlednost obranného plánování a sestavování vojenských rozpočtů;
- zajištění demokratické kontroly ozbrojených sil;
- schopnost a připravenost přispět k operacím pod pravomocí OSN nebo OBSE;

41 Ministerstvo obrany ČR. *Bílá kniha obrany.* Prahy 2011. s. 94.

- spolupráce s NATO v oblasti společného plánování, výcviku, vojenských cvičení a dalších aktivit;
- dlouhodobý rozvoj vojenských sil tak, aby mohly operovat bok po boku s členy Aliance[42].

V době svého zapojení do tohoto programu však měla armáda již první zkušenosti se spoluprací s armádami NATO za sebou – jednalo se o naše zapojení do operací „Pouštní bouře“ v zemích Perského zálivu a UMPROFOR v bývalé Jugoslávii.

5.1.1 Pouštní bouře

V roce 1990 Rada bezpečnosti reagovala na situaci vzniklou okupací Kuvajtu Irákem a postupně schválila řadu rezolucí, odsuzujících agresi Iráku proti Kuvajtu. Ve většině z nich spolu poprvé hlasovalo všech pět stálých členů. Díky tomuto jednoznačnému stanovisku vznikla koalice 28 států, jejichž jednotky se vydaly do ohrožené oblasti v Perském zálivu. Dne 23. září 1990 vyslovilo tehdejší Federální shromáždění ČSFR souhlas s účastí Československé protichemické jednotky v řešení krize v Perském zálivu. Velitelem byl jmenován **plukovník Ing. Ján Való.**

Během velmi krátké doby (dva měsíce) byl proveden výběr dobrovolníků a příprava techniky, včetně sladění činnosti skupin. Koncem listopadu roku 1990 hlásil velitel připravenost jednotky k vyslání v počtu 169 osob. Záhy byla jednotka přesunuta na území Saudské Arábie, kde se stala součástí koaličních vojsk a byla připravena plnit úkoly v souladu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN - tedy vytlačit irácká vojska z Kuvajtu.

Úkolem jednotky bylo zabezpečovat protichemickou ochranu včetně speciální zdravotnické péče saúdskoarabských sil. Tyto síly měly vstoupit jako první na území Kuvajtu. V prvních dnech operace naměřili českoslovenští chemici při postupu saúdskoarabských vojáků několikrát nízké koncentrace chemických otravných látek. Velitel jednotky žádal o dodání chemických průzkumných obrněných transportérů. Přestože měl plně zabezpečenou přepravu do Království Saúdské Arábie, transportéry do prostoru rozmístění nedorazily. V průběhu následné bojové operace, pod názvem Pouštní bouře, se čs. jednotka přemístila z výchozího prostoru (poblíž města Hafr-El Batin) až k hranicím Kuvajtu. Postupovala s vojsky prvního sledu a překročila hranice Kuvajtu i přes negativní stanovisko tehdejší naší generality. Velitel jednotky plukovník Ján Való vzal riziko tohoto rozhodnutí na sebe a ministr obrany Josef Dobrovský je dodatečně schválil.[43]

---

42 Viz http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/partnerstvipromir.htm

43 Viz: http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699

Jednalo se o první společnou operaci s vojsky NATO a dalšími armádami států, které do nedávna stály „na druhé straně“. V rámci plnění úkolů zahynul jeden voják a další 4 byli zraněni. V průběhu mise a po návratu z ní se ukázala celá řada skrytých problémů:

- neschopnost tehdejšího vedení armády přijmout úkoly spojené se spoluprací s vojsky bývalého nepřítele;
- problémy s vybaveností a provozuschopností techniky, která byla vyslána do operace (průzkumné transportéry);
- žádná, nebo špatná mediální podpora jednotky doma včetně zkreslování informací o plněných úkolech;
- nepochopení a závist ze strany nadřízených vedlo po návratu k propuštění 80% účastníků mise z armády;
- prakticky nulová jazyková připravenost a tím jazyková bariéra mezi našimi vojáky a vojsky koalice.

Na druhou stranu přineslo působení chemiků v Perském zálivu celou řadu kladů a přínosů pro další postupné zapojování příslušníků naší armády do spolupráce s jednotkami NATO. Jednalo se především o ukázku odborné připravenosti, která sklidila respekt. Schopnost našich vojáků reagovat operativně na nové problémy a úkoly a plnit je. Rychlost s jakou se naše armády byla schopna připravit a zaujmout místo po boku spojenců. Nejdůležitější však bylo uznání ze strany západních partnerů a nabyté zkušenosti, které tvořily základní kámen pro stavbu dalších našich jednotek a uskupení pro vojenskou spolupráci s NATO.

5.1.2 UNPROFOR - země bývalé Jugoslávie (1992-1995)

V podstatě souběžně s přípravou na začlenění naší protichemické jednotky do operace Pouštní bouře byla zahájena příprava další jednotky a to československého praporu do mise UNPROFOR na přelomu let 1991-1992. Ta byla ustanovena rozhodnutím Rady bezpečnosti OSN č. 721 ze dne 27. listopadu 1991. Od ledna 1992 se ve Výcvikovém středisku mírových sil OSN v Českém Krumlově začal urychleně stavět československý prapor v síle 500 osob tvořený třemi rotami naplňovanými vojáky-dobrovolníky schopnými nasazení na vysoké profesionální úrovni, podřizovat se rozkazům a nařízením, které vyplývaly z mandátu OSN pro danou mírovou operaci.

Po přesunu prapor zaujal prostor v oblasti Plitvických jezer na území dnešního Chorvatska (oblast tehdejší Republiky srbská Krajina - RSK). Příslušníci praporu působili v sektoru JIH, spolu s francouzským a keňským praporem mírových sil. Plnil následující úkoly:

- vybudování a zabezpečení činnosti na desítkách kontrolních a propouštěcích stanovištích (Check point);
- organizování mobilních pozorovacích týmů, včetně pozorovacích míst, dohled nad uloženými zbraněmi znepřátelených stran, ochrana chorvatské obce Podlapač;
- patrolovací činnost a humanitární pomoc;

- zabezpečování i doprovod konvojů s humanitární pomocí nebo konvojů s uprchlíky z RSK do Chorvatska.

Nejdůležitější a nejsložitější úkol, který příslušníci praporu plnili, bylo stažení blokovaných francouzských vojáků z oblasti Goleše, Drače a Karin Plaže. Za záchranu životů francouzských vojáků, plnících stejně jako naši vojáci mírové poslání v Chorvatsku, převzali čtyři příslušníci praporu vysoká francouzská vyznamenání.

Na základě rozhodnutí Parlamentu České republiky byl vojenský kontingent již jen českého praporu v období od února do března 1994 posílen o dalších 480 osob a celkově dosáhl počtu 958 příslušníků. Celkově byl prapor rozšířen o další mechanizovanou, průzkumnou a ženijní rotu, protitankovou četu a polní chirurgickou nemocnici. Prapor i nadále působil na území tzv. Republiky srbská Krajina, kde střežil prostor o rozloze 1918 km2 a hranici oddělující znesvářené strany v délce kolem 90 km.

Přínosem působení našich jednotek v rámci UMPROFOR bylo především:

- plnohodnotné zapojení našich bojových mechanizovaných jednotek do mírových operací po boku spojenců;
- postupné zvládnutí celého spektra aktivit spojených s plněním úkolů mírových operací;
- zcela jiný – pozitivní přístup k informování veřejnosti o činnosti jednotek a zároveň plná podpora ze strany velení armády a státu, spojená s okamžitým hodnocením jejich práce;
- schopnost postupně materiálně a logisticky zabezpečit plnění všech požadovaných úkolů;
- využívání zkušenosti jednotlivých kontingentů při přípravě nových v rámci výcvikového střediska v Českém Krumlově;
- zapojení se do humanitárních akcí v rámci mise;
- vnik nové generace velitelů atd.

5.1.3 IFOR a SFOR – Bosna a Hercegovina, Chorvatsko (1996-2004)

Vzhledem k situaci na území Bosny a Hercegoviny dostalo NATO koncem roku 1995 od Rady bezpečnosti OSN roční mandát k provedení vojenské operace na území Bosny a Hercegoviny s cílem učinit taková politická a vojenská opatření, která měla vést k zastavení ozbrojeného násilí, k navázání důvěry mezi dříve znepřátelenými stranami a k celkové obnově Bosny a Hercegoviny. Operace byla nazvána JOINT ENDEAVOUR – Společné úsilí. Úkolem sil IFOR – Implementation Force bylo:

- připravit a naplánovat operaci;
- nasunout síly IFOR do prostoru;
- převzít prostor a dosáhnout určitého – jasně stanoveného- stupně stability;
- zajistit udržitelnost nastolené úrovně a zajistit kontrolu a pomoc při volbách;

- zajistit předání prostoru do rukou nové mise Stabilization Force (SFOR) ve sníženém počtu 30 000 vojáků.

Jednotky AČR se zapojily do plnění úkolu v rámci IFOR 12. února 1996, kdy byl 6. mechanizovaný prapor zařazen do sestavy 2. kanadské mnohonárodní brigády v rámci britské mnohonárodní divize a podřízen jejímu operačnímu velení. Počet kontingentu se pohyboval okolo 850 osob. Výzbroj byla tvořena bojovými vozidly BVP-2, bojovými průzkumnými vozidly BPzV, OT-64, Land Rovery LR 110ST, nákladními vozidly Praga V3S a Tatra 815 atd. Celkem disponoval 6. mechanizovaný prapor 320 kusy pásové a kolové techniky včetně přívěsů. Prvními úkoly byla výstavba základen (celkem 5) a převzetí prostorů zodpovědnosti, jehož rozloha se v průběhu operace pohybovala od 3200 do 3600 km^2. Délka zóny separace činila 62 kilometrů.

Operace IFOR skončila o půlnoci z 19. na 20. prosince 1996, kdy přešla pod nový název tzv. stabilizující síly (SFOR – Stabilization Forces). Hlavními úkoly, které plnili příslušníci AČR v rámci mise SFOR bylo:

- realizace závěrů Daytonské dohody;
- bezpečný návrat utečenců do bezpečných domovů;
- vytváření podmínek pro naplňování civilních aspektů Daytonu ve spolupráci mezinárodními nevládními organizacemi jako jsou UNHCR, OBSE a další.

K naplnění těchto úkolů sloužilo pravidelné hlídkování a pozorování vytypovaných prostorů a objektů, dále pak zajištění demobilizace jednotek znepřátelených stran, jejich odzbrojení akontrola stažení do kasáren, pátrání po hledaných válečných zločincích atd. Současně se však rozvíjela také spolupráce se zástupci místní samosprávy, s nevládními organizacemi apříslušníky mezinárodních úřadů, kteří působili v prostoru odpovědnosti praporu, jako byly organizace CHARITAS, Červený kříž a další.

Český kontingent byl začleněn pod britské velení do sestavy mnohonárodní divize Jihozápad – MND-SW (Multinational Division – South West). Společně s britskými bojovými azabezpečovacími jednotkami, kanadským mechanizovaným praporem, nizozemským mechanizovaným praporem a malajsijským mechanizovaným praporem plnili čeští vojáci úkoly operace v severozápadní Bosně. Český prapor byl navíc díky vysoké morálce apřipravenosti svých příslušníků pověřen vyčleněním záložních sil a prostředků rychlé reakce pro případné zásahy v celém prostoru odpovědnosti MND-SW.

Samostatnou kapitolou činnosti příslušníků AČR v Bosně a Hercegovině bylo nasazení 6. vrtulníkové jednotky, která byla od března 1997 dislokována na kanadské základně ve městě Velika Kladuša. Osádky vrtulníků vykonávaly přepravní lety, rekognoskační lety, lety

k přepravě a záchraně nemocných, k vysazování vzdušných a pozemních výsadků. Za dobu nasazení vrtulníkové jednotky na území Bosny a Hercegoviny (do 20. června 1998) osádky nalétaly celkem 2188 hodin, provedly více než 4772 letů, přepravily 17 421 cestujících a 647 tun nákladu.[44]

Se změnou situace v Bosně a Hercegovině došlo postupně ke snižování počtu nasazených jednotek a ke změně jejich úkolu. Závěrečnou kapitolu působení našich vojáků v tomto regionu byla mise SFOR II, ve které zůstalo v roce 2001 pouze 15 příslušníků AČR, kteří působili na jednotlivých velitelstvích nebo pokračovali v realizaci rozpracovaných projektů ve středisku civilně-vojenské spolupráce (Civil-Military Cooperation CIMIC) v Prijedoru. Činnost skupiny CIMIC v Prijedoru a národního zastoupení Armády České republiky na velitelství mnohonárodní divize Jihozápad v Banja Luce byla ukončena v říjnu roku 2002. Příslušníci 106. Střediska CIMIC tak byli posledními příslušníky naší armády (mimo štáb v Sarajevu), kteří aktivně pracovali na stabilizaci a rekonstrukci BiH.

Přínos působení kontingentů AČR v misích IFOR a SFOR:

- nasazení plnohodnotné jednotky jako nedílné součásti koaličních sil při plnění stabilizačních a posléze rekonstrukčních úkolů;
- postupné obsazování stále vyšších míst na mezinárodních štábech a tím získávání zkušeností s plánováním a vedením mnohonárodních operací;
- uznávaná schopnost komunikovat s místním obyvatelstvem a hledání a nacházení optimálních řešení jejich problémů;
- nasazení letecké techniky a vedení operací v rámci mnohonárodních sil;
- postupné vytvoření nové funkční struktury v rámci AČR určené k naplňování úkolů velitele prostřednictvím spolupráce s civilními aktéry v prostoru – vznik a činnost CIMIC.

Tato část činnosti našich kontingentů již přesahuje časové ohraničení první podkapitoly – tedy období do vstupu České republiky do NATO, ale vhledem k návaznosti úkolů, které naši vojáci v BiH plnili, byla logicky zařazena do podkapitoly popisující působení našich vojáků v zahraničních operacích před vstupem ČR do NATO. Je nutno zdůraznit, že činnost a úroveň připravenosti našich jednotek v rámci IFOR a SFOR výrazně přispěly k tomu, že Česká republika byla zařazena do první vlny rozšiřování NATO o bývalé státy „Východního bloku“ v roce 1999.

44 Viz: http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/

5.2 Období let 1999 – 2011

12. března 1999 - Česká republika se oficiálně stala členem Severoatlantické aliance. Ministr zahraničí Jan Kavan a jeho kolegové z Polska a Maďarska Bronislaw Geremek a János Martonyi odevzdali ve městě Independence v americkém státě Missouri ministryni zahraničí USA Madeleine Albrightové ratifikační listiny o vstupu svých zemí do NATO. Takto oficiálně začínalo členství ČR v NATO. S ním byla spojena celá řada výhod ale i závazků vyplývajících z článků Washingtonské smlouvy. Již v následujících dnech ČR otevřela svůj vzdušný prostor letadlům NATO, posléze i letiště a ***17. června 1999*** – se Senát ztotožnil s rozhodnutím Poslanecké sněmovny z 15. června, aby Česká republika vyslala do srbské provincie Kosovo v rámci mezinárodních sil KFOR vojenskou jednotku v počtu až 800 osob. Česká vláda původně navrhovala vyslat průzkumnou rotu s maximálně 150 vojáky.

5.2.1 KFOR – Kosovo (1999-2011)

Operace NATO „Joint Guardian" (Společný strážce). Do této operce se AČR v první fázi zapojila průzkumnou rotou a dopravním letounem An-26, celkem zde v roce 1999 působilo 140 českých vojáků. Jejich činnost byla zahájena 12. 7. 1999. Postupně byl kontingent navyšován na 196 osob.

Hlavními úkoly kontingentu byly:

- střežení kosovsko-srbské administrativní hranice dlouhé 42 km;
- monitorování veškeré činnosti na tomto svěřeném úseku a v příhraniční oblasti;
- evidování a zajištění bezpečného návratu uprchlíků a vytvoření podmínek pro obnovu mírového soužití kosovských Srbů a Albánců;
- střežení a ochrana odloučených oblastí obývaných srbskou menšinou;
- tým CIMIC se podílel na rekonstrukci školy v obci Hrlica a na zlepšení podmínek místního obyvatelstva;
- ve prospěch sil KFOR a velitelství jižního křídla NATO (AFSOUTH) v Neapoli plnila úkoly také letecká transportní skupina (16 osob) s letounem An-26. V květnu 2001 bylo rozhodnuto o dalším rozšíření účasti českých vojáků na 400 osob.

Úkol kontingentu postupně rostl a od února 2002 plnil úkoly operace KFOR společný česko-slovenský kontingent v síle mechanizovaného praporu (500 osob). Prostor zodpovědnosti praporu postupně narostl na 1150 km2 a délka střežené srbsko-kosovské hranice na 112 km.

Hlavním posláním českých a slovenských vojáků, působících ve společném mechanizovaném praporu v misi KFOR, bylo zajistit bezpečné a klidné prostředí pro všechna etnika a umožnit mírový a demokratický rozvoj společnosti na tomto území.

Hlavní úkoly byly stanoveny takto:

- nepravidelné prohledávací operace;
- kontrola propouštěcích míst;
- doprovod osob a automobilů;

- boj s organizovaným zločinem;
- zvládání demonstrací a nenadálých událostí;
- výcvik a dohled nad kosovským ochranným sborem a asistence UNMIK (United Nations Mission in Kosovo);
- pomoc civilnímu obyvatelstvu při návratu k normálnímu životu a spolupráce s humanitárními organizacemi při obnově konfliktem poničeného území.

Obrázek 11 - Mapa Kosova s vyznačeným prostorem zodpovědnosti ČS praporu

zdroj: http://www.mise.army.cz/historie-misi/

V druhé polovině března 2004 se příslušníci praporu kromě plnění standardních úkolů v misi podíleli na obnově klidu a pořádku při etnických násilnostech v prostoru jejich odpovědnosti. Jako záloha velitele brigády vypomáhali i v jednotlivých úkolových uskupeních v dalších operačních prostorech, zejména švédského a finského praporu. Čelili násilným útokům kosovských Albánců proti srbské menšině, zabraňovali dalšímu vypalování srbských obydlí a ničení srbských kulturních památek, evakuovali stovky kosovských Srbů z ohnisek nepokojů do bezpečí.

Střežili významné srbské pamětihodnosti, jako byl například památník na Kosově poli a některé kostely. Doprovázeli autobusy přepravující srbské děti do škol, hlídkovali a monitorovali situaci v místech se smíšeným osídlením. Vojáci mírových sil KFOR, jejichž součástí je i česko-slovenský kontingent, tak zastavili dosud nejhorší vlnu etnického násilí od

konce kosovského konfliktu v roce 1999.[45] Na obrázku 11 je prostor zodpovědnosti československého praporu v Kosovu.

Velení Mnohonárodní brigádě Střed. ČR převzala od 1. srpna 2005 roli tzv. vedoucího státu tohoto uskupení. Jednalo se o historicky první úkol AČR takového typu, rozsahu a náročnosti. Tento úkol plnili příslušníci našich kontingentů do 31. července 2006. Jednotky Mnohonárodní brigády Střed tvořili vojáci z ČR, Finska, Irska, Slovenska, Švédska a Lotyšska.

Operační činnost česko-slovenských jednotek byla ukončena v roce 2011, kdy bylo zahájeno postupné stahování z Kosova.

Přínos působení českých a česko-slovenských kontingentů působících v rámci KFOR:

- příprava a zabezpečení jednotek působících v misi po všech stránkách;
- schopnost vybudovat a zajišťovat základnu velkého rozsahu po dlouhou dobu působení našich jednotek na ní;
- operativní změny v organizaci a výzbroji související se změnami v bezpečnostní a politické situaci;
- dlouhodobá spolupráce s nevládními organizacemi při realizaci humanitárních a rekonstrukčních projektů;
- dlouhodobá spolupráce s představiteli místní správy a samosprávy;
- výrazný posun v jazykové připravenosti velitelů, ale i řadových příslušníků jednotek;
- zkušenosti s řízením mnohonárodního vojenského uskupení;
- zkušenosti značného množství příslušníků AČR zapojených do práce vyšších štábů včetně velení KFOR v Prištině atd.

Působení AČR v Kosovu trvalo 12 let a za tuto dobu prošlo především základnou v Šajkovaci několik tisíc vojáků a velitelů. Byla to škola a prověrka možností a schopnosti zapojení AČR do misí pod vedením NATO.

5.2.2 ENDURING FREEDOM Irák (2002-2003)

Operace Enduring Freedom – Trvalá svoboda navazovala na působení našich chemiků v první válce v zálivu v operaci „Pouštní bouře“. Kontingent byl tvořen velitelstvím, štábem, národním podpůrným prvkem a zesílenou 9. rotou chemické ochrany z Liberce. Součástí kontingentu byl speciální zdravotnický odřad.

Jednotka byla předurčena především:

- k odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení;

45 Viz: http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/..

- k radiačním, chemickém a biologickém zajištění vlastní základny;
- k výcviku v oblasti chemického zabezpečení ve prospěch Kuvajtu;
- k vedení pravidelný stmelovacích cvičení s ostatními prvky sestavy CJTF.

K 1. únoru 2003 zahájil v Kuvajtu plnění operačního úkolu 1. prapor radiační, chemické a biologické ochrany v počtu 395 osob. Tento prapor se k 1. březnu změnil na 1. Česko-slovenský prapor radiační, chemické a biologické ochrany o celkovém počtu 469 příslušníků (400 AČR). Jednotka dostala mandát k:

- zapojení se do případného souboru mezinárodních opatření k vynucení splnění příslušných rezolucí Rady bezpečnosti OSN;
- zapojení do záchranných a humanitárních operací v oblasti v případě důvodného podezření z použití ZHN proti civilnímu obyvatelstvu, koaličním jednotkám a do likvidace následků katastrof.

K naplnění mandátu dostal prapor následující úkoly:

- zajistit ochranu koaličních sil a civilního obyvatelstva před záměrným použitím chemických, biologických, jaderných a radiologických zbraní či prostředků;
- zabezpečení radiačního, chemického a biologického pozorování společně se zajištěním dlouhodobé nepřetržité detekce a včasného varování;
- působit ve prospěch Civilní obrany státu Kuvajt;
- poskytovat humanitární pomoci a lékařské péče při obnově Irácké republiky;
- podílet se na výběru a výstavbě polní nemocnice v Basře.

Do operace spojeneckých sil s názvem **Iraqi Freedom** se v květnu 2003 zapojila i polní nemocnice Armády České republiky, která zahájila svou činnost v irácké Basře v rámci humanitární operace.

Úkolem polní nemocnice a jednotlivých prvků, které byly součástí kontingentu, bylo:

- zajistit lékařskou pomoc na úrovni ROLE 2 příslušníkům koaličních armád (celkem ošetřeno 1034 osob);
- zajistit lékařskou pomoc pro irácké obyvatelstvo a přispět k obnově činnosti vojenské nemocnice v Basře (celkem ošetřeno 9112 osob);
- skupinou CIMIC přispět k obnově činnosti univerzity v Basře;
- spolupracovat při obnově s představiteli místní správy;
- zajistit dodávky vody do Basry;
- spolupracovat s nevládními humanitárními organizacemi při zajišťování pomoci obyvatelstvu.

Činnost polní nemocnice a chemických jednotek splnila očekávání a požadavky jak ze strany spojenců, tak ze strany vlády Kuvajtu. Při rekonstrukčních a stabilizačních aktivitách byly výsledky neadekvátní dosaženému úsilí vzhledem k tomu, že:

- ze strany velení armády nebyly důsledně sladěny politické a vojenské cíle kontingentu v regionu;
- byla špatně vyhodnocena situace v Basře a přeceněna úloha našich jednotek při humanitární pomoci a stabilizaci v rámci koaličních sil zapojených do operací v Basře a jejím okolí;
- nebyl využit počáteční kladný postoj místního obyvatelstva k intervenčním silám v informační kampani a mediální politice;
- úkoly položené na CIMIC nebyly adekvátní uvolněným finančním prostředkům[46].

Operace v Iráku však přinesly i zajímavé zkušenosti armád Velké Británie a Spojených států. Ty lze rozdělit do několika oblastí, které je možné prakticky bezezbytku aplikovat i na přípravu v rámci AČR.

Velká Británie

Oblast tvorby sil:

- úspěchem bylo vytvoření skupení o 46 000 – potvrdila se účinnost expedičních strategií;
- nutnost reagovat na naléhavé operační požadavky ze strany velitelů – nelze se spoléhat jen na ně – nutnost posílit systém plánování, tvorby rezerv a zásob;
- problémy při plánování vznikly s nutností tvorby sil ve dvou nástupových variantách – severní – Turecko, jižní Kuvajt a Saudská Arábie;
- problém s možností nasazení jednotek – různé časy nutné pro zasazení sil v prostoru /námořnictvo okamžitě – pozemní síly po výcviku v prostoru/.
- Zkušenosti z operace:
- ukázala vysoký stupeň expedičních schopností armády;
- doktrína VB založená na manévru a rozhodujícím efektu je platná, ale vyžaduje revizi v oblasti velení a řízení;
- KIS musí být interoperabilní i pro spojence;
- nedostatečného množství připravených osob pro práci KIS;
- nutnost posílit schopnost komunikovat i na nejnižší bojové úrovni v reálném čase;
- nutnost přehodnotit zpravodajské struktury a připravit je na spolupráci s potencionálními spojenci a partnery, doplnit výcvik pro velitele a štáby v této oblasti;
- nedostatek jazykově připravených osob (velmi překvapivé zjištění u tak multikulturní země).

---

46 GALATÍK, Vlastimil a kol. Postkonfliktní stabilizace – příklad Iráku. Brno: ÚSS UO, 2007, s. 45-46 . ISBN 978-80-7231-249-8.

Zkušenosti z vedení pozemních operací:

- úspěšná a potřebná byla těžká palebná podpora lehčím uskupením;
- ukázala se vhodnost použití těžkých obrněných vozidel – Challenger2, Warior a jejich dodatečného zodolnění;
- projevila se vhodnost využití různého vozového parku pro průzkum včetně civilních kořistních vozidel;
- nutnost využití neprůstřelné vesty – standardní výbava;
- nutnost nového zařízení pro noční vidění;
- nutnost zajištění odpočinku formou ubytování v co nejlepších podmínkách;
- ukázala se vhodnost použití lehkých sil – se zajištěnou a dostupnou podporou těžkých jednotek.

Logistika a lidé:

- nutnost přesného vymezení pohotovostních zásob s ohledem na kapacitu průmyslu;
- nutnost sledovat materiál i na cestě do operace a v operaci samotné;
- problémy s vlivem prostředí – aklimatizace, vysoká teplota, snížení nosnosti vrtulníků, problémy se skladováním munice, snížená spolehlivost výzbroje, nedostatky ve výstroji.

Výcvik :

- nutnost sladit rovnováhu mezi virtuálním a praktickým výcvikem;
- nutnost investovat do náboru výcviku a udržení vojáků;

Sociální zabezpečení:

- nutné pro udržení morálky, důležitá informovanost rodin.

Spojené státy americké

V mnoha směrech jsou podobné i zkušenosti Armády USA. Nejdůležitější lze shrnout do následujících bodů:

- nutná je důsledná informační kampaň;
- operace jsou charakteristické vysokou úrovní společných aktivit všech druhů sil;
- nutnost aktivního využití prostoru;
- výhodným je nepřímý postup – obcházení potenciálně silné nepřátelské obrany;
- rostou požadavky na flexibilitu velitelů – snaha o využití příležitostí, volnost jejich rozhodování;
- na nepřítele je nutno soustavně působit v hloubce obrany, v přímém dotyku i v týlu;

- vždy a všude má místo moment překvapení.[47]

5.2.3 Válka v Afghánistánu

Za původce teroristických útoků z 11. září označila americká vláda Usámu bin Ládina a jeho organizaci Al-Káida, která měla hlavní základny v Tálibánem ovládaném Afghánistánu. Dala afghánské vládě ultimátum, aby vydala bin Ládina Spojeným státům a přestala podporovat teroristy, zejména jejich výcvikové tábory. Tálibán žádal předložení důkazů o tom, že bin Ládin skutečně stojí za útoky. Později, s blížícím se útokem, Tálibán nabídl vydání bin Ládina do Pákistánu, kde by byl souzen podle islámského práva šaríja. Reakcí bylo zahájení bojových aktivit vůči Talibánu.

Operaci Trvalá svoboda zahájily USA 7. října 2001 bombardováním pozic Talibanu na celém území Afghánistánu. Použity přitom byly i jedny z největších konvenčních explozivních zbraní, BLU-82/C-130 Daisy Cutter přičemž bombardování způsobilo škody i v civilních oblastech, včetně stovek obětí na životech. 19. října bombardování přešlo k pozemním útokům. Letecké údery podporované akcemi zejména amerických a britských zvláštních jednotek a elitních oddílů umožnily Severní alianci 13. listopadu 2001 dobýt Kábul. Později se o jeho kontrolu dělila s americkými jednotkami. Vláda Talibanu na celostátní úrovni padla, nějakou dobu se však ještě držela zejména v jižních provinciích v okolí Kandaháru. V Afghánistánu zůstali působit partyzáni věrní Talibanu. Talibanem vyhnaný prezident Burhanuddín Rabbání se dočasně vrátil do úřadu, v prosinci 2001 byla sestavena nová vláda. Její premiér Hamíd Karzáí se roku 2002 stal dočasným a od roku 2004 řádným prezidentem. Vláda převzala moc nad většinou území vyjma jihu, řadu oblastí však ovládá víceméně formálně na základě dohod s místními vůdci a od roku 2006 sílí nepokoje a bombové útoky i přímé přepady armádních konvojů a základen. Pořádek v oblasti Kábulu se snaží udržovat mise Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil (ISAF), schválená rezolucí 1386 Rady bezpečnosti OSN z 20. prosince 2001 OSN a od roku 2003, kdy byla rozšířena do dalších významných měst, svěřená pod vedení NATO.[48]

Účast sil Armády České republiky v operacích v Afghánistánu má mnoho aspektů a zapojení našich vojáků a jednotek do jejího průběhu bylo v jednotlivých obdobích různé. V současné době se klade největší důraz na činnost Provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) v Lógaru a - Operational Mentoring and Liaison Team (OMLT) ve Wardaku. Nelze pominout ani činnost vojáků 601. Speciální skupiny (jejich činnost přesahuje rámec tohoto textu),

---

47 Ředitelství výcviku a doktrín, správa doktrín. Informační analýza č.6/2004, Zobecnění zkušeností Velké Británie a USA z bojových operací v Iráku. Vyškov 2004. 40 s.

48 http://cs.wikipedia.org/wiki/Operace_Trvalá_svoboda.

příslušníků štábů, vrtulníkové jednotky a dalších. Prvními však byli vojenští lékaři v polní nemocnici. Vzhledem k rozsahu a účelu skript bude dále věnována pozornost především PRT a OMLT.

Účast v misi ISAF (International Security Assistance Forces) v Afghánistánu přijala Česká republika vysláním v květnu 2002 vojenského kontingentu, skládajícího se z 6. polní nemocnice, čety ochrany a skupiny Vojenské policie. Úkolem kontingentu bylo především zdravotnické zabezpečení pro příslušníky mezinárodních sil ISAF a poskytování humanitární pomoci pro obyvatele Afghánistánu. Zdravotní péče místnímu obyvatelstvu byla realizována výjezdy mobilních týmů a činností dočasné ambulance, činností nemocničního jádra základny, výběrem a léčbou pacientů z jiných nemocničních zařízení a spoluprací s nemocničními zařízeními v Kábulu.

PRT Lógar

Po zkušenostech ze spolupráce s německým PRT se vláda České republiky rozhodla zřídit a vést samostatný provinční rekonstrukční tým v afghánské provincii Lógar. Důvodem tohoto rozhodnutí je posílit účast České republiky na obnově Afghánistánu v rámci úsilí mezinárodního společenství k zajištění stability a bezpečnosti země. Jeho činnost lze z hlediska stabilizačních a rozvojových aktivit charakterizovat následovně:

- Český provinční rekonstrukční tým (PRT) je společným projektem Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva obrany ČR;
- PRT pracuje v afghánské provincii Lógar od března 2008 jako součást mise ISAF NATO, jejíž přítomnost v Afghánistánu je založena na rezoluci OSN č. 1386 z roku 2001;
- PRT tvoří v současné době 12 civilních odborníků z Ministerstva zahraničních věcí a 293 vojáků Armády ČR, tento počet se mění v souladu s konkrétními úkoly jednotlivých kontingentů;
- hlavním cílem aktivit PRT je podpora centrální a provinční vlády při zajišťování potřeb obyvatelstva a bezpečného prostředí skrze rekonstrukci provincie a spolupráci s afghánskými bezpečnostními složkami;
- v rámci rozvoje se zaměřuje na tři hlavní priority: podpora provinční vlády a bezpečnostních složek, podpora ekonomického rozvoje a snižování chudoby, podpora vzdělanosti a nezávislých médií.

Na obrázku 12 je struktura českého PRT v provincii Lógar. Počty osob a drobné změny v organizaci provázejí každou rotaci a jsou reakcí na vyvstalé problémy.

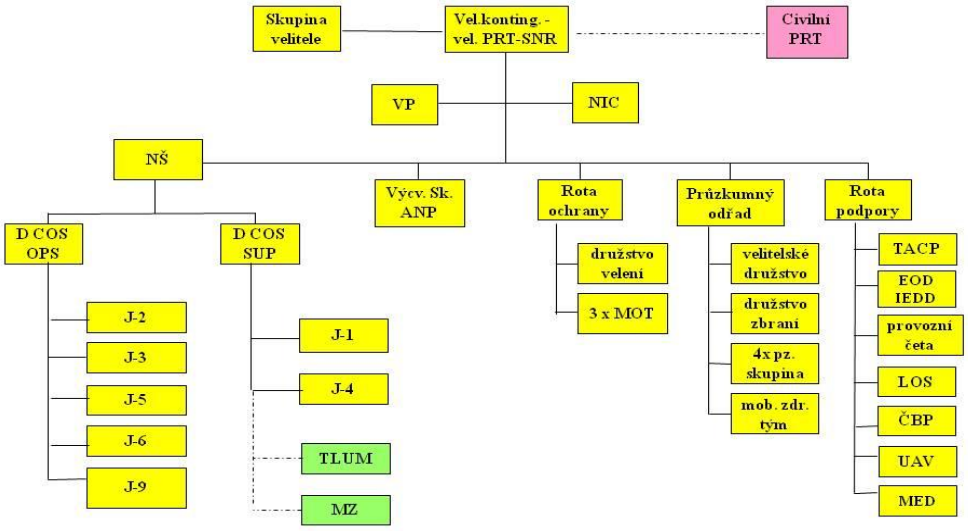

Obrázek 12 - Struktura PRT LÓGAR

zdroj: http://www.mise.army.cz/historie-misi/

PRT plní vojenské úkoly související s bojem proti terorismu. Jsou to především:

- patrolování a monitorování aktuální situace v provincii LÓGAR;
- účast na protiteroristických akcích;
- ochrana místního obyvatelstva;
- příprava a výcvik místní policie a armády v provincii;
- vytváření prostředí pro splnění úkolu velitele prostřednictvím projektů s okamžitým účinkem Quick Impact Project (QIP), které realizuje složka CIMIC.

Pokud shrneme obecně úkoly PRT do tří skupin úkolů (**bezpečnost, rekonstrukce, podpora centrální vlády**) naráží koncept PRT na limity, které jeho práci a její výsledky podstatnou měrou omezují.

Při plnění prvního úkolu se toto omezení týká především omezeného mandátu jednotlivých týmů, znemožňující jim zasáhnout silou při řešení násilností a konfliktů v jejich prostorech zodpovědnosti. To vede až ke zpochybnění úlohy PRT jako takového.

U druhého úkolu, týkajícího se rekonstrukce, je také několik problémů. Jedná se především o nedostatek vlastních finančních prostředků. Rozvojové a rekonstrukční projekty jsou realizovány prostředky nevládních organizací v regionu působících a ty se snaží uhájit si svůj prostor a nechtějí být spojovány s činností vojenské složky PRT. Na druhé straně působí v rámci PRT složka CIMIC, která má především pomáhat v realizaci rozvojových projektů. To vede k častým nedorozuměním a sporům způsobených nedostatkem komunikace

a spolupráce. Dalším problémem je absence dlouhodobé rozvojové koncepce ze strany PRT. Naopak, nevládní organizace spolupracují úzce s místním obyvatelstvem a své programy a aktivity dlouhodobě plánují v souladu s potřebami obyvatelstva a ne s potřebami ozbrojených složek Aliance působících v Afghánistánu. Dalším problémem v této oblasti, tak jak jej prezentují studie některých nevládních organizací, je nedostatečná připravenost vojáků na kontakt s místním obyvatelstvem. Největším problémem je však účinnost rekonstrukčního úsilí, tedy poměr mezi vynaloženou částkou nutnou k zabezpečení chodu PRT a vynaloženými prostředky na realizaci jednotlivých projektů. V případě českého PRT je toto číslo pod 10%.

V případě realizace třetího úkolu (podpora centrální vlády) vyplývají problémy z několika základních faktů. Jde o nepochopení místní situace a neznalost hlubších souvislostí a vztahů, neschopnost řádně vyhodnocovat aktuální politickou situaci a důsledky jejího vývoje a nevhodnost zásahů do regionální politiky bez možnosti ji koncepčně ovlivňovat. To vše je především důsledkem krátkodobého působení jak civilních příslušníků PRT, tak jejich vojenských částí. Pro příklad lze uvést, že příslušníci PRT působí v Afghánistánu průměrně 6 měsíců, zatímco zaměstnanci nevládních organizací pracují ve svých prostorech několik let[49].

OMLT Wardak

V rámci operace ISAF působí v jednotlivých provinciích Afghánistánu Operational Mentoring and Liaison Team (OMLT). Hlavním úkolem těchto jednotek je připravit Afghánskou národní armádu (ANA) na převzetí úkolu boje proti terorismu, zajištění bezpečnosti a stability v zemi po odchodu spojeneckých sil. Toho dosahují především tím, že místní jednotky a jejich velitele:

- cvičí, mentorují (školí, instruují a vysvětlují);
- pomáhají v procesu plánování velení a řízení pěší jednotky o síle praporu (kandaku) Afghánské národní armády.

Nedílnou součástí je i příprava reálného plánu výcviku a přípravy s ohledem na místní zvyky a náboženství, která zahrnuje:

- pozitivní motivaci příslušníků ANA, rozvoj základních dovedností a drilů a štábních schopností potřebných pro vedení budoucích operací;
- vytvoření pevných a přátelských vztahů s příslušníky ANA, které jsou nezbytně nutné pro spolupráci;

49 Zona, P. Aktéři CIMIC jejich vztahy ve vojenských operacích, Dizertační práce. Brno 2009. 100 s.

- činností kandaku v prostoru odpovědnosti budovat důvěryhodnost ANA u místního obyvatelstva;
- důsledným výcvikem, přípravou a analýzou situace zvýšit bezpečnost příslušníků ANA a současně maximálně omezit ohrožení jednotky OMLT.

Úspěšnost práce OMLT se projeví s odstupem několika let a to především po plánovaném odsunu koaličních vojsk s Afghánistánu a předáním všech kompetencí do rukou zvolených představitelů státu a jejich silových složek tedy ANA a ANP (Afghánská národní policie). V tomto bodu se v mnohém potkávají aktivity PRT a OMLT v oblasti přípravy a výcviku.

5.3 Závěr

V této kapitole jsou uvedeny příklady a zkušenosti ze zahraničních operací vedených s mandátem OSN vojsky Aliance s důrazem na roli AČR. Kapitola popisuje období mezi lety 1991 a 2011. Za toto období prodělaly armády NATO a s nimi i AČR bouřlivý vývoj spojený především se změnou politického systému na celém světě. S pádem socialistického tábora a rozpadem Sovětského svazu spojeného se změnou zaměření NATO jako dominantního vojensko-politického uskupení. Došlo k výrazné redukci armád jednotlivých států, mnohdy ke změně koncepce armády jako takové. V České republice se to týkalo především přechodu na plně profesionální armádu k 1.1.2005. Došlo k výrazné redukci vynakládaných prostředků z hrubých národních produktů v jednotlivých zemích a tím i postupnému omezování úkolů kladených na armády.

V těchto podmínkách byl nutný přechod na zcela jiný způsob vedení operací mimo vlastní území. S novými partnery, s novou výzbrojí a v nové organizaci. Přes mnohé nedostatky v kapitole zmíněné se AČR daří plnit úkoly, které vyplývají ze spojeneckých smluv a našeho členství v NATO.

Přehled literatury:

[1] GALATÍK, Vlastimil a kol. *Postkonfliktní stabilizace – příklad Iráku*. Brno: ÚSS UO, 2007, 104 s. ISBN 978-80-7231-249-8

[2] Historie zahraničních misí dostupná na http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/

[3] Ministerstvo obrany ČR. *Bílá kniha obrany*. Prahy 2011. 168 s.

[4] Operace Trvalá svoboda dostupná na http://cs.wikipedia.org/wiki/Operace_Trvalá_svoboda

[5] Ředitelství výcviku a doktrín, správa doktrín. Informační analýza č.6/2004, *Zobecnění zkušeností Velké Británie a USA z bojových operací v Iráku*. Vyškov 2004. 40 s.

[6] Zona,P. *Aktéři CIMIC jejich vztahy ve vojenských operacích*, Dizertační práce. Brno 2009. 100 s.

Kontrolní otázky:

1) Jaké bylo poslání mise UNPROFOR a jaké úkoly v ní plnily naše jednotky?
2) V čem spočíval největší přínos pro AČR mise IFOR a SFOR?
3) Jaké je obecné složení českého PRT?
4) Jaké jsou hlavní úkoly PRT a v čem se liší od úkolů OLMT?
5) V čem vidíš hlavní přínos zahraničních misí pro AČR?

6 ZÁVĚR

Operační umění je sladěné použití vojenských sil a dalších aktérů zapojených do vojenské operace s cílem převést strategické cíle do taktických činností a tím dosáhnout požadovaného stavu. Zatímco v dlouhodobé historii válek šlo výhradně o ukořistění území, surovin a jiných hmotných statků, dnes a v budoucnu půjde především o udržení harmonického mírového soužití mezi národy a společenskými skupinami.

Proto i v budoucnu má použití vojenské síly smysl a opodstatnění. Aby mohla být vojenská síla v podmínkách stále bouřlivého rozvoje technologií, v podmínkách globalizovaného světa, efektivně použita, musí být kvalitně připravována a to na základě nejnovějších vědeckých poznatků nejen ve vojenství. Subjektivní stránka osobnosti velitele nabývá v těchto novodobých podmínkách na významu jako nikdy předtím. Velitel se svým štábem musí být schopen řešit vojenské situace komplexně, většinou ale v podmínkách nedostatečných informací. Přijímaná rozhodnutí by měla být logická, měla by vytvářet podmínky k dosažení cíle s co nejmenšími lidskými, materiálními a finančními náklady. Proto se rozhodování neobejde bez potřebné intuice, tvořivosti a vědeckého předvídání.

Operační umění, především operační myšlení velitelů a štábních plánovačů může přiblížit realitu vojenství k optimálnímu stavu věcí. Osvojení si základních operačních konceptů v rámci rozhodovacích procesů při přípravě a v průběhu vojenských operací je podmínkou toho, aby se dosáhlo dostatečného porozumění vojenské situace, resp. bezpečnostní situace bez ohledu na stupeň velení (strategický, operační či taktický).

Každý velitel a štábní pracovník by měl obsah skript zvládnout teoreticky a osvojit si aplikaci zásad a principů v nich uvedených nejen při praktických zasazeních vojenských sil a při cvičeních, ale jejich uplatnění může aplikovat i v nevojenských situacích při přijímání důležitých rozhodnutí v běžném mírovém životě.

SEZNAM POUŽÍVANÝCH ZKRATEK

ACCS Air Command and Control System Systém velení a řízení vzdušných sil (letectva)	**ACO** Allied Command Operation Spojenecké velitelství pro operace
ACT Allied Command Transformation Spojenecké velitelství pro transformaci	**AČR** Armáda České republiky
ADMINCON Administrative Control Administrativní řízení	**AJP** Allied Joint Publication Spojenecká společná publikace
AMCC Allied Movement Coordination Centre Spojenecké středisko pro koordinaci přesunů (přepravy)	**BRS** Bezpečnostní rada státu
C2 Command and Control Velení a řízení	**C3** Command, Control and Communication Systém velení, řízení a spojení
CA Comprehensive Approach Komplexní přístup	**CAOC** Combined Air Operations Centre Mnohonárodní operační středisko vzdušných sil
CBRN Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Chemické, biologické, radiologické a jaderné	**CC** Component Command Velitelství složky
CEP Civil Emergency Planning Civilní nouzové plánování	**CI** Counter – intelligence Zpravodajská ochrana
CIMIC Civil – Military Cooperation Civilně – vojenská spolupráce	**CJTF** Combined Joint Task Force Společné mnohonárodní úkolové uskupení
COE Center of Excellence vrcholové středisko	**COIN** Counter – insurgency Protipovstalecký
CONOPLAN Contingency operation plan Operační plán pro nepředvídané události (operativní použití)	**COR** Concept of Requirements Koncepce zabezpečení HNS
CRC Control and Reporting Centre Středisko řízení a uvědomování	**CRO** Crisis Response Operation Operace k řešení krizových situací
ČR Česká republika	**DDP** Detailed Deployment Plan Podrobný plán rozvinutí
DJSE Deployable Joint Staff Element Nasaditelný společný štábní prvek	**DJTFC** *Deployable Joint Task Forces Command* Nasaditelné velitelství společného úkolového uskupení
EBAO Effects – based approach to operation Přístup k vedení operací založený na účincích	**EOD** Explosive Ordnance Disposal Pyrotechnická asanace (činnost), likvidace výbušného materiálu
ESDP European Security Defence Policy Evropská bezpečnostní a obranná politika	**EU BG** European Union Battle Group Bojového taktické uskupení EU
EU European Union Evropská unie	**FHQ** Force Headquarters Velitelství sil
FULLCOM Full Command Úplné velení **HN** Host Nation Hostitelský stát	**GŠ AČR** Generální štáb AČR **HNS** Host Nation Support Zabezpečení hostitelským státem (zemí)
HNSCC Host Nation Support Coordination Centre Koordinační centrum pro podporu hostitelskou zemí	**HUMINT** Human Intelligence Zpravodajství z lidských zdrojů
HZS ČR Hasičský záchranný sbor ČR	**IED** Improvised Explosive Device Improvizované výbušné zařízení
IMS International Military Staff Mezinárodní vojenský štáb	**IOs** International Organizations Mezinárodní organizace

ISR Intelligence, Surveillance and Reconnaissance Zpravodajství, sledování a průzkum	**IZS** Integrovaný záchranný systém
JFC Joint Force Command(er) Velitelství (velitel) společných sil	**JOA** Joint Operations Area Prostor společných operací (společný operační prostor)
KŠ MO Krizový štáb MO	**LDSA** Lidová demokratická strana Afghánistánu
LOC Lines of communications Spojovací trasy, komunikace pro přesuny	**LOGCON** Logistics Control Logistické řízení
M&T Movement and Transportation Přesuny a přeprava	**MC** Military Committee Vojenský výbor NATO
MEDEVAC Medical Evacuation Vzdušný zdravotnický odsun	**METL** Mission Essential Task List Seznam (přehled) úkolů nezbytných pro plnění mise
MJLC Multinational Joint Logistic Centre Multinárodní společné logistické centrum	**MNDDP** Multi – National Detailed Deployment Plan Podrobný plán rozvinutí mnohonárodních sil
MOU Memorandum of Understanding Dohoda o porozumění	**NAC** North Atlantic Council Severoatlantická rada
NaPoSy PVO ČR Národní posilový systém PVO ČR	**NATINADS** NATO Integrated Air Defence System Integrovaný systém protivzdušné obrany NATO
NATO North Atlantic Treaty Organization Organizace Severoatlantické smlouvy	**NCRS** NATO Crisis Response System Systém řešení krizových situací NATO
NEC Network Enabled Capability Schopnosti dané síťovým prostředím	**NGA** National Governmental Authority Národní vládní autorita
NGOs Non – Governmental Organizations Nevládní organizace	**NMCC** National Movement Coordination Centre Koordinační středisko státu pro přesuny (národní)
NRF NATO Response Force Síly reakce NATO	**NSE** National Support Element Národní podpůrný prvek národní prvek pro zabezpečení (prvek státu)
NSIP NATO Security Investment Program Investiční program NATO pro zajištění bezpečnosti	**OBSE** Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODOS Objekt(y) důležitý(é) pro obranu státu	**OHQ** Operation Headquarters Velitelství operací
OOP Organizace pro osvobození Palestiny	**OPCOM** Operational Command Operační velení
OPCON Operational Control Operační řízení	**OPLAN** Operation plan Plán operace
OPZHN Ochrana proti zbraním hromadného ničení	**OS ČR** Ozbrojené síly ČR
OSN Organizace spojených národů	**OU** Operační umění
PfP Partnership for Peace Partnerství pro mír	**PLŘS** Protiletadlová řízená střela
PME Peacetime Military Engagement Vojenské mírové nasazení	**PRT** Provincial Reconstruction Team Provinční rekonstrukční tým
PS Peace Support Podpora míru	**PSO** Peace Support Operation Operace na podporu míru
PVO Protivzdušná obrana	**RAMCC** Regional Air Movement Coordination Centre Středisko pro koordinaci regionálních vzdušných přesunů

RAP Recognised Air Picture Rozpoznaný obraz vzdušné situace	**ROE** Rules of Engagement Pravidla použití sil
RRF Rapid Reaction Force Síly rychlé reakce	**RSOC** Rozvinuté Společné operační centrum
RSOM Reception, Staging & Onward Movement Příjem, soustředění a odeslání	**SACEUR** Supreme Allied Commander Europe Vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě
SACT Supreme Allied Commander Transformation Vrchní spojenecký velitel pro transformaci	**SDOS** Standard Day Of Supply Standardní denní dávka
SOC Společné operační centrum	**SOP** Standard (Standing) Operating Procedures Stálé operační postupy
SOR Standing Operational Requirements Operační požadavky	**SOR** Statement of Requirements Stanovení požadavků
SPOC Single Point of Contact Jediný styčný orgán	**SSHR** Správa státních hmotných rezerv
STANAG NATO standardization agreement Standardizační dohoda NATO	**TA** Technical Agreement Technické ujednání
TACOM Tactical Command Taktické velení	**TACON** Tactical Control Taktické řízení
TOA Transfer of Authority Předání do podřízenosti	**TPLSS** Third Party Logistic Service Support Logistická podpora zabezpečovaná třetí stranou
ÚKŠ Ústřední krizový štáb	**ÚSpO** Útvar speciálních operací
VS Vojenská strategie	**VV** Vojenská věda
ZZS Zdravotnická záchranná služba	

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

OBRÁZEK 1 - ÚROVNĚ VÁLKY A JEJICH VZÁJEMNÝ VZTAH 12
OBRÁZEK 2 - VZTAH ÚROVNÍ VÁLKY Z HLEDISKA ŘÍZENÍ A DOSAHOVÁNÍ ÚČINKŮ 14
OBRÁZEK 3 – GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ OPERAČNÍCH KONCEPTŮ V KONCEPCI OPERACE 16
OBRÁZEK 4 – PŘÍKLAD MODELU TĚŽIŠTĚ 19
OBRÁZEK 5 – ZOBRAZENÍ SMYČKY OODA 24
OBRÁZEK 6 – PŘÍKLAD OPERAČNÍCH SMĚRŮ 27
OBRÁZEK 7- PROCES CELO-SPEKTRÁLNÍHO STUDIA 28
OBRÁZEK 8 – FÁZOVÝ MODEL OPERACE A ÚROVEŇ VOJENSKÉHO ÚSILÍ 60
OBRÁZEK 9 - OBECNÉ SCHÉMA SVŘ 83
OBRÁZEK 10 - ZÁKLADNÍ MODEL STRUKTURY ŠTÁBU NA STUPNI PRAPOR, BRIGÁDA 85
OBRÁZEK 11 - MAPA KOSOVA S VYZNAČENÝM PROSTOREM ZODPOVĚDNOSTI ČS PRAPORU 110
OBRÁZEK 12 - STRUKTURA PRT LÓGAR 117

TABULKA 1 – FÁZE OPERACE 72